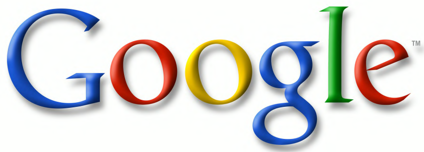




DĚJE

MĚSTA CHOCNĚ.

S poznámkami o vesnicích bývalého panství.

Sepsal

JINDŘICH LAD. BARVÍŘ,
kand prof.



V NÁMĚSTÍ U BRNA.
v Praze. — Nákladem spisovatelovým.
1886.

SLOVUTNÉ OBCI

MĚSTA CHOCNĚ

V NĚMŽTO BYL JSEM VYCHOVÁN

VDĚČNĚ VĚNOVÁNO.

PŘEDMLUVA.


Chocni vyšel již r. 1858 spis „Choceň, město a bývalé panství. Popsal kn. Josef Fr. Krška, kaplan a čestný měšťan Choceňský“. Knížka ta jest pěkně psána a tehdejší dobu záslužnou prací. Když však před sedmi lety rázdninách jal jsem se sbírati látku ku výpisu Chocně pro ıdemii křesťanskou v Praze na přání strýce svého, tehdy .ře v Chocni, nalézal jsem čím dále tím více pramenů ku nám města, dosud neuveřejněných. I umínil jsem si sepsati › dílko. Při hledání pramenů byl mi již na počátku laskavým cem pan prof. Augustin Sedláček, jenž poslal mi také výpisky ze knih erekčních a konfirmačních arcibiskupství Pražského, h mohl jich užiti. Prozkoumal jsem bedlivě městský archiv radnici, farní archiv a panský, gruntovní knihy Choceňské stovním úřadu na Vysokém Mýtě, pracoval jsem v archivu sea českého, v deskách zemských a v zemském archivu čem. Z literatury tištěné čerpal jsem také co nejhojněji.

Sestavuje spisek tento hleděl jsem *nakresliti obraz vývoje ta, jak materielního tak zvláště kulturního.* Po této stránce dělil jsem obsah na části, a v každé vypsal všechny příšné poměry, pokud daly se sestaviti dle pramenů.

Díky povinen jsem mnohým za nezištnou radu a pomoc áště tam, kde bylo mi sbírati látku Potěšilo mne velmi, že

badatelé v domácím dějepise všude nalézají stůl připravený a ochotu pravou, by prospěšně mohli pracovati ku cti a zvelebení drahé vlasti.

Dílko věnuji slovutné obci města Chocně. Byltě jsem vychován tam obětovnou péčí strýce svého důst. p. Jana Nep. Dvořáka, jenž až do roku 1882 celých devatenácte let tu působil jako kaplan a později farář. Také Choceňským příběhy města a vlastnosti předků jejich jsou nemalou pobídkou, aby neustali pečovati o rozkvět obce své po všech stránkách.

V Náměsti u Brna v srpnu léta 1886.

Spisovatel.

ČÁSŤ I.

těšené město české *Choceň* rozloženo jest v půvabném údolí, jež Tichá Orlice vybrázdila si od let nepamětných tam, kde počíná zatáčeti se na směr severozápadní. Zeměpisně Choceň jest určena 50. stupněm sev. šířky a 13 stupni 53 minutami zeměpisné délky od Paříže. Stanice její vyvýšena nad mořem 310 metrů. Krajina tato byla ještě do počátku XIII. století po Kr. hustě porostla lesy, avšak mezi nimi na příhodných místech stály *staré osady*. Tak u stanice Jelení nalezeny byly koncem listopadu 1880 pohanské hroby, o nichž slovutný náš znatel starožitností Josef Smolík tvrdí, že jsou slovanské a že pocházejí asi ze VI. století po Kr.[1]) Jméno *Choceň* má týž tvar a původ jako na př. název Čáslav, Litomyšl, jsouc přisvojovacím přídavným osobního jména *Chocen*,[2]) i značí nám název majetku a možná i rodu Chocnova, jenž byl by někdy byl pánem, ne-li zakladatelem zdejších dědin.

Nejstarší obyvatelé nebyli zde o samotě. Názvy polí a luk svědčí nám, že kolem nich bylo od pradávna ještě několik osad nebo dvorů, teď úplně zaniklých: *Všestary* směrem ke Skořenicům, *Vostelčice* při Běstovské cestě, *Říčky* pod vrchem Homolí, *Lhoty* směrem k Mýtu.

Jakožto první pán krajiny zdejší znám jest velemocný župan *Slavník*, jenž žil v polovici X. století. Sídle na Libici nad Cidlinou vládl jihovýchodní částí země české, územím velikým, jež na sever sáhalo až po hrádek Kladsko nad řekou

---

[1]) Pam. arch. XI, 613, 614.
[2]) Jméno to jmenuje Palacký v Radhosti, I

Nisou, na západ ku řece Mži blíže Zbraslavě, na jih ku Netolicím a Doudlebám, na východ až za Litomyšl. Byl otcem několika dítek, z nichž vynikl zvláště svatý Vojtěch. Když pak l. 981 zemřel, synové jeho nerozdělili se o dědictví, nýbrž vládli veškerým zděděným zbožím společně. Právě však pro tak znamenité panství své dostali se do sporu se knížetem českým Boleslavem II, jenž panovnickou moc svoji tou dobou šířil víc a více, v půlce pak oné byli povražděni zrádnou rukou nepřátelských Vršovců na Libickém hradě l. 996. Jmění Slavníkovců stalo se nyní majetkem koruny české, aspoň velikým dílem, tím pak i okolí Choceňské. Koncem pak století XII. spatřujeme tu pánem *Hrabiše*, komornika knížete českého (kolem r. 1195), o němžto později (r. 1207) král Otakar sám pravil, že času svého byl velmi zámožným mužem.[1]) Po Hrabišově smrti syn jeho *Kojata* dědil mimo jiné také údolí naše, ten pak, nemaje dítek, odkázal je l. 1227 jakýmsi bratřím *Sezimovi* a *Milotě*, totiž *Choceň* a *Bystřec*, aby rozdělíce tu husté lesy sobě a křižovníkům hrobu božího na Zderaze v Praze mýtili je a vzdělávali půdu.[2]) Tito bratři žili ještě l. 1234;[3]) než l. 1263 v okolí našem pánové *ze Švabenic* starého rodu českého měli zboží své a jich majetkem, jak podobno i Choceň stala se. *Vítek ze Švabenic* prodal (1309) vsi dvě blíže Vysokého Mýta, Zálš a Sloupnici klášteru Zderazskému.[4]) Brzy však potom ve stol. XIV. Choceň byla jměním *Mikuláše*, pána *Potštýnského*, Litického, Kosteleckého n. Orl. a j., loupežením nechvalně známého. Mikuláš totiž, sídle na hradě Potštýně a maje vůkol na příhodných místech vystavěno hojně ochranných tvrzí, činil vpády do tichého údolí Orlického, ba až do Moravy, přepadal a olupoval tu kupce, pocestné, i lidi osedlé. Víme dobře, jak v létě roku 1338 sám kralevic Karel, pozdější císař a král náš Karel IV., přitáhl proto sem a ztroskotal *hrad jeho Choceň*, pak také mnohé jiné, i přinutil mocného škůdce učiniti smlouvu míru.[5]) Hrad ten stával na kopci nyní *Zitkovem*

---

[1]) Erb. Reg. 229, 230.
[2]) Závěť ona v Erb. Reg. 332, 333.
[3]) Ibidem 404.
[4]) Emler, Reg., 951, 952.
[5]) Spisové Karla IV, vyd. Emler, 52—54; Pam. arch. VIII. 599.

zvaném. Pešina vypravuje v díle svém „Mars Moravicus" (str. 416.), že Karel tehda celých osm dní obléhal hrad Choceň, až posádka posléze se vzdala. Na hradě nalezeno prý mnoho špíže a nářadí, jež kralevic vojínům rozdal, ale stavení, že poručil rozmetati. Avšak Mikuláš ani po smlouvě s kralevicem učiněné neměl úmyslu polepšiti se, nýbrž loupežil dále. Karlovi bylo léta druhého 1339 přijíti opět a obklíčiti hrad Potštýn, jejž obořil a dobyl po devíti nedělích, i pohřbil Mikuláše v ssutinách věže. Veškery pak jeho statky vítěz odevzdal koruně a zanechal při této Litic a Chocně i když později (1341) synu Mikulášovu Ješkovi a bratřím něco po otci navrátil.[1])

Tak tedy Choceň dostala se z rukou pánů z Potštýna.

Začátkem druhé polovice věku XIV. knihy konfirmační arcibiskupství Pražského připomínají nám na Chocni *pánů z Lichtenburka a na Liticích* jakožto pánů podačných zdejšího kostela a tedy pánův (aspoň části) našeho městečka, totiž:

1366 Jana z Lichtenburka, pána na Frymburce;

1376 Jana staršího, Jana ml. a Arnošta, bratří z Lichtenburka;

1377 Jana st., Jana ml. a Vaňka z Chocně čili z Lichtenburka;

1380 týchže pánů z Lichtenburka.[2])

Ze bratří Janů právě řečených mladší slul *Krušinou*, starší *Pyknou*, Pykna pak byl pánem větší části majetku Choceňského; jen něco náleželo panu Krušinovi. Jan Pykna seděl ještě l. 1389 na soudě zemském, ale brzo potom zemřel. Poručníkem dítek svých učinil bratra Krušinu, jenž později stal se nejvyšším purkrabím Pražským a zemským hofmistrem, i také pánem na Opočně. Z dítek Pyknových známe syna Zikmunda, tehda také ještě nedospělého, a dvě dcery, Markétu a Dorotu; Dorota stala se jeptiškou ve Hradci Králové. Jmění sirotkův i svůj podíl pan Krušina prodal ř. 1397 Hynku Hlaváčovi ze Třebechovic za 3500 kop grosů Pražských:[3]) *Chocně* půl

[1]) Kalousek: Karel IV., 37, 38. Zoubek: Potštýn, 9.

[2]) Libri confirm., ed. Tingl et Emler.

[3]) Prvotní groš Pražský = 35 kr. našim maje 12 peněz bílých; cena jeho však klesala, až l. 1470 = jen 10 kr. Ferdinand I. ustanovil troje groše: jedny po 3 kr., „bílé groše" po 6 haléřích, „hubáčky" po 9 haléřích (1548). L. 1585 groš český měl 7 peněz bílých a rovnal se 2 grošům míšeň-

městečka s platy, v *Choceňku* dvory kmetcí s platy, což tam měli, v *Běstovicích* dvůr celý, v *Plchovicích* dvůr celý, ve *Chlenech* dvůr celý, ve *Skořenicích*, v *Jindřichově Lhotě*, v *Kunšově Lhotě*, v *Horkách, Borku, Seči, Všestarech*, ve *Březnici, Lhotce, Skrovnici* a v *Bošině* platy všechny, co i *sám* měl i co řečení sirotci; svědky prodeje byli Jan z Bošina a Tamchyn z Abersbachu.[1]) Dle všeho stal se prodej tento se zvláštními výminkami: že synu Jana Pykny Zikmundovi byla vyhrazena některá práva, zvláště pak, aby mohl statek ten někdy si opět vyplatiti; kdežto i Hynek Hlaváč pro sebe že vyminil si děditi něco po mladém Zikmundovi, kdyby tento měl bez dědiců zemříti. A tak shledáváme, že Zikmund Pykna z Lichtenburka l. 1400 s poručníkem svým Janem Krušinou podával faráře do Běstovic.[2]) Dospěv pak a chtěje panství prodané koupiti si zpět, vypůjčil si od pana Bočka z Poděbrad 3000 kop grošův a zapsal jemu dluh ten na vykoupeném zboží svém, tvrzi a půli městečka Chocně ve dskách zemských. Sám sídlel pak v *Chocni* (residens in Chocna), odkud psával se též *Zikmundem z Chocně*.[3]) Avšak již l. 1410 zemřel bezdětek, panu Bočkovi dluhu nezaplativ. Ačkoli dle prohlášení soudu zemského zboží jeho mělo nyní připadnouti králi jako odúmrť, přece pan Boček uvázal se v ně, aby došel svého.[4]) Mimo to hlásily se sestry zemřelého Zikmunda, Markéta a Dorota, o dědictví po bratrovi, ba též Hynek z Červené Hory, syn Hynka z Červené Hory,[5]) někdy shromaždníka Hynka Hlaváče ze Třebechovic. (Za těch dob totiž pánové rozliční nezřídka spolčovali se vzájemně panstvími svými, právy a dědictvím druh po druhu, kdyby jeden z nich zemřel, i zváni byli unitory, shromaždníky. Takovým byli Hynek [starší] z Červené Hory s Hynkem Hlaváčem ze Třebechovic.)

---

ským. Kopa grošů míšeňských za druhé polovice XVI. stol. = 2 zl. 46 kr. našim, tedy kopa gr. Pražských = 4 zl. 92 kr. Za století XVII. kopa grošů českých = 140 kr. našim, kopa gr. míš. = 70 kr. (Slovník Naučný. Světozor, 1886, 387.)

[1]) Emler, Rel. tab. 575. Dvůr kmetcí jinak sedlský a poplatný; dvůr poplužní byl panský.

[2]) Libri confirm.

[3]) Liber confirm VI., 240

[4]) Doklady toho ve Krškově „Chocni", 12. 13.

[5]) Emler: Rel. tab. 435 ad a. 1410; cf. 96 ad a. 1414, 14. Jul.; 589 ad a. 1401; srvn. i Krškovu Choceň na str. 13.

Zatím pak král Václav daroval pozůstalosť Zikmundovu miláčku svému Půtovi z Častolovic,[1]) jako později udělil jemu za důležité služby Potštýnsko a hrabství Kladské, a ve hrabství tomto dovolil jemu i vlastní minci raziti. Z toho ovšem rozepře vznikla nemalá, dlouho trvající. Markéta, již choť Viléma z Donina, a sestra její Dorota jeptiška prodaly zatím 4. října roku 1417 Půtovi z Častolovic za 2000 kop grošů právo své a pan Boček z Poděbrad dovedl zase práva vlastního.[2]) Než ještě před ukončením všech sporů pan Půta zemřel (1435) a odúmrť Choceňská udělena byla r. 1437 jeho sirotkům, jichž poručnicí byla Anna, kněžna z Osvětina, snacha otcova.[3]) Tato polovice Chocně stala se však brzo se příslušným panstvím okolním na dobro majetkem pánů z Kunstátu a z Poděbrad, jižto od poslední čtvrti století XIV. vládli na Liticích. I byl tudíž pánem části Chocně i slavný český král Jiří z Poděbrad. Po jeho smrti († 1471) syn jeho *Boček* dostal sice zboží Litického s naší krajinou, než postoupil jeho za nedlouho bratru svému Jindřichu staršímu, knížeti Minsterberskému, hraběti Kladskému, pánu na Poděbradech a j. Kníže Jindřich staral se o své poddané. Choceňským učinil, co jistě víme, že *osobně* na Liticích l. 1486 zastal se jich vůči Janu z Postupic a na Litomyšli, pánu na Brandýse ve příčině luk Tasinek u Běstovic, před tím ku panství Brandýsskému náležitých. Tato luka byl prodal pan Smil ze Šternberka, pán na Brandýse kolem roku 1430 nějakému Petrovi ze Rvišť za 24 kop grošů Pražských (= 504 zl. našich peněz) a dal mu na ně dobrý zápis; avšak Jan, syn Petrův, prodal je později Choceňským k jejich *špitálu* beze vší jistoty nebo listu. Když Choceňští již nějaký čas je měli, řečený pan Jan z Postupic chtěl jim odníti je a vrátiti panství Brandýsskému dokládaje, že luka ta od starodávna příslušela ke Brandýsu, oni pak že nemají důkazů právně platných, jak jich nabyli. Tu kníže Jindřich přimlouval se snažně za Choceňské a dokázal toho, že Jan z Postupic přijav od nich deset kop grošů českých „dobrých stříbrných širokých" luk těch městečku ke špitálu ponechal a listem to po-

[1]) Desky dvorské XI 30, 32. Výpisek Palackého v českém museu.
[2]) Sedláček: Hrady II., 251.
[3]) Pal. Archiv Č. III., 517.

tvrdil u přítomnosti svědků: pana Zdeňka a pana Jiříka Hrabiše z Postupic a na Litomyšli, strýcův svých, panošů Hrocha ze Přeboz a na Lhotě, Hynka ze Slupna a Hynka z Újezda.[1])

R. 1488 kníže Jindřich vedl válku s králem uherským Matyášem, ale nešťastně; i ztratil panství své ve Slezsku a zadlužil se výdaji tak, že takořka nucen byl prodati i zboží své Litické. Prodal je pak l. 1495 panu *Vilému z Pernštýna*, nejvyššímu hofmistru království českého: hrad *Litici*..., v *Chocni* půl městečka, domův, krčem, dvorů kmetcích s platy; v *Choceňku* ves celou; v *Březnici* ves celou; v *Seči* což tu měl; v *Němči* dva dvory kmetcí s platy; v *Kunšově Lhotě* ves celou; ve *Skořenicích* ves celou; v *Běstovicích* ves celou, *Plchovky* ves celou s krčmářem Proškem ve *Velikých Plchovicích*, s řekami, mlýny, kurmi, vejci, robotami, ospy, lovy, s podacími kostelními a se všemi many, kteří k Liticím příslušeli.[2])

Zatím od r. 1341 *druhá polovice* Chocně zase časem dostala se v ruce potomků loupeživého Mikuláše z Potštýna, a sice té větve, jež dle hradu svého Žampachu psala se *Žampachy z Potštýna.* Žampachové měli zde mlýn, nyní horním zvaný, již před r. 1395. Roku tohoto pan Mikeš ze Žampachu jinak z Potštýna vyznává listem, že daroval z něho almužnu klášteru v Orlíku, jak byl odkázal Jan, zemřelý jeho bratr: 14 grošů na každý týden „a to věčně“ za duši jeho a předkův jeho, by kněží toho kláštera sloužili šestkráte do roka slavnou službu ke cti Panny Marie.[3]) Orlík onen jest dle pana prof. Sedláčka nynější Klášterec u Žamberka.[4])

V letech 1400 a 1401 Mikeš ze Žampachu soudil se s Janem Krušinou, poručníkem Zikmunda Pykny o patronát kostela Běstovského a jeho filiálky v Chocni, o čemž níženi více. Pan Mikeš měl manželkou Elišku z Lichtenburka, jež jakožto vdova zemřela v *Chocni* l. 1437. Syn jeho slul Janem

---

[1]) Listina psána na Liticích v pondělí před sv. Petrem a Pavlem 1486. Original v archivu městském s pečetmi.
[2]) Palackého Archiv Český V, 550.
[3]) Listina otištěna ve Krškově „Chocni“ na str. 8.
[4]) „Hrady“, II., 126.

Starším a syn opět tohoto Janem Mladším ze Žampachu a z Potštýna. Tento *Jan Mladší* prodal l. 1502 v pondělí po sv. Řehoři panu Bohuši Kostkovi z Postupic a na Litomyšli, mincmistru na Horách Kutných za 400 kop grošů českých *Kosořín*, ves celou a dvory kmetcí, z nichž platilo se platu ročního 8 kop 4 groše 6 denárů českých, a *Nořín* ves se dvory kmetcími, z nichž platilo se 7 kop 27 grošů platu ročního. [1])

Podobá se pak, že také on, Jan Mladší, ať o něco dříve či později prodal jemu i jinou část panství svého, jižto pak bratr a nástupce jeho Jan Kostka z Postupic a na Litomyšli prodal opět l. 1506 v pondělí po sv. Stanislavu řečenému již panu *Vilémovi z Pernštýna*: v *Choceňku* některé domy, krčmy a dvory kmetcí s platem, což tam měl, ve *Lhotce nad Choceňkem* dvory kmetcí s platem, co jich tam měl, ve *Březenici* Trkala, člověka již pana Viléma z Pernštýna, jenž platil z louky úroku 16 grošů ročně; ve *Běstovicích* dvory kmetcí osedlé i pusté s platem, v *Bošině* dvory kmetcí, co jich tu měl; ves *Horky* celou, na *Srubích* dvory kmetcí s platy a *s podacím kostelním* tutéž *na Srubích.*[2])

Posléze ještě Jan Mladší ze Žampachu dlužen jsa panu Vilémovi z Pernštýna 1000 kop grošů Pražských postoupil jemu i sám l. 1509 ve dluhu svém — avšak na výplatu zase, chtěl-li by některý dědic páně Janův, — v *Chocni* svoje *polovice městečka*, domů, krčem, dvorů kmetcích, mlýnův a brusírny nožířské i s tou loukou, *ježto dána ke škole tu v Chocni*, se dvěma kusy řeky v *Chlenkách*, dvorů kmetcích a popložních co tam měl, ve *Slemeni* dvorů kmetcích a poplužních co tam měl, v *Jedlině* dv. k. a p. c. t. m. ... s kurmi, kuřaty, vejci, robotami, ospy.[3])

Takto *celou Chocni* zavládl opět *jeden pán* alespoň na čas.

---

[1]) Desky zemské 6 C 26.
[2]) Desky zemské 6 B 7.
[3]) Desky zemské 84 G 19.

Rozhled po době před panem Vilémem z Pernštýna.

První písemnou zmínku o Chocni máme z r. 1227, ale nepraví se o ní bohužel nic více, nežli že právě byla. Teprve příběhy pana Mikuláše z Potštýna, zvláště pak zápisy zboží někdy Zikmunda z Lichtenburka poučují nás o těch zašlých časích lépe. Že však krajina naše byla obydlena mnohem dříve, a že v nejbližším okolí Choceňském již dávno ani obchodu nepostrádali, dosvědčily nám hroby u stanice Jelení a l. 1881 nález peněz na stráni při Orlici mezi Chocní a Brandýsem proti Mítkovskému mlýnu. Při okraji lesa dělník vykopal zde nádobu džbánu podobnou se 4200 kusů mincí. Mince ty, pokryty již zelenou rzi, vážily 4·98 kilogrammy. Nejstarší byl denár vévody Bedřicha († 1189), tímto počínaje byly pak tu denáry všech následujících panovníků českých vyjma Vladislava III. až včetně do krále Otakara I., tedy vévod: Konráda, Václava II., Přemysla, Břetislava biskupa a opět Přemysla jako krále. Nejmladší denáry pocházely z roku 1205 nebo 1206. [1])

Když pánové na Potštýně z rodu Drslaviců počátkem věku XIV. opanovali naše končiny, vystavěli zde buď zcela nebo z části blizké hrady Zitkov a Hlaváčov.[2]) Vlastním hradem Choceňským byl Zitkov, z něhož jako po Hlaváčově nezbylo nám leč valů. Zitkov býval nerozsáhlý, ale pevný, chráněn dobře přihodnou polohou místa Od osady stará cesta vedla ke brodu u paty kopce, za řekou stoupala směrem na pravo a zatáčela se na vrchol. Příkopu podle hradiště říkají dosud *„dívčí doly"*, lukám a rolím pod kopcem *„podhradí"*. Na podhradí stával před r. 1398 mlýn se zahradou a loukou (Libri erect. XII. F 195, Sedláčkovy „Hrady", II. 250). Pešina, zmiňuje se v díle svém „Mars Moravicus" o hradě Chocni, Karlem IV. dobytém, praví na str. 416.: hrad Choceň stál na vrchu, strmícím nad řekou Orlicí a nad městečkem; nyní ještě stopy jeho

[1]) Pam. arch. 1881, 594
[2]) Sedláček: Hrady, II, 248.

jsou zachovány. Po něm Bienenberg[1]) opakuje doslovně: „Schloss Cholzen, so auf einer Anhöhe an dem Adlerfluss (das ist dem untern) über den Marck gleiches Namens lag, und heute im Schutt zu sehen ist.“ — Nynější jméno místa a kopce „*Zitkov*“ pošlo od rodiny Zitků v Chocni dřív osedlé, ježto i starému brodu dala příjmení; známe pak z l. 1542 ještě pět sirotků † Zitka, později Vavřince Zitka (1582, 4), Jana Zitka (1587, † 1616), Jiříka Zitků (1611); *brod Zitkův* u louky zvané *podhradí* z l. 1574.

Prof. Augustin Sedláček popisuje hradiště Zitkovské ve „Hradech“, II. díle na str. 247. takto:

„Příjezd ke hradu byl ze dvou stran, a to po pláni ode vsi Srubu aneb od Choceňku podle řeky a potom do kopce nahoru (1). Poslední tato cesta přiváděla příchozího do hlubokého příkopu (2) mezi hradem z jedné a vysokým valem na konci kopce položeným s druhé strany, šla potom těsně při boku hradiště, tak že každý, kdo tu šel, od hradeb v dostřelu zůstal. Pořád zvolna stoupajíc vedla cesta ta až k malému *předhradí* (3), od hradu na jih položenému a zde před ním se spojujíc s druhou cestou od Srubu vedla mezi všeliká stavení hospodářská, která tu na předhradí umístěna byla. Mezi předhradím a hradem byl příkop (4). Na hradišti samém nelze ani základů zdí rozeznati; tak velice jest zde všechno rozkopáno a rozmetáno. Jen to poznati lze, že bylo při příkopu *čtverhranné stavení*, v němž se brána nacházela (5) Něco dále za tím vykopány jsou cihly, pocházející ze zdí; také se tu nalézala při nich hlína spečená se zbytky ovesné slámy v téže hlíně zapečené, vše tak pěkně červené, jako u nynějších cihel. Za tím jest prohlubeň okrouhlá (6), kdež před lety schody kamenné viděti bylo. Na celém hradišti nalézají se třepinky nádob pálených a baněk s rozličnými ozdobami.“

V Chocni zachovala se dosud pověsť o Zitkově, že odtud loupeže se dály a že král potrestal zbojníky zdejší; vypsána jest ve příloze, jak sám jsem slyšel ji vypravovati.

Ze zápisu panství Zikmunda z Lichtenburka, v němž nacházíme poprvé trochu podrobnější zmínky o našem okolí,

---

[1]) Bienenberg's Alterth. I., 136.

seznáváme, že Choceň již za věku 14. jistotně byla důležitějším místem své krajiny. Slove tu již oppidum čili městečkem. Dědiny zdejší shledáváme arciť zároveň i poplatnými, nebo

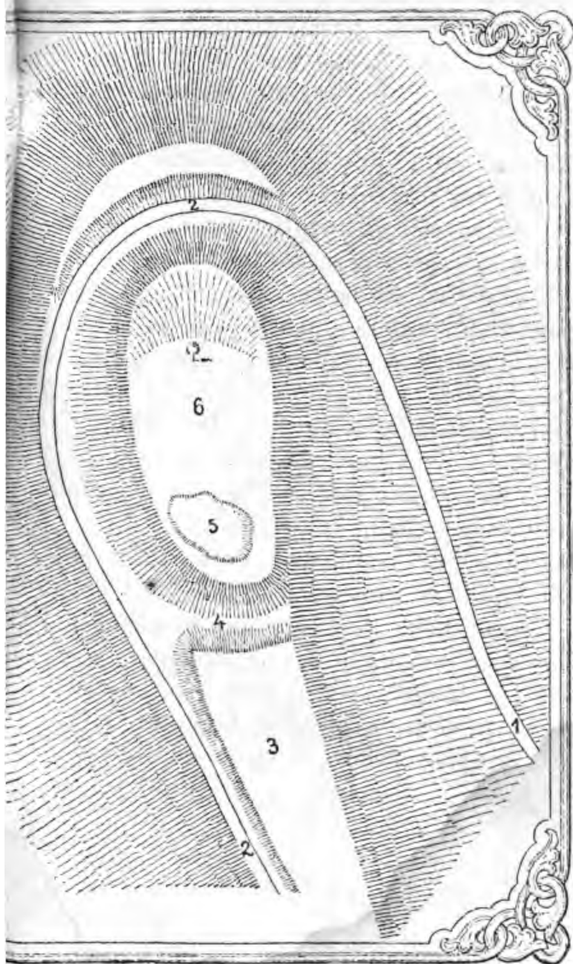


Hradiště Hlaváčovské.

tehda již byly velmi proměněny někdejší starobylé řády české, řády to slovanské svobody.[1]) Pan Zikmund z Lichtenburka

[1]) Viz o nich více ve článku „Čechy" Slovníka Naučného, v odstavci *o českém právu.*

sídlel na tvrzi Choceňské; avšak nelze zjistiti, kde byla by stávala. Zámek jakýsi zachoval se v Chocni až do r. 1599 dle všeho ve městečku samém, ale někde jinde nežli nynější jest.



Hradiště *Zitkovské*.

Čtemeť na desce Zřízení zemského na radnici poznamenáno: „léta 1599 shořelo staré stavení slove ‚na zámku' v úterý ve 4 hodiny na noc (nynější 10. hod.) o masopustě po devítníku,

nad vraty přetrhli oheň". Že od r. 1410—1555 žádný pán nesídlel v Chocni, možno souditi, že staré ono stavení řečené „na zámku" pocházelo z doby ještě pana Zikmunda z Lichtenburka; ač není nemožno, aby pan Zikmund byl sídlel opět i na Zítkově, a obydlí to podruhé zpustlo po jeho smrti, nejsouc již obýváno.

Po naši paměť zachovaly se zbytky ještě jednoho tvrziště nad Pelinami nedaleko za hřbitovem „na Vranově". Místo bývalé tu stavby proměněno nyní úplně v role. Ještě v tomto století byly zde sklepy a blízko hluboká studně. Na hradišti vyorán kožený kabát s velikými mosaznými knoflíky, veliký železný rožeň a ostruha. Ale před několika lety sklepy se sesuly panu Koutníkovi a studně již nelze viděti. Na poli poznáváme nyní jen malé zbytky příkopu. Myslil bych, že Vranov býval jenom panským dvorcem a majetkem někdy pánů ze Žampachu, neboť pan *Zdeněk ze Žampachu* měl tuto některé své pozemky roku 1547, jak později bude ještě pověděno. Písemných zmínek o Vranově jinak nezachováno.

O někdejším hradu *Hlaváčově* není taktéž písemných zpráv. Pan prof. Sedláček vypisuje hradiště jeho takto:

„Stráň Hlaváčov pojmenována dle rodiny Hlaváčův, jimž dole luka patřila. Les Hlaváčov připomíná se poprvé r. 1610 jako část hájemství Choceňského. Tvrziště neb hradiště má podobu podkovovitou, jakož byl obyčej hrady stavěti ke konci XIII. století. Obklíčeno jest hlubokým příkopem a hrubým valem, které od stráně až ke stráni vybíhajíce hradiště zavírají a od pláně odlučují. Prostora vnitřní, která upravena byla před nějakým časem tak, aby se tu seděti a odpočívati mohlo, jest nyní rovna jako stůl, a že by tu stavení bývala, nic se neshledává. Bylo-li tu tedy nějaké stavení, bylo pouze dřevěné."

Sám nalezl jsem na stráni hradu Hlaváčova několik kusů velmi pevné staré malty.

Stavení Choceňská stála zajisté od pradávna blíže kostela, kolem něhož byl tenkráte hřbitov; *fara* a *špitál* stávaly na místě dosavadním; něco obydlí bylo též pod skalou v nynějším Podskalí, zvláště mlýn (horní) a snad nedaleko něho lázně. Čtverhranná podoba nynějšího náměstí vznikla však na nejdříve teprve za věku XIV. dle vzoru měst, jež král Přemysl

Otakar II. zakládal ve věku XIII. (na př. Vysoké Mýto). Koncem věku XV. náměstí naše stálo již nepochybně a mělo brány, z nichž o jedné jest zmínka r. 1494.[1])

Velikostí Choceň rovnala se počátkem věku XVI. jen asi čtvrtině nynějšího města, neboť i o 100 let později před válkou 30letou bydlelo v ní 124 rodin osedlých, čili bylo asi 124 domů. *Choceněk* byl tenkráte *zvláštní vsí* a ještě roku 1542 byl v nových registrech sirotčích (arch. měsťs.) od Chocně oddělen

Škola zdejší kdy vznikla, nelze vypátrati. Možno, že byla zde již na konci věku XIV., jakož na faře zdejší sídleli tenkráte čtyři kněži, farář, dva střídníci a jeden kaplan (1397). První písemnou zmínku máme o ní teprve z r. 1509 v deskách zemských, kdež čteme: „louka, ježto dána ke škole tu v Chocni" (viz svrchu). Stávala u kostela na místě nynější kostnice. —

Špitál založila si obec nejspíše někdy za pánů z Kunštátu a z Poděbrad. Prvotně byl to domek pro pět osob chudých z městečka, úřadem obecním volených. Každý z nich dostával na týden 2 grošů míšeňských mimo byt a dříví, ostatek byli prosti všech poplatkův i prací obecních majíce jen povinnosť k Bohu za všechnu obec se modliti.[2]) Důchod špitálský pojištěn býval kravami, jichž rozliční sousedé užívali za úrok, ty pak sluly *kravami špitálními*. Známe je od polovice věku XVI. Z takové kdosi l. 1550 platil 6 grošů bílých ročně. Roku 1551 zaznamenáno ve knize trhové: A tu krávu špitální, z které jest 6 grošů bílých, tu jest vzal Matěj Vosahlů a zabil ji, a na to místo má jinou vychovati a na jaře má ukázati, když se bude psáti l. 1552. — Takové krávy sluly jinde *železnými*. (Srv. Pam. arch. XI. 233.) Také jednotliví dobrodincové pamatovali tehda na špitál; tak jakýsi Michal z Pelina, koupiv od Havla z Oucmanic hradiště (Pelinského) polovici od té strany, kteráž směřuje ke Lhotce, ačkoli hradiště bylo svobodno a beze všech poplatků, poddal se dobrovolně l. 1526 platiti

---

[1]) Viz níževi výpisek o Martinu z Věstovy a další zmínku o branách těch při výpisu městečka počátkem XVIII. století.

[2]) Kniha špitální od r. 1750 v archivu městském, opisy v zemském archivu.

lán pole poplatného, ležícího mezi pozemky dvora Běstovského blíže Bošina, a 9 prutů pole blíže dvoru Hemžského a místo pod hradem blízko městečka Chocně, na němž mlýn stával s loukou a zahradou tamtéž, aby farář Choceňský za to v čase suchých dnů dával sloužiti některým knězem jednu mši svatou zpívanou za zemřelé, po svátku pak sv. Šimona a Judy v tom témdni některého dne aby povolával 15 kněží sloužiti mše sv. za zemřelé v kostele Choceňském dada každému po 1 groši; stalo se na den sv. Klimenta za svědectví Tasa z Boskovic, Tamchyna z Abersbachu, Hrocha ze Sloupnice, Čeňka ze Skořenic, Stecha, rychtáře z Chocně a Slaška z Bílé Hory. [1]) Tentýž pán Jan Krušina prodal dle listiny faráře Choceňského Martina z r. 1444 faráři Janovi v Chocni plat z devíti prutů pole purkrechtního v Lazicích čili Vrchovině ke kostelu zdejšímu. — Ovšem obyvatelstvo Choceňské hlásilo se těmi časy ku víře *katolické*. Ve válkách husitských (1419—1434) Choceň přepadena byla kališníky Koldou ze Žampachu, Janem Holcem z Nemošic, Hlaváčem, Salavou a Mikulášem Trčkou z Lípy léta 1433 o vánocích, jimž obyvatelé postavili se na odpor; avšak byli přemoženi, asi 70 Choceňských povražděno, městečko zloupeno. Potom šířily se i zde názory nekatolické a faráři Choceňskému Martinovi odňaty násilně některé důchody. Vida tedy „časy nejisté a krátký život všelikého těla, a boje se po své smrti některakého zmatku ve platu kostela Choceňského", farář tento sepsal veškeré tehdejší důchody kostelní na památku l. 1444, kterýž list psaný na pergaméně dosud zachován jest v archivu městském, bohužel bez pečeti. Tuto následuje:

Já kněz *Martin*, farář Choceňský, vida časy nejisté a krátký život všelikého těla, a boje se po svej smrti některakého zmatku v platu kostela Choceňského, usmysliv sobě plat všicek svrchu psaného kostela, kterýž sem já bral v plnej svobodě bez nátisku všeliké moci, i kterýž sem držal kromě *Hemžského* ročního osmdesáti grošů *v Němči* a *v Seči*, kterýž mi jest mocí odňat, a *Březenského* osmi grošů z role farářské. A smysliv jej popsal jsem jej v tomto listu, kterýmžto listem vyznávám já svrchu psaný kněz Martin všem vůbec, ktož tento list uzří, aneb čtúce slyšeti budú, že nejprve:

---

[1]) Libri erect. 12 F 195; sdělil se mnou lask. p. Aug. Sedláček. „Na Bílé" říkají dosud dvěma stavením na konci Chocně směrem ke Běstovicům; máme hledati u této „Bílé" onu Bílou Horu?

v Chocni jest platu ročního nerozdílně: Janek Nabřisko deset grošů a dva žence a dvé kur; Ondráček šet g. bez dvú penězy a jednoho žence; Vašín sedmnácte g. a jeden peníz a tři žence; Hašek šest g. a žence jednoho; Štěpán šest g. bez dvú penězy a jednoho žence; Ondra 12 g. bez čtyř pеněz a dva žence; Straková 8 g. a půl druhého žence; Michálek 6 g. a jednoho žence; Chytra 8 g. a 4 peníze a 1 $^1/_2$ žence; Heřman 3 g. —

V Běstovicích: Matěj Lánský dvě kopě grošův a 20 g.; Janek Otrlý kopu bez dvú groši, 4 žence a dva dny orati, jeden na jíř a druhý na ozim a čtvero kur; Beránek groš. —

V Skorenicích: Přiba vdova 5 g. —

V Lazicích (na Vrchovině): Cidlina z devěti prutův purkrechtných tři věrdunky, kterýžto plat kněz Jan Pěšek (?) kúpil u pana Jana řečeného Krušina. —

V Něměi: Mařík čtyři šilinky g.

Ve Lhotce: Křízna vdova 5 g.

V Heřmanicích: Hanuš púl kopy a 2 g.; Mareš jedenmecítma g.; Hanzl čtyřidceti g.; Martin bez dvú 40 g. a 2 peníze; Jíra 16 g.; Lochman 10 g. a 2 peníze; Pavel řečený Figaizn 14 g.; Pavel podle faráře 2 šilinky g.; Mikuláš Řezník 16 g.; Cinkl 8 g. —

V Slúpnici: Jakúbek bez čtyř 40 g. a dvé kur; Beránka bez čtyř 40 g. a dvé kur; Pavel bez čtyř 40 g. a dvé kur; Jan Byšic bez čtyř 40 g. a dvé kur; Jirka bez čtyř 40 g. a dvé kur; Václav půl kopy g. a dvé kur. —

Léta od narození Syna božího 1444. v ten pondělí na Mlaďátka.

Po knězi Martinovi neznáme z XV. věku žádného faráře zdejšího. O šíření se kališnictví nemáme také přímých zpráv. Až z toho, že ve věku XVI. nalézáme pečeť městskou se znaky přijímání pod obojí, můžeme souditi, že ono rozšířilo se zde zvláště za času pánů z Poděbrad. Nejstarší pečeť taková zachována jest v českém museu z roku 1536 na poslední vůli jednoho občana zdejšího. Ve prostředku jejím jest *kalich s hostií*, po obou stranách kalicha dva svazky bičovacích metel, kolem pak koruna trnová a nápis: SIGILLVM COMVNITATIS CHOCENSIS. Ale že sotva pochází trprve ze XVI. věku poučí nás děje další; pročež lze mysliti na dobu pánů z Poděbrad. Dle toho byla by se tehdy hásila ku kališnictví čili ku „pod obojí" značná, ne-li vůbec větší částь občanstva.

Mimo „pod obojí" přišlo sem ve poslední čtvrti XV. stol. i učení Českých bratří. Jednota tato vznikla v letech 1458 až

1467, ve kterýchž zakladatelé shromažďovali se ku poradám nejprve r. 1458 ve vsi Kunvaldě panství tehda Litického, později pak na panství Rychnovském, tedy od Chocně nedaleko. Jednota bratrská rozšířila se brzo po všem okolí a středy jejimi staly se Brandýs nad Orlicí a Litomyšl. Takto i do Chocně učení bratrské proniklo záhy. Prvního zdejšího bratra známe z r. 1474 jménem Cipriána Nožíře. Kněžstvo pod jednou i pod oboji stavělo se na odpor jejich učení a vinilo je kacířstvím. Podobně kázal o nich také kněz Choceňský, i bratři odhodlali se poslati Choceňským list l. 1474, jehož obsah zachován v rukopise archivu Ochranovského „Listové běžni starých bratří", V. díle na listu 275. Opis jeho byl mi zapůjčen laskavostí pana prof. Ant. Gindelyho z jeho vlastních zápisků. Zni pak:

Choceňským Pánům.

Oznamujem Vaší Mti, páni úředníci i vší obci Choceňské, že ta řeč, kteráž se stala od kněze na kázání, v němž dotýče blahoslavené Panny Marie, ohyzdnou ženu k ní připomínaje, ješto nesluší ani mluviti ani psáti, na nás tu řeč veda, abychom víc a více ohyzděny byli skrze takové pověsti.

Proto račte věděti, žeť při nás toto jest: Koho bychom tak shledali, chtěli bychom ho všelikterak prázdni býti. Ale mezi námi nikdy nic o tom nevíme. Neb věříme o blahoslavené panně Maryi, že jest nade všecky nejblahoslavenější panny svaté i mučedlnice, a žádná jí rovna nebyla, aniž muož býti. Jakož i o všech věcech naději v Pánu Bohu máme, že věříme, jakož záleží křesťanům věrným věřiti i vyznávati. Pakli kdo co na nás pravil takového scestného před Vaší Milostí, chcmy vzdáti počet, kohož kolivěk dotýče z nás před Vaší Milosti i před každým od nejvyšších u úřadích a v důstojenstvích postavených až do nejnižších lidí obecných. A jakož jsme to činili tato léta, kdož toho žádosť měli, i listy psali k jich žádosti; kteříž chcete-li věděti, které sou věci při nás, jestli ráčíte, mohou dodány býti i Vám, abyste porozuměli při všech věcech, kteréž sou při nás, a hlasóm nejistým nevěřili.

A jakož dotýče zvláště Vácslava nožíře, on se neznal k té řeči, kterouž naň praví, než k tomuto se ke všemu zná, což my vyznáváme a píšeme. Než pravil nám, že byla některá řeč z Brna přinesena o tom, nám k ohyzdění a blahoslavené panně Maryi. A on že by řekl, že sem nikdy od bratří o tom nic neslýchal, než od nějakého učeného muže v Praze. Ale on také praví, že to za zlé má; ještě daleká jest věc od toho, což naň praví. Neb se k jinému nezná před námi, než že slyšel, že by ten literat učený v Praze řekl, že

by podobna byla ta hříšnice panně Maryi, kdyby pokání činila. A my jsme jeho i z toho trestali. Ale on pravil, že sem toho nemluvil ze žádné potupy, než toliko sem připomenul tu řeč toho člověka.

Pakli by on v čem shledán byl, neb kdokolivěk, jenžto se k nám přičítá, o čem scestném, my bychom chtěli se jeho odepříti a s ním jednoty nemíti, ale ještě se jeho vystříhati. Protož prosíme pro milosť Boží i pro jméno pána Krista, neračte věřiti takovým věcem na ten lid, kterýž pro tu příčinu pohanění trpí chtě se rád zachovati pánu Bohu i všem lidem ve všem dobrém, v prostnosti věříce všem věcem, jakož Pán Bůh chce věřeno míti. A co jest ohlášeno skrze prvotní úředníky církve svaté, apoštoly, i po nich kteří koli byli, ježto se Duchem Svatým spravovali. A ty věci jsou v písmích svatých vypsány, k tomu se ke všemu známy s milostí.

Datum létha 1474. druhý pondělí po Veliké noci.

Zřízení obecní.

Za doby nejstarší, o niž máme písemné zprávy, Choceňská obec spravována byla dvanácti konšely, jež pán panství každoročně jmenoval ze sousedstva. Ti měli na starosti obecní majetek a povinnosť dbáti na pořádek. Věci policejní a soudní náležely v působnosť *dědičného rychtáře*. Dozor nade vším jednáním těchto úřadův a správa některých zvláštních záležitostí (na př. potvrzení koupě nebo prodeje domů) náležely pánu panství, místo něhož vykonávali to úředníci jeho. Dalším však vzrůstem městečka množily se starosti obecní a působnosť obecního úřadu vzrůstala, i bylo mu nejspíše za doby pánů z Poděbrad svěřeno spravovati vlastní *městské knihy*. Z r. 1398 známe rychtáře *Stecha;* rychtář l. 1494 slul *Jiřík*. *Dědičný rychtář* byl zároveň majitelem *rychty*, t. j. domu, kde právo bylo vykonáváno. Tam i bydlel a mohl rychtu tu s povolením pánovým prodati jinému, jenž tím sám stal se pak rychtářem. Kde rychta v Chocni stávala, nevíme. Nejstarší zachovaná kniha trhová svědčí, že rychtář Petr (—1530) prodal l. 1531 rychtu tu za 200 kop grošů Mikulášovi, jenž byl pak taktéž rychtářem; později Mikuláš prodal rychtu Matějkovi opět za 200 kop, i zůstala pak již tato napořád v rukou občanů nerychtářů.[1]) Ku rychtě náleželo něco polí, i včelnice připomíná se u ní (1542). Rychtáři náležela také časť z peněžních pokut.

---

[1]) Nejstarší kniha trh. fol. 9[2], 10[1] a t. d.

Starší knihy městské, jež bohužel se ztratily, byly pergaménové. Z nich zachován jest toliko jeden výpis na radnici:

Vejpis od práva městečka Chocně z knih městských parkamínových z listu 10°.

Létha božího 1494. tu středu před sv. Bonifácem já Martin z Wěstovy ve Lhotě pod Brandýsem prodal sem v též Lhotě dvůr synu svému Janovi v zdraví a při dobrém rozmyslu se vším, což k tomu dvoru náleží a přísluší, s dědinami, s lukami, s potoky, s pastvišti, s skalami i s vším právem, čehož sem sám užíval, nic sobě nepozůstavuje ani budoucím, jedno Janovi, synu mému nejmladšímu; kterejž sem prodal za 45 kop gr. č. stříbrných rázu pravého čísla českého jemu i jeho budoucím. A z toho ze všeho má platiti k záduší kostela Choceňského 8 gr. stříbrných ročně, na sv. Jiří 4 g., na sv. Havla 4 g. věčně, jakož jsem i já platil bez všelijakého zámatku ani žádné vejmluvy. A tu jest Jan zavdal otci svému 3 kopy gr. č. a má platiti kruntovní peníze na stého Jana Křtitele po 3 kopách g. č. A Jan jest uručil otci Petrem Starejm, Jírou Kolářovým, Matějem Šedou (?), Ma'oušem, Martinem od brány. Ihned jest odevzdal Martin otec synu svému a Jan jsa v tom statku jmá odbejvati bratrů svejch, dcera ta jest odbyta. A Jan (se) spolčil s Vácslavem, bratrem svejm tak, kteréhožby bůh uchoval, aby spadlo s jednoho na druhého a na jich dě(ti). A Jan otce má dochovati smrti beze všech příkoří a nás(ilí). To se stalo prodání před panem Matějem z Borovnice, v ty časy hejtmanem na Liticích a před Jiříkem, rychtářem Choceňským, Petrem . . . . . Kolářovým, Vítkem Štěpánovým. Létha a dne svrchu psaného.

Nebyly to vůbec *první* městské knihy Choceňské?

Známější *rodáci* Choceňští doby té:

Pavel z Chocně, bakkalář práv byl l. 1355 klerikem diákonem v Praze a zároveň veřejným notářem, později až do l. 1371 farářem ve Chlumci, též léta 1370—71 „corrector cleri“, 1371—1374 farářem ve Starém Kolíně a zároveň od r. 1373 až do r. 1392 kanovníkem Vyšehradským. L. 1392 officiálem v kanceláři biskupa Litomyšlského. (Od něho listina perg. v museu č. — Libri confirm. ed. Emler, III., IV. pag. 14., V. [ed. Tingl] 113. — Tomek: Děje Prahy, III. 174, 181, 222, V. 109.)

Vácslav z Chocně byl zprvu až do r. 1436 farářem pod oboji na Vys. Mýtě, pročež odtud jmenován bývá i Vácslavem z Mýta. L. 1435 zvolen byl mezi zástupce duchovenstva českého pod oboji ku poselstvi do Brna na vyjednávání, jež konána

byla s císařem Sigmundem v náboženských a politických záležitostech českých. Když pak 21. dne října téhož l. 1435 poslové sněmu zemského zvláště k tomu vybraní: dva páni, dva rytíři, tři měšťané a devět kněží z království českého volili v tajném sezení prvního arcibiskupa pod obojí a dva jeho podbiskupy, zvolili arcibiskupem mistra Jana z Rokycan a podbiskupy jeho *Václava z Chocně* jinak z Mýta a *Martina Lupáče*, faráře Chrudimského. Volba těchto tří ohlášena byla na sněmu Jihlavském l. 1436, a když při sněmu tomto 5. dne července 1436 čtena byla veřejně na náměstí kompaktáta Basilejská u přítomnosti císaře a krále Sigmunda, arcibiskup Jan z Rokycan i oba jeho podbiskupové seděli blízko panovníka toho. Papež však nepotvrdil volby ani mistra z Rokycan ani podbiskupů. Václav z Chocně již druhého roku po volbě té zemřel (1437), jak zaznamenal Daniel Adam z Veleslavína v Kalendáři svém historickém, vydaném l. 1590 na str. 233., odkudž i stavové pod obojí vypsali to do známé repliky své, dané l. 1609 císaři Rudolfu II. (Lupáčova Ephemeris [Pragae 1584] ke dni 27. února a 13. července. — Al. V. Šembery: Vys. Mýto na str. 87. — H. Jireček: Vys. Mýto na str. d. — Paměti Slavatovy, vydané Jirečkem, I. 234. — Kalendář Veleslavínův z l. 1590 str. 113., vyd. z l. 1578 str. 59.)

Bohuněk z Chocně byl děkanem v Litomyšli. L. 1435 zvolen sněmem českým v Praze, přiznavším se ku kompaktatům, mezi čtyři kněze, kteří měli učiniti slib poslušenství k církvi ve jménu stavu duchovního i světského. Téhož léta putoval v poselstvu českém mezi duchovenstvem, tedy též s mistrem Janem z Rokycan a Václavem z Chocně do Brna, kde mělo se díti vyjednávání s císařem Sigmundem. Roku následujícího byl přítomen na sjezdu Jihlavském, kdež vykonán po uzavření kompaktát se sborem Basilejským řečený slib poslušenství oněch čtyř kněží za stav duchovní i světský, jak ustanoveno na sněmě předešlého léta. (Palackého Archiv č., III., 432. Tomkovy Děje Prahy, IV., str. 677., 692., 710.)

Jan z Chocně byl ustanoven l. 1405 farářem v Boharyni. (Libri confirm., VI., 152.)



Čásť Pelin.



stával Vranov.

ČÁSŤ II.

Od počátku věku XVI. do války třicetileté.



an Vilém z Pernštýna, rodem Moravan, proslul v dějinách českých jakožto muž výtečný, ducha bystrého, povahy vzorné, zvláště však jako dobrý hospodář. V Čechách a na Moravě skoupil veliké množství rozličných statkův, až stal se tu šlechticem nejbohatším. Sídle na Pardubicích činíval poddaným mnohé milosti. Obci městečka Chocně a vsím Nořinu, Lhotě (nyní Zářecké), Březenici, Němči a Seči listem daným na Pardubicích léta 1497 daroval *odúmrť* čili právo, aby těmto obcím samým připadl statek, jehož majitel by u nich zemřel bez dědiců; při čemž vyminil, že každý, kdož by chtěl, bude přece moci za života zdravého nebo na smrtelné posteli poručiti majetek svůj komukoli mimo osobu duchovní. Poněvadž taková odúmrť náležela vlastně jemu jako pánu panství, ustanovil si pro památku, že město a vsi řečené dávati budou jemu i potomkům čtyry husy ročně o sv. Martině.

Panství svá pan Vilém rozdělil ještě za živa (1507) dvěma synům svým Janu a Vojtěchovi, sobě ponechav do smrti († 1521) jenom některých. Starší Jan dostal statků moravských, Vojtěchovi připadla mimo 10.000 kop grošů českých zboží u nás: Pardubice, Rychnov, Litice, Potštýn, Landskron a Landsperk. K těm Vojtěch některé si ještě přikoupil. L. 1525 dal výsady nožířům Choceňským, jichžto cech zde znamenitě zkvétl maje brusírny své v Pelinách blíže železničného mostu a na druhém konci městečka jednu blíže nynějšího „zámečku“. U tunelu

v Pelinách spatřujeme dosud nějaká rumiště. O Pelinských brusírnách knihy gruntovní zmiňuji se častěji: 1532, 1536, 1555, 1562, 1566 a m. j.; polohu druhé potvrzuje kniha trhová l. 1574; ostatně pamatovali staři dosud za zámečkem na pravo, co nyní kamenná stodola jest postavena, chaloupky nájemné na místě prý bývalé tu někdy brusírny nožířské.

Vojtěch z Pernštýna zemřel bezdětek l. 1534, i dědil po něm bratr Jan, zvaný již Bohatým, po smrti pak i toho († 1548) syn téhož (Jana) Jaroslav. Za Jana z Pernštýna Zdeněk Žampach, syn někdy Jana Mladšího ze Žampachu vyplatil sobě i jménem bratří svých mimo jiné statky otcem dříve zastavené také polovici Choceňskou. Obdržel ji l. 1539, avšak požárem právě velmi poškozenou: na 40 domů dílu toho s polovicí masných krámů bylo shořelých, oheň byl vyšel ze sladovny souseda Jiříka Hlavsy neopatrností rychtáře Choceňského Matěje Běstovského. Také mlýn podskalský čili horní páně Zdeňkův byl velmi sešlý a na obořeni. [1])

Zdeněk Žampach z Potštýna měl manželkou paní Alenu z Valdštýna, jižto pojistil již l. 1541 dva tisíce kop grošův českých na panství svém Žampašském, tedy i na svoji polovici Chocně. [2]) Poddaným svým opatrným měšťanům Choceňským dal (1547) užívati tři veliké role za roční úrok 1½ kopy grošů českých: roli Vavřincovskou, Vaňkovskou a třetí Kamenec, všechny vedle sebe ležící. Meze jejich byly nejprv od sedliště Vaňkovského u Březenice až k cestě podle obce Březeňské a podle té cesty až k dubině pana Jana Nechanského; od dubiny k řece pod skalou a podle řeky nahoru až k mezi Kumpoštově; odtud nahoru až ke přílchu Kamenci, potom podle lesa Kumpoštova až k cestě, kteráž vedla k Okrouhlíku, pak nahoru cestou svobodnou až k obci Březeňské a ku sedlišti Vaňkovskému.

Brzo po tom pan Zdeněk Žampach prodal zdejší své zboží řečenému již panu Jaroslavovi z Pernštýna i na místě nedíl-

---

[1]) Desky zemské 45 A 4. Porovnej Zoubkův Potštýn, 33. str. a násl. — Nejstarší kniha trhová připomíná l. 1526 „mlýna horního“, tím pak ovšem i „dolního“; sladovny panské asi 1528. Sladovnu obecní všecka obec prodala l. 1537 Jírovi Putencovi.

[2]) Desky zemské 1 B 9.

ných jeho bratři Vratislava a Vojtěcha prostřednictvím pana Hrocha Týneckého z Mezilesí a na Týnci za 1800 kop grošů českých l. 1549: půl městečka Chocně a ves celou Chloumek s dvory kmetcími, platy, robotami žennými i s robotami ke mlýnu, s cestným a slepicemi, se mlýnem, brusírnami, jezy, s vazným, se krámy masnými, s rybníky a lesy. [1])

Poněvadž sousedé chtějíce, aby privilegia jejich měla platnosť i za pánů nových, musili opět o ně prositi, obec Choceňská žádala na pánu svém nynějším Jaroslavu z Pernštýna potvrzení výsady, dané sobě někdy panem Vilémem. Prosba její byla splněna l. 1555.

Ale pan Jaroslav z Pernštýna nebyl dobrým hospodářem. Jsa velmi hýřiv zadlužil se tak, až bylo mu odprodávati jednotlivé statky. Panství Potenštýn, Litici a Rychnov n. Kněžnou se městy, městečky atd. koupil od něho l. 1556 Arnošt, falckrabi Rýnské, kníže Horno- a Dolnobavorské, hrabě Kladské, za 60.000 kop grošů českých, avšak mimo Rychnov všecky zas odprodal. [2]) Tehda Choceň pan Jaroslav byl již l. 1555 odprodal panu *Zikmundovi ze Šellenberka z Kosti a na Mrači*, jemuž byl dlužen 9000 kop grošů č.; s ní ves Lhotku nad Choceňkem, Březenici, Nořín, Kosořín, Slatinu, [3]) ves Sruby, což tam měl, ves Bestovice, Nasavrky, Skořenice, Bošín, „ves Lazice jinak Vrchovinu“, ves Seč, Hemže, c. t. m., Koldín c. t. m., ves Kozejčky c. t. m. a ves Sloupnici, pokud náležela k záduší Choceňskému: všecko to celkem za 10.000 kop gr. českých. [4])

Nový pán zvolil Choceň sídlem svým a stal se pravým otcem městečka našeho. Již l. 1558 na přímluvu jeho městečko dostalo od krále Ferdinanda I. výsady *dvou ročních trhů* v osmi dnech při sv. Václavě a při Obrácení sv. Pavla. Potom, poněvadž dosavadní zámek sestaral, jal se v Chocni stavěti *zámek nový* l. 1562, posavade trvající, ač od doby té častokráte byl opravován a přestavěn. Na dolní jeho chodbě čteme dosud nápis:

---

[1]) Desky zemské 48 C 2.
[2]) Sedláček: Rychnov n. Kn. 16, l. c.
[3]) Starší děje Slatiny vypsal Aug. Sedláček ve „Hradech“, II., 254.
[4]) Desky zemské 53 N 9.

Leta - Panie - 1-5-6-2 - Tento - Duom -
Gest - Stawen - Nakladem - Vrozeneho - Pána
- Pana - Zygmunda - Z ssemberka - a - z - Kosty
- a - nawrchowinie.

K zámku tomu přikoupil za ním blízko stojící stavení Kumpoštovské (1565) a zřídil z něho nynější panský dvůr.[1]) L. 1571 dal privileje řezníkům, l. 1576 krejčím. Toho času obec pořídila si vlastní dům pro svoje porady a potřeby. Dosud rada scházívala se (tuším po zaniknutí rychty) v domě Tobiáškovském na rohu ulice Jungmannovy a náměstí. Dům tento obec na svolení pánovo koupila si l. 1564 za 300 kop míš. a učinila z něho radnici. Při domě bylo něco rolí, kteréž pak obec odprodala: pole a pastvisko Říčky za 100 kop míš., 3 hony pole „za křížem" za 40 kop míš., jiného půl prutu za za 28 kop míš., „na lhotách" za 70 kop míš.[2]) Brzo pak Choceňští prodali také *lázeň obecní* na svůj prospěch za 60 kop míš. Pavlu Lorkovi, ale vyminivše, aby ona vždycky lázní slula a zůstala; potom zbořivše dům Tobiáškovský, začali stavěti sobě *nový radní dům*, jejž pak Zikmund výsadou l. 1581 osvobodil ode všech robot a platů panských.[3]) Týmže listem daroval městečku zároveň jiné znamenité milosti: na odúmrť jako za dřívějších pánův a pak na obecní pivovár. V obecním pivováře dovolil měšťanům v pořádku, tak jak se o to snesou, vařiti ke svému užitku piva bílá, řídká i pozadní a prodávati je pak v Chocni mimo lázeň a jiný ještě dům, v nichž prodáváno bylo pivo panské, totiž ze zdejšího panského pivováru. Z várek platiti měli jemu napřed po půl korci sladu a 8 grošů bílých čili 12 míšeňských.[4]) Tento pivovár stál dle pověsti v ulici Dolní, kde nyní číslo 264; várky bývaly šestisudní.

Téhož roku listem daným v pondělí po sv. Janu Křtiteli pan Zikmund zřekl se také *práva patronátního* a daroval Chocni privilej, „aby Choceňští mohli a moc měli sobě na faru Choceňskou faráře pořádného buďto z konsistoře Pražské pod oboji spůsobou aneb odjinud objednávati a od něho Velebnou svá-

[1]) Kniha trhová (1542—) a registra sirotčí (1582—).
[2]) Táže kniha trhová list 121.
[3]) Opis v archivu městském.
[4]) Kniha rozl. dopisův, str. 49. a násl., Zoubkův Kostelec, 19.

tosť tělem a krví pod obojí spůsobou posluhování z víry užívati nyní i na časy budoucí.“ [1])

Veliký tento dobrodinec městečka pocházel ze starého rodu, jehož původním sídlem byl hrad Šellenberk v Táborště, a jenž měl ve znaku sviní hlavu. Otec Zikmundův pan Jaroslav ze Šellenberka na Kosti a na Hrádku nad Sázavou, zemřelý l. 1550, byl nejvyšším komorníkem království českého od l. 1515 s malou přestávkou až do l. 1549. Manželkou pan Zikmund měl paní Annu z Hazmburka, s nížto žil, jak sám vyznal, velmi spokojeně. Paní Anna koupila si s jeho dovolením dva statky selské v Běstovicích s příslušenstvím a něco rolí i luk zvláště, a dala si tamtéž k tomu postaviti nové stavení (dvůr). Věno její jeden tisíc kop grošů českých bylo pojištěno na statku Choceňském.

Nedlouho však po darováních řečených, která učinil Choceňským, pan Zikmund odebral se na věčnosť. Jsa l. 1581 navštíven nemocí napsal v sobotu po sv. Prokopu poslední vůli. Statek svůj Choceňský se všemi vesnicemi a se vším příslušenstvím, tolikéž dům svůj v Praze na Malé straně pod stupněmi hradu královského odkázal ujci svému panu *Vratislavovi z Pernštýna* a na Tovačově, nejvyššímu kancléři království českého a jeho dědicům vyminiv manželce své paní Anně věno její, jak měla je pojištěno v deskách zemských v sumě svrchu řečené. K tomu přidal jí pojistku ještě na dva tisíce kop grošů českých „pro její k němu jako věrné manželky ctné, poctivé, náležité a chvalitebné chování“. Také odkázal jí všechen nábytek a svršky na zlatě, stříbře, klenotech, cínovém a mosazném nádobí, šatstvo, šaty ložní, platy v Chocni a všecky koně a dobytek, co bylo ho ve dvoře Choceňském, a zajistil jí též byt na Choceňském zámku do vůle její i s náležitým zaopatřením. Dvory (statky) její v Běstovicích oba osvobodil do smrti její ode všech platův a povinností. Bratru svému Janovi ze Šellenberka a z Kosti, pánu na Mrači odkázal 5000 kop gr. českých na panství Choceňském a jiných 1625 kop mišeňských. Nikodema, písaře důchodního Choceňského a Adama, písaře svého listovního, propustil z poddanosti. Záduší pak Choceňské

---

[1]) Kniha rozl. dopisův. — Opis listiny v archivu městském.

odporučiv štědrosti pana Vratislava z Pernštýna, duši svoji pak Bohu ustanovil, aby byl pohřben v Chocni.[1])

Zemřel pak nejspíše ještě téhož léta 1581 a tělo jeho odpočívá zajisté v některé hrobce pod Choceňským kostelem.

Smrtí Zikmunda ze Šellenberka bratr jeho Jan zůstal samoten ze pěti někdy bratří, avšak též jako poslední potomek mužský celého rodu; a když i tento zesnul l. 1597, rod pánů ze Šellenberka po meči vymřel.[2]) Paní Anna z Hazmburku po smrti Zikmundově zůstala v Chocni a žila tu podle register svadebních ještě l. 1586.

Zatím stal se pánem Chocně *Jan z Pernštýna*, pán na Prostějově, Plumlově, Litomyšli a Landškrouně s *Maximiliánem*, bratrem svým nezletilým, synové a dědici pana Vratislava, zemřelého 1582. Jan z Pernštýna zaplatil již l. 1583 Janovi ze Šellenberka 2500 kop gr. č. jakožto polovici oněch 5000 kop po bratru panu Zikmundovi. L. 1585 dal pravidla ševcům Choceňským a l. 1587 ve středu po Třech králích potvrdil obci všecka od předešlých pánův obdržená privilegia „i na místě Maximiliána, bratra svého mladšího a let nemajícího“.[3]) Avšak noví pánové nepodrželi Chocně dlouho, jakož slavný druhdy rod jejich — mající znakem tuří hlavu se kruhem nozdrami prostrčeným — vymřel po meči také za krátko — l. 1631. Bratři oba vkladem ještě léta řečeného 1587 prodali zdejší panství své *Hertvíku Zejdlicovi z Šenfeldu a na Zvoleněvsi* za *25.000* kop grošů českých, totiž: Choceň, zámek, pivovár při témž zámku ležící, dvůr poplužní a městečko, dvůr poplužní Vrchovinu a vsi: Lhotku nad Choceňkem, Březenici, Nořín, Kosořín, Slatinu u Mýta, Sruby, Běstovice, Bošín, Skořenice, v Koldíně 1 číslo, Seč, Nasavrky, Hemže a Chloumek vsi celé.[4])

Pan Hertvík Zejdlic byl synem Jiřího Zejdlice z Šenfeldu na Homoli a Zvoleněvsi, šlechtice slezského. Byv účasten dvou výprav do Uher ve službě císaře Maximiliána II. dostal se potom brzo do soudu komorního, později učiněn vrchním hejtmanem nade všemi panstvími královskými v Čechách, po 12

---

[1]) Desky zemské 21 G 15.
[2]) Pam. arch. I., 214; II., 56; III., 260, l. c.
[3]) Opis v arch. městském.
[4]) Desky zemské 23 N 7.

pak letech podkomořím císařovniným. Ve štítě nosil tři kapry jako znak rodu svého.[1]) Ke ctnostem a zásadám jeho náležela také spořivosť. Řídě se pravidlem, „že utráceti jest snadno, ale zase nabyti zvláště tomu, kdo naučí se utráceti, že bývá velmi těžko", brzo valně zbohatl. Mimo Choceň vládl i Polnou, Přibyslaví a Horoměří. L. 1590 potvrdil všecky výsady Choceňským — vyjímaje vesnice, — ba dovolil k užitku obecnímu *sůl* skupovati a prodati, i *víno* nejen v radnici nalévati, nýbrž také v jednom domě sousedském, na nějž přišlo by posloupně, kterýž dar stal se odtud stálým a dobrým důchodem obecním až do nynějšího století. Ze vědra vína bílého nebo červeného měli platiti po třech groších bílých. Avšak na šťastně rozvíjející se městečko neočekávaná pohroma přišla: l. 1602 jednoho pondělí v noci oheň vyšel z horního mlýna, i vyhořelo mimo Choceněk, Podskalí a Záměsť téměř všecko městečko — 90 domů s kostelem, farou, radnicí, školou, špitálem, i nemálo dobytka, v zahradách stromy; nebozí lidé nemohli ani nalézti přístřeší a jak Jan Hilobrant Liček z Ryzmburku a na Koldině i Václav Sudlička z Borovnice a na Lhotě svědčili, bylo patrno, že několika let bude potřebí, by zase vše se napravilo.[2]) Avšak občané hleděli se pamatovati. Nedlouho po ohni, aby kostel mohli sobě stavěti, vypůjčili si od záduší Skořeňského. U Simeona, zvonaře ve Hradci Králové objednali si nový zvon, těžký 31 centů a 2 kameny. Simeon odvedl jej l. 1604, i poslali zaň penize ještě téhož roku; zároveň pak učinili zakázku zvonu druhého 16centového, davše si naň zvonoviny z rozlitých při požáru zvonů asi 15 centů.[3]) Hertvík Zejdlic zemřel v lednu l. 1603 a byl pohřben v Polné. Maje manželkou Markétu, rodilou Zárubovu z Hustiřan zanechal několik dítek. Jedna dcera jeho Johanka byla provdala se již l. 1602 za Viléma Dobřikovského z Malejova a na Dobřikově.[4]) Jiné čtyři zůstaly svobodny ještě: Bohuňka, Eliška, Marie a Anna, z nichžto posledně jmenovaná koupila si (1616) v Chocni dům od Jana Holeného.

---

[1]) O rodu tom více v Paprockého Diadochu „o stavu panském", 240 a násl.; Pam. arch. I. 345, IX. 23, 560 a j.; Dačického Paměti vydané Rezkem I. 181 a j.

[2]) Opis list. v archivu městském.

[3]) Kniha trhová (1569—) str. 80[2], kniha rozl. dopisův.

[4]) Pam. arch. IX., 390, l. c.; desky zemské 131 K 15.

Ze čtyř synův Hertvík zemřel mu byl ještě za života jeho a pohřben byl také v kostele Polnenském; Jindřich zvolil si ku přebývání městečko Přibyslav, byl však tu l. 1606 koupaje se v lázni nově vystavěné obořením jejím nenadálým usmrcen.[1]) Druzí synové byli Jan a Rudolf. Tomuto bylo při otcově smrti teprve 13 let, i nemohla ještě pozůstalosť otcova býti rozdělena. Proto správu Chocně podle poslední vůle páně Hertvíkovy měla zatím paní Markéta. Ta hnedle r. 1604 koupila si vsi Koldín, Hradiště a Turovy od Jana Lička z Ryzmburku za *14.000* kop míš., totiž tvrz Koldín se dvorem popložním s poplužím, s kovárnou, haltéři, sádkou a se dvěma mlýny náchlebními, též dvůr Kozejčky a při něm krčmu svobodnou s poplužím, s rolemi ornými i neornými, ves Koldín s krčmou v ní svobodnou, ves Hradiště a ves Turovy s krčmou přistavenou.[2])

Obci darovala (1609) privilej na kus řeky „Říčky“ zvaný, jehož Choceňští dřív ode dávna užívali bez překážky, ale byl jim odňat panem Hertvíkem.[3]) Podobá se, že byl to kus řeky vedle oněch „Říček“ polí a pastvin, jež obec koupila s domem Tobiáškovským za pana Zikmunda ze Šellenberka, brzo však opět odprodala. Jiné větší dobrodiní prokázala obci, pokud víme, l. 1608. Tehda zemřel Jiřík Herzan, kuchař její. Ten byl jí odkázal „ústně a dobrovolně“ statek svůj, stávavši na místě dosud po něm Herzánkou zvaném. Paní Markéta patříc na to, kterak obec při kostele Choceňském na stavbu nové zvonice po ohni i na jiné potřeby měla veliká vydání, a jak záduší velice bylo zadluženo, darovala jí z peněz po Herzanovi zůstalých 76 kop míš. a přidala stavení po něm zděděné.

L. 1610 Rudolf došel let svých 20, i dospěl. Panství otcovo: *Choceňské, Polnenské* a *Přibyslavské* mělo býti nyní rozděleno mezi oba řečené bratry Jana a Rudolfa, avšak se závazky paní mateři, ježto přinesši někdy manželu svému panu Hertvíkovi přes *40.000* kop míš. věnem dostala byla ještě za živobytí manžela svého zápis na *11.000* kop míš., a pak poslední vůlí jeho práva bydliti na zámku Choceňském, užívati

---

[1]) Dačický (vyd. Rezek), I, 314.
[2]) Desky zemské 180 L 16, 17.
[3]) Kniha rozl. dopisů 51.

dvoru a vsi Běstovic, též vsi Bošina s rybníkem Bošínským a j. Ale dosavadní opatření to paní Markétě nestačilo. Tu bratři, majíce i sami povinnosti vůči sestrám svým učinili s ní novou smlouvu. „Ku předložení poručníků svých a ke zvláštnímu zalíbení paní mateři své, z poslušné a šetrné lásky synovské“ uvolili se jí za to platiti úrok ze 15.000 kop míš. a sestrám svým dříve jmenovaným, Bohuňce, Anně a Marii dávati každé ročního důchodu po 200 kopách míš. A poněvadž předešle pan Jan Zejdlic i na místě bratří tehdáž nezletilých ze statku otcovského paní Elišce Kokořovcové z Šenfeldu, sestře jich, mimo svadební veselí na šaty, nádobí cínové a jiné věci vydal *2000* kop míš., k tomu ze 200 dukátů dal udělati zlatý řetěz, to také oba bratři uvolili se dáti každé sestře společně, když by koli která měla s radou pp. poručníků, paní mateře, bratří a jiných pánův a přátel svých přijíti ku poctivému vdaní. Paní máteř měla odtud dostávati každého téhodne z pivováru panského Choceňského po dvou sudech piva bílého a jeden sud řídkého, též každého roku při lovení rybníků Choceňských 4 džbery dobrých kaprů, 2 džbery štik hodných, jeden džber drůbeže (čili drobných ryb), jednu kopu slepic a j. v. Obydlí její na zámku Choceňském byl již pan Hertvík určil a bylo zejména toto: světnice zvaná fraucimer, kdež sama bydlela, za ní komůrka nevelká a potom komůrka druhá velká, kdež dcery její léhaly, a za tou ještě jedna komora a světnice zelená; a ze druhé strany téhož fraucimeru kancelářka a komora přehražená, kdež pan Hertvík spával, a za ní světnička malá; též jeden sklep klenutý při zemi. Úmluvě přítomen byl mimo jiné poručníky strýc Rudolfův pan Ladislav Zejdlic z Šenfeldu a na Encovanech. [1])

Chocně dostalo se nyní Rudolfovi, jemuž později i Polná a Přibyslav smrtí Janovou připadly.

Rudolf vzal si za manželku Annu Marii, rodilou Berkovu z Dubé a Lipého. Hodlaje odebrati se do Francie učinil již l. 1617 pořízení o statcích svých a ustanovil dědičkou jich jedinou dceru svoji Polepinu: Polné, Přibyslavě a Chocně. Manželka jeho měla po případné smrti jeho užívati těch stat-

---

[1]) Desky zemské 183 N 3.

kův a spravovati je do let dceřiných. Rádci odporučil jí strýce své pana Ladislava Zejdlice z Šenfeldu a na Encovanech s Jindřichem Jiřím Zejdlicem z Šenfeldu a na Kozomíně, jakož i švakry své Adama Ličká z Ryzmburku a na hradě Pernštejně s Ernfrydem Berbistorfem z Berbistorfu a na Sluhách. Ale kdyby paní Anna Marie dříve pak se měla vdáti nežli dcera došla let, statky měl spravovati do dospělosti Polepininy pan Ladislav Zejdlic. Bylo též vymíněno, jestliže by pán Bůh jemu Rudolfovi dal ještě syny, aby panství byla postoupena nejstaršímu, až dospěje, kdyby pak také i jiné dcery se narodily, že každé má dáno býti věnem 12.000 kop míšeňských.[1]) Než není zpráv, že by Rudolfovi narodili se ještě později synové nebo dcery.

Za Rudolfa výsady, udělené Choceňským jeho otcem a předešlými pány zůstaly platnými;[2]) ale jinak neznáme žádného většího dobrodiní, jež byl by městečku prokázal. Ba zanechal obci Choceňské, záduší, špitálu a kůru literatskému dluhu 567 kop 16 gr. míšeňských,[3]) jakož vůbec dle desk zemských i jinak byl dlužen nemálo.

Rozhled po věku XVI. a době před válkou třicetiletou.

Před válkou 30letou Choceň čítala na 124 rodin osedlých čili 124 domů nepočítaje stavení panských. Obydlí ta byla vesměs ještě dřevěná, čímž také vysvětlíme si veliký požár l. 1602. Jména sousedů zdejších, vyskytující se *do konce první polovice věku* 16. (mimo některá teprve mezi purkmistry a hospodáři zaznamenaná) jsou:

Bátě, Batík, Bednář, Běhounek, Bělehradský, Běstovský, Bohatý, Burjánek, Buryško, Císař, Drmele, Dušek, Hašek (1444) Havlátko, Havlíček, Helda, Herynk, Heřman (1444), Hlava, Hlavatý, Hlup, Holec, Holič, Holý, Hrubý, Humata, Huňatý, Hurta, Chadima, Chlosta, Chmelík, Chytra (1444), Janeček, Jelínek, Jíra, Kavka, Kolář (1494), Koliáš, Kotrba, Kovář (1494), Kozel,

[1]) Desky zemské 139 A 24.
[2]) Archiv desk zemských fasc. XV.
[3]) Kniha rozl. dop. 16.

Kryčpanch, Kuba, Kubíček, Kumpošt, Kůrka, Lízal, Matouš (1494), Matoušek, Martin (1494), Martinek, Michálek (1444), Mrávek, Mužík, Nabřisko (1444), Nekývka, Netrefa, Ondra, Ondráček (1444), Ostřížek, Pachta, Patok, Pavlíček, Pláteník, Polan, Polínko, Prdata, Prchal, Provazníček, Rokos, Rybář, Řídkošil, Říkada, Sádlo, Sládek, Sloupenský, Smetana, Soukeník, Soumrak, Starý (1494), Straka (1444), Šafář, Šeda (1494), Šimon, Šňorař, Šoulavý, Šperlink, Štěpán (1444), Šuvart, Švasták, Švec, Telčík, Tobek, Tobiášek, Tobolka, Trkal, Tuček, Trojička, Urban, Vakrlik, Valchář, Vaněk, Vašin (1444), Vaverka, Velký, Venhuda, Vich, Víšek, Vlachý, Vostelský, Vrtáček, Zach, Zedník, Zmatlo, Zych, Žampach, Žlutý.[1])

Obyvatelé tito živili se jednak řemesly, jednak rolnictvím. Řemesla, majíce své řády, rozkvétala pěkně. V hospodářství polním hleděno si také pěstění vína. Vinice zdejší táhly se nejvíce podle cesty *Běstovské* na návrší, kde říkají dosud „Na vinicích", a byly zde až do 1. polovice století 18. Inventář farní z l. 1758 praví však již o nich, že jsou „incultae et in agros conversae" — zanedbány a přeměněny na pole. Jiné byly pod skalami. L. 1556 platili sousedé tito úroku ročního na groš český z vinic: Tobík, měl 3 provazce, 5 gr.; Kožešník ze 2 prov. 2 gr. 4 haléře; Želízko ze 2 prov. 2 gr. 4 haléře; Špaček ze 3 prov. 4 gr., 4 h.; Němcová ze 3 prov. 5 gr.; Housenka ze 3 prov. 5 gr.; Vylím ze 3 prov. 5 gr.; Kučera ze 2 prov. 3 gr.; Mašta z 1 prov. 2 gr.; Pavlík z 1 prov. 2 gr.; Jan Charamzů z 1 prov. 2 gr.; Matěj Vosáhlo z 1 prov. 2 gr. — L. 1567 Koliáš uvolil se platiti 6 gr. k obci z vinice, kterou měl pod skalou.[2]) Vína spotřebovalo a prodalo se v Chocni hojně. V nalévárnách prodali do roka k sedmdesáti vědrům, z čehož obec měla užitek. Avšak i v okolí víno Choceňské bylo dobře známo. Zvláště toho dlužno poznamenati, když l. 1617 na podzim císař Matyáš a císařovna z Prahy měli ubírati se na Moravu Vysokým Mýtem, Mýtští na jejich přivítanou objednali si *víno v Chocni*, kamž „na košt" poslán

---

[1]) Příklady záměny jmen: Marvan jinak Kocián, Hluza jinak Manoušek (1604).
[2]) Nejstarší kniha trhová.

schválni posel.[1]) Obec Kostelecká nad Orlicí dluhovala l. 1629 sousedu Choceňskému Jakubu Čihákovi za vína dodaná 75 kop grošů míšeňských.[2]) — Několik měšťanů mělo též užitek z várek ve měšťanském pivováře. Bylo jich dle pověsti 16 a vařívali jednou týdně: každý týden jiný várečník. Císařský výběrčí posudného ve kraji Chrudimském Duchoslav Tugurýn přiznává l. 1607, že přijal od purkmistra a rady městečka Chocně posudného k ruce J. M. císařské za kvartál sv. Filipa a Jakuba l. 1607 z osmdesáti čtyř sudů piva bílého z každého po 6 groších čili 8 kop 24 gr. českých; a l. 1615 Tobiáš Šarfenberg z Lindenthalu svědčí, že přijal posudného od obce za 8 kvartálů, totiž od sv. Tři králův 1613 do téhož svátku 1615 ze 306 věrtelů čili pražských sudů piva bílého po 6 gr., dohromady 30 kop 36 gr. českých.[3])

Poměry společenské byly uspokojivy. Zvláštních boháčův ani rodin erbovních nespatřujeme tenkráte v Chocni; avšak o chudé městské bylo také postaráno obecním špitálem. Rozvoji blahobytu občanského ovšem nemálo pomáhala *upřímnosť a poctivosť staročeská*, jižto věk náš za tehdejším — bohužel — jest pozadu; tak na př. ještě v 16. století zapisovávali sobě koupě a prodeje domů dodávajíce jen slov „se vším, což ten grunt za právo má“, rolí pak luk, zahrad, byla-li část, nikoli na sáhy, nýbrž toliko větou: „pokud jsme sobě byli ukázali“.

Co týče se stránky *náboženské* máme nemnoho zpráv. Tolik jisto jest, že strana pod obojí zmáhala se čím dále tím více. O Českých bratřích nevíme dále vůbec ničeho, ač kdokoli poznal dějiny proslaveného sboru jejich ve Brandýse nad Orlicí, sotva bude o tom pochybovati, že v blízké Chocni bratří měli také i *větší sbor*. Pan Vilém z Pernštýna, ačkoli katolík, nepřekážel na panstvích svých, aby jednota bratrská se šířila; bylť velice snášeliv u víře a říkával, aby odsuzování lidí a jich vyznání bylo ponecháno Pánu Bohu. Syn jeho Vojtěch následoval v tom otce svého. Bratr Vojtěchův Jan přilnul pak sice k novotám evangelickým, za to však synové jeho Jaroslav a Vratislav byli katolíky tím horlivějšími a nechtěli trpěti na pan-

---

[1]) Jireček: Vysoké Mýto, str. 68.
[2]) Kniha porovnání, list 4.
[3]) Obě listiny v arch. městském.

stvích svých jiné víry nežli *katolíky* a *pod obojí*. Pan Jaroslav pak plně mandát krále Ferdinanda I. z roku 1547 vypověděl bratry ze svých panství úplně, kterýchž asi 400 vystěhovalo se do Polska.[1]) Pan Zikmund ze Šellenberka byl horlivým utrakvistou. Ve privileji, kterou dal krejčím, nařizuje, kdo by se osadil mezi nimi za mistra, aby tělo a krev Ježíše Krista přijímal pod obojí spůsobou i se vší svou čeledí. Řezníkům vytkl ve privileji, aby žádný nebyl přijat do cechu za mistra, leč ve svaté víře křesťanské srovná se s jinými věrnými křesťany; a v tom cechu a řemesle aby netrpěli lidí bludných a poběhlých od víry pravé Pána Krista. Mínil-li tímto posledním výrokem české bratry, nelze mi rozluštiti. L 1608 měli zde bratří vlastního kněze jménem Kašpara.[2]) *Faráře pod obojí* známe tyto: Kněz Vondráček z l. 1528 byl nejspíše pod obojí. 1555 25. dne září Jan Vělíček, někdejší mnich, správce osady Choceňské, přijat do kněžstva pod obojí spolu s Lukášem, kaplanem na Vys. Mýtě.[3]) L. 1574 byl farářem v Chocni Matěj Kralovický. Tento oženil se zde l. 1586 s Kateřinou, dcerou nebožtíka Jiříka Kloučka, souseda zdejšího, zemřel pak tu 1587. L. 1592 byl zde farářem Jan Moravec Hradecký, před tím farář Častolovský (1571),[4]) jenž (1594) koupil si tu grunt a oženil se (1599) s Kateřinou, dcerou nebožtíka Adama Krause ze Starých Hradů, zemřel pak l. 1607. — 1614[5]) Rudolf Žejklic. — 1615 a 1616 Melichar Revesk. — 1620 Jakub Kaligula, jenž přítomen byl toho roku na Vysokém Mýtě při svadbě Sixta Rubekuly, faráře Vratslavského s dcerou Vácslava Parixe, děkana Vysoko-Mýtského.[6])

Meze *kollatury zdejší* za stol. 16. nejsou dobře známy. Až l. 1615 víme ještě, že patřilo k Chocni dvé kostelů filiálních a čtyry kaple: Skořenice, Újezd, Běstovice, Hemže, Slatina, Sruby. V Újezdě a na Srubech byly před tím za věku 16. zvláštní fary; možná také, že i ve Skořenicích ještě.

---

[1]) Viz více v Zoubkově Potštýně na str. 21. a násl., Časopisu musejním z r. 1849, svazku 2. na str. 1. a násl.
[2]) Památky arch. nové řady, 888 a 889.
[3]) Borový: Dopisy konsistoře, I., 330.
[4]) Lašek: Častolovice 41.
[5]) Starší pam. kniha farní.
[6]) Herm. Jireček: Vys. Mýto, 63.

O jmění záduśní staral se nyní městský úřad. Urozený pán Bohuše z Kněžic odkázal l. 1530 záduší zdejšímu 13 kop m. a Hemžskému 12 kop m. [1]) Jiný odkaz učinil jemu mistr Jan Choceňský. Jako špitál mělo i ono své krávy („zádušní krávy“). Takové chovali l. 1550 tito sousedé: Václav Zabzděl jednu, platil z ní 1 libru vosku ročně; Studnička, Duspivko, Jíra Hynků, Kolář a Marušák každý také po jedné a platili též po libře vosku ročně; Mašta platil z jiné 2 libry vosku, Manoušek pak 4 gr. bílé. [2])

Vzdělanosti Choceň tehdy dobře družila se k ostatním městečkům českým před válkou 30letou. Ve škole zdejší vyučovali pokud známo: l. 1535 Jiřík, rektor; 1562 Václav, rektor; 1573, 1582 Jan, rektor; 1590 Matěj Kuliha; 1607, 1617 Jan Jakobides Potěžský, rodem ze Skutče; 1628 Hendrych Hus(soni) Pacovský. Sem dítky scházely se z celé kollatury, ač v Újezdě měli ještě l. 1607 vlastního rektora Řehoře Černého. [3])

Z knih čítána nejvíce bible, alespoň Nový zákon, jenž sotva scházel v některé rodině. S biblí rozšířeny byly kancionály větší nebo menší, z nichžto doma zpívány nábožné písně. Ke knihám těm družily se výklady jednotlivých dílů biblických, knihy mravoučné, postilly a historie církevní. Tyto, jak rozumí se, cvičily zbožnosť, vybízely ku povznesení života, i vzdělávaly a zušlechťovaly. Ale ani jiné tehda po vlasti rozšířenější nescházely; nalezlyť se sem tam: grammatika, Kalendář historický, Práva menší, lékařské spisy . . . Oblíbené knihy byly opisovány, opisy jich sluly kopiáře. [4])

V chrámě dobře byl zřízen *kůr literatský* již za 16. věku. Členové „kůru a společnosti literatské“ volili si ze středu svého (dva?) starší, kteří všecko spravovali, tedy pečovali též o peníze společnosti své. Máme pak z věku 16. v městských knihách četné zmínky o penězích, jež kůr literatský zakupoval čili pojišťoval si tehda na domech měšťanských.

---

[1]) Nejstarší kniha trhová.

[2]) Tamtéž.

[3]) Kniha soudní. Znám i z 1602.

[4]) O knihách jest několik zmínek ve knihách inventářových arch. městského.

Také městské knihy samy charakterisují dobu tu. Zprvu všechno psáno bylo do knihy trhové, ale později každý obor měl vlastní registra bedlivě psaná: trhová, sirotčí, svadební, soudní, dopisův a inventář pozůstalostí. Do těch zapisována na přídeštních listech důležitější snesení radní, vnitř pak i výsady obecní a cechovní; na kůži některých byly vytlačeny po tehdejším zvyku podobizny světcův a slavných mužů, na př. do desky knihy trhové l. 1569: Salvator, Jesaias, Pavel, Petr, Julius, Vergilius, Cicero, Ovidius. Pěkný vkus předků našich!

Z Chocně pošli dva známější mužové: mistr Jan Choceňský a lékař Martin Řepanský o nichž níže.

Správa. Choceň s vesnicemi okolními čítána byla koncem století 15. ku panství Litickému, později ku Potštýnskému za úředníků čili správců panství tohoto (šlechticů) Albrechta Sudličky z Borovnice, Mikuláše Absolona z Ledské, Čeňka ze Čbánova. Teprve za pána *Zikmunda ze Šellenberka Choceňské panství* vzniklo s úředníky vlastními, jejichž povinností jako dřívějších bylo nejenom o statky a příjmy panské pečovati, nýbrž i dozírati na úřad městský. Úředníci panství Choceňského jsou v našich pramenech jmenováni tito: urozený pán Vácslav Ursin z Vladoře (1565), Melichar Škvrklo (1569, 79), Jan Flasar z Dolan (1580, 89, 90), Jan Absolon z Ledské a na Úřenovicích (1582—87), Jan Ježovský z Lub (1591, 92), Samuel Rybák ze Lnar (1596), Vácslav Vlašimský z Borku (1598), Albrecht Sak z Bohouňovic (1604—1611).

Obec Choceňská byla jako dříve řízena 12 konšely, pánem jmenovanými ročně, ale od posledních let věku 16. nejspíše vždy po 3 letech, jak seznamy učiněné mi okazují. Konšelé střídali se vždy po 4 nedělích v úřadě purkmistrovském a sice v tom pořádku, v jakém byli do rady zvoleni. Každý purkmistr činil počet za dobu úřadování svého, kolik obec přijala a kolik vydala. Jeden z konšelů byl vždy celý rok *hospodářem městečka* a pečoval o peněžné zájmy obce — jednak platy sbíraje, jednak peníze skupuje na gruntech na prospěch obecného měšce (1527, 1533 a j. j.); on také bděl nade jměním sirotčím, jehož nejvyšším správcem pán sám byl. Rychtář zasedal s purkmistrem a konšely na soudu městském. Působnosť úřadu obecního pěkně se rozvila po svědectví snesení radních:

„Toto jest schválení vší obce se stalo léta 1528: Kdež by hospodář dopustil čeledi své večér třiti (len), aby dal viny 5 grošů bílých. — Kdož by na čímkoli pásl, anebo jemu škodu učinil, aby viny dal 5 grošů bílých a s ním o tu škodu aby se smluvil. — Což jest výbirek panských z robot jakýchkoli, konšelé, kteříž by koli byli, aby toho prázdni byli, a o to o všecko aby pokoj měli; a kdyby kto aneb který z obce to svolení přestoupil, aby dal viny 5 grošů bílých a trestán aby tak byl, jakž by se úřadu i obci zdálo."

„L. 1538 stalo se snesení vší obce v hromadě plné: Kdož by koli statek koupil, a roku na něm nedoseděl (nezůstal), ten má dáti k obci jednu kopu grošův." Téhož „léta 1536 v neděli po mistru Janu Husovi[1]) stalo se svolení vší obce, aby každý své čeledi přikázal, aby škody nedělali buď v zahradách, nebo na poli, a kdož by pak koliv aneb čikoliv čeleď postižena byla, aby dáno bylo pokuty k obci 5 grošů bílých, a rychtáři 5 gr. míšeňských, a o škodu se má smluviti."

„L. 1559 v pondělí na den sv. Jana Křtitele stalo se svolení všecky obce v plné hromadě a to takové: Kdož by koho okrvavil, aby týž z trestání nevycházel, až položí půl kopy grošů bílých též bez milosti, a ty pokuty aby páni naložili nač chtějí na obecní potřeby. — Kdož piva šenkují na řád, a domů jich dávati nechtí, kdož by v tom usvědčen byl, ten bez milosti aby položil 15 grošů bílých."

Charakteristické ku poznání tehdejších poměrů jest snesení obecní z l. 1577:

„Co se má *platiti pastýři od obce.* Naše jest vyplniti sumy hotové 5 kop míš., 1 lib. pořadovní pecník 1 v každém polouletí anebo 7 peněz malých. V neděli snídaní, což kdo může, to má od něho přijíti. A když se svině omladí, tehdy má se jemu dáti prase anebo jeden groš bílý. Tolikéž kdyby kterému sousedu buď že by pastýř odešel anebo z jiné jaké potřeby ovce vyhnal, má je pastýř pásti a nemá jemu nic za to dáno býti, než co soused sám z dobré vůle chce, to má od něho přijíti."

---

[1]) Památka M. Jana Husi slavena byla tehdáž 6. dne července, den po něm M. Jeronýma Pražského.

Také *smlouvy svadební* byly tehda konány na úřadě obec
ním u přítomnosti svědkův a před některými z rady městsk
Smlouvy ty zapisovány byly do zvláštních register, jež mám
zachovány od l. 1583 až do prvních let války 30leté. Poněvad
jich forma jest zajímava, buďtež tuto tři ukázky:

„Léta 1583 v středu po památce stého Medarda stala s
smlouva svadební celá a dokonalá též i dobrovolná mezi Ja-
kubem, synem Jiříka Morejna a Pavlem Koudelkou na míst
poctivé panny Anny, dcery své, a na takový spůsob, že Jaku
svrchu psaný, oblibivše sobě poctivou pannu Annu upřímn
k stavu svatého manželství, že Jakub poctivou pannu Annu
manželku svou přijímá za plnou a mocnou hospodyni do sta-
tečku svého ode dne svrchu psaného a od té hodiny. Stal
se při přítomnosti osob Vilíma Topinky, toho času hospodář
za purkmistra Zikmunda Řezníka, Vácslava Marvana, Jana Svo
body, Matouše Vorlického, Jakuba Prchala, Volfa Řepky rych
táře etc.“

„Léta 1586 v středu den Navštívení sté Alžběty stala s
smlouva svadební mezi dvojí poctivosti i všelijaké vážnosti hod-
ným knězem Matějem Kralovickým, správcem církevním zdej-
ším s jedné, a pannou Kateřinou, zůstalou dcerou po neb. Jiří-
kovi Kloučkovi někdy sousedu zdejším se strany druhé. Stal
se při přítomnosti osob: uroz. pána Vojtíka Sudličky z Borov-
nice, ctihodného kněze Štěpána Ústského, ctihodného kněz
Jiříka, ctihodného kněze Jana Corintýna, za purkmistra . . .“

„Léta Páně 1592 v neděli masopustní a den památný sva-
tého Matěje, apoštola Páně stala se smlouva svadební celá
dokonalá mezi Vácslavem Srubským s jedné a Kateřinou, po-
zůstalou vdovou po nebožtíkovi knězi Matěji Kralovickém
z strany druhé. Takové smlouvy svadební staly se na zámku
v měst. Chocni nad Orlicí při přítomnosti urozeného pán
pana Ježovského z Lub, úředníka na Chocni a pana Jana Mora
písaře důchodního za úřadu purkmistrovského Duška Šňoraře
primatora Jana Hubky, pekaře, Cipriana nožíře, Matouše Vor
lického, Jiříka Březiny, osob radních a přísežných.“

Při soudech městských, rozepře-li jaká vznikla mezi sou
sedy, strany šlechetně byly smiřovány vespolek a jejich porov

nání zapisováno do knihy městské jako závazek, že příště již nebudou se svářiti. Ale za to škůdcové a zločinci byli trestáni přísně, často odsouzeni hrdla a popraveni „na spravedlnosti". Hrdelní právo zdejší bylo třídy třetí. Soudilo se dle *českého práva městského* a sice nejen o příslušnících Chocenských, nýbrž i vesnických. Z nálezu soudu bylo lze odvolati se do Prahy. Později Pražský appellační soud sám podával rozsudky na vyšetřená zde provinění. První popravu známe z nejstarší knihy trhové z l. 1600, a starší *kniha smolná*, obsahující výslechy obžalovaných, založena byla teprve l. 1621. Pročež o tom bude jednáno ještě později.

O právu *řemeslo v Chocni provozovati* máme ze privilejí ustanovení tato:

1. r. 1525 o nožířích:

„Kdož by koli se z nožířů chtěl mezi nimi osaditi, aby řemeslo okázal na schválení cechmistrské i mistrské dostatečně, a když toho dokáže, přijat býti má do cechu. Syn nožířův, když by se osadil, ten přijat aby byl bez okazování řemesla. Když by který mistr zachvácen byl smrtí, manželka jeho též aby řemesla užívala, dokud by se nevdala. Učedlník, kterýž by se u lavice chtěl učiti méně tří let, aby ho žádný nepřijímal, a před cechmistry aby byl smlouván."

2. r. 1571 o řeznicích:

„Nejprve aby žádný za mistra do cechu nebyl přijat, leč se ve víře svaté křesťanské s jinými věrnými křesťany srovná. V tom cechu aby netrpěli lidi bludných a poběhlých od víry pravé Pána Krista. Nemá se žádný za mistra při tom řemesle a cechu osaditi, leč pošel od rodičův řádných, sám také aby byl zachovalý. Ten má míti list zachovací a od řemesla. A kdyby žádal přijat býti za mistra, ten má nejprve řemeslo okázati při cechu. Každý syn mistrův aby měl právo k řemeslu, jakož otec má anebo měl, totiž beze vší povinnosti a nákladův na to i řemesla ukazování. Jestliže by který mistr umřel, a manželka by zůstala po něm, aby měla právo k řemeslu, pokudžkoli byla by vdovou; pakli by se vdova vdala za jiného muže a řemesla, a chtěl-li by on vésti živnosť tu, ten může se učiti . . . Kdo by chtěl učedlníka chovati, ten každý mistr

má to opatřiti, jakého jest ten učedlník zachování, a odku[d] by byl."

3. r. 1576 o krejčích:

„Kdo by se mezi nimi osadil za mistra, a *bude od jeh[o] milosti pána* přijat, tělo a krev Ježíše Krista aby přijímal po[d] obojí spůsobou i se *z*ší svou čeledí. Kdo by chtěl mezi ni[mi] v městečku Chocni aneb jinde na gruntích páně se osaditi [a] řemesla užívati, ten má řemeslo rukou dokázati, a jestliže b[y] dokázal, má jemu býti příno. Pakli by přespolní byl, ten m[á] přinésti list rození svého a zachování své, odkudž jest a jak se jest choval, i tolikéž od řemesla, kde jest se učil, a *uká-zati jeho milosti pánu i cechu;* a ráči-li jemu jeho milosť pá[n] živnosti na gruntích svých, má-li tu zakoupeno, přiti, to bu[d] při vůli jeho milosti a ten má řemeslo hned ukázati. Jestliž[e] by pak neukázal, buďto v městečku Chocni neb jinde rodilý mají jemu toho přiti, aby se u kteréhožkoliv z mistrův doučil Kdo by po vesnicích dělal krejčovstvo, a učil se ve vsi a n[e] při cechu, žádný z mistrův nemá jemu dáti díla; jestliže b[y] pak ten chtěl v městečku za mistra dělati, má 4 kopy miš. [a] 4 libry vosku do cechu dáti. Který by mistr *dostalého* na ře-meslo k sobě by na učení vzal . . .; a pakli by kdo přija[l] chudého . . ."

4. r. 1585 o ševcích:

„Kdož by chtěl s nimi býti v cechu jejich, ten, byl-li b[y] při tom městečku narodilý, má listem pod pečetí přinésti dobr[é] svědomí rodičů svých, a že od nich řádně pošlý jest, též i lis[t] od učení a řemeslo ukázati. A když bude přijat, cechmist[ři] a mistři mají s ním na rathaus jíti, a oznámiti jej purkmistr[u] s konšely. On pak při tom půl třetího groše českého má dá[ti] a sobě tím *městského práva dobývati.* Též aby žádný z nic[h] učedlníka nepřijímal bez vědomí cechmistrův."

Ze privilejí těch vysvítá, že toliko při krejčích l. 157[6] pán sám vyhradil si přijímati mistry krejčovské a rozhodova[l] o některých záležitostech cechovních. U ostatních společenst[ev] *cech sám* rozhodoval, zdali učenník má mistrem býti přija[t] anebo mistr od cechu. Také není zde zmínky, chtěl-li někd[o] dítě své dáti učiti řemeslu, musil-li dříve to pánovi ohlásiti

spíše patrno, že měl toho svobodu. — Cechové zdejší obdrželi tedy řády své v 16. století: l. 1525 pan Vojtěch z Pernštýna dopustil a ustanovil cech nožířský, řezníci obdrželi privilej l. 1571, krejčí l. 1576 a ševci l. 1585. Avšak řezníci měli tu již před tím l 1539 masné krámy, ač nepovědomo, od jak dávna. Také jest jisto ze slov privileje krejčovské, že i tito měli již *dříve od starodavna* některé řády; podobně privilej ševcovská zmiňuje se o ševcích. Také byl zde *cech tkalcovský*, jenž aspoň l. 1619 měl svoje cechmistry, jak kniha soudní dotvrzuje; ale více o něm nevíme. Každý cech čili společenstvo jednoho nebo příbuzných řemesel volil si dva cechmistry, které potvrzoval purkmistr s konšely. Úkolem cechmistrů bylo nejen řiditi záležitosti cechovní vůbec, nýbrž i dozor míti na práci jednotlivých mistrův. U nožířů cechmistři ohledovali dílo každé čtyry neděle a u koho nalezli, že by dílo nebylo dobré, mělo mu býti pobráno a mistr potrestán. Také však *úřad obecní* všímal si, aby cechové řádně plnili povinnosti své ku prospěchu městečka. Tak l. 1596 radili se o řeznících, na něž si stěžovali:

1. že řezníci masa dostatek nemívají;

2. když jeden prodává, že jiní jdou od svých krámů k němu a se posmívají; moha on se smluviti spíše s lidmi nesmí pro jiné;

3. když jeden na víku má maso, druhý, byť i maso měl, že nesmí na své víko vyložiti dotud, dokudž ten, který prodává, do ostatku nevyprodá, leč kradí v svém domě (pokradmo);

4. co nejpěknějšího dobytka přiženou, to hned že zase na živě prodávají ven z městečka, tak že časem velmi nepěkná masa prodávají.

Po té nařízení toto stalo se od úřadu obecního:

Cechmistři aby závazky vzali k řemeslu svému, jakž od starodávna bývalo a jest nařízeno. Item. Že řezníci nemívají masa dostatek, toto snesení jest, aby mistři to bedlivě opatřili, aby jinam dobytku řezníci nevyštvali dotud, dokudž by dostatek masa v městečku nebylo, a tak aby *na čtyrech vícich* nejméně *v úterý* a *ve čtvrtek* masa měli, a podle potřeby

obce též aby opatřili. Item. *V sobotu* pak, jestliže by více býti nemohlo, ale na *šesti vicich* aby měli, a tu aby cechmistři k nim na své závazky pamatujíc dohlédali ve všem, zvlášť *v prodajích mírnosť* aby mohla zachována býti, a to aby v tom zachovali se pod trestáním. Item. Co se tkne, jak jedni druhým vyvstávají k víkům, když se maso od koho kupuje, na ten artikul jest snesení toto: Kdyby kdo z řezníků vyvstal od svého krámu a šel k jinému, když se od něho kupuje, a štrafoval ten prodej, a mluvil, velice že by lacino bylo, a jiné rozpakoval, ten aby propadl bečkú soli do komory jeho milosti pána pokuty. Item. Strany *trestání cechmistrův* aby se *oba* postavili v trestání podle předešlého na tom snesení. Item. Pokuta, vyměřená cechmistrům od práva a vší obce aby měla své místo, a to pro tu příčinu, aby dosti učiněno bylo rozkazu právnímu; avšak dále, budou-li čeho vyhledávati, můž se jim milosti dostati. [1])

Poznámka. Masné krámy stávaly na rohu ulice židovské a dolní zprvu jsouce majetkem panským. Bylo jich 15, z každého pak platili pánovi po 2 kopách míš. čili po 2 zl. 20 krejcarech stříbra. V našem století byly ještě v jednom společném kamenném domě, jenž byl rozbořen asi před 12 roky, když již několik let nebylo v něm prodáváno: na jeho místě stojí nyní větší část domu páně Kumpoštova.

Hospodářové tehdejší hleděli sobě také *rybářství.* Nejen panství mělo rybníky, nýbrž i některým sousedům náležely rybníčky, mezi rolemi zdělané. Obec užívala část řeky v „Říčkách". V Orlici bylo ryb všelijakých a raků dobrých hojně jako posavad; ale zdali též lososy tu lovívali, nenalezl jsem, ač jest pravdě podobno. Neboť ještě za doby Balbinovy (1679) oboji Orlice chovala zvláště lososy (salmones), jak spisovatel tento vypravuje. Ryby Choceňští jídali rádi. V inventářích pozůstalostí čteme často mezi nádobím: kotlíček nebo pánvička k rybám vaření; lžíce mosazná k rybám vaření. Jako důkaz tehdejší obezřelosti obecních starších buď poznamenáno, že v postě l. 1555 jakási Sochorka z Mýta prodávala zde lososy a nedobře vážila; protož obecní starší „uznavše při tom její velkou nespravedlnosť a lidskou škodu tu váhu jsou jí vzali

---

[1]) Kniha trhová od r. 1560.

i ten losos a dali na právo. Sochorka o to jest nic neříkala za dlouhý čas.“ [1])

Zbývá zmíniti se ještě o *staré domácnosti* Choceňské za XVI. věku. Jak již řečeno, stavení zdejší byla vesměs dřevěna a můžeme souditi, že jen přízemní — vyjímaje zámek a snad také radnici a faru. V domech byla staročeská ohniště se železnými rožni. Za domem prostírala se obyčejně zahrada a v zahradách stávaly včelnice.[2]) Ve chlévě hleděno si pěstění *ovec* s oblibou. O dalších podrobnostech poučují nás knihy inventářové i budiž tuto z nich ukázkou výpis pozůstalosti faráře zdejšího Jana Moravce Hradeckého, zemřelého l. 1607, poněvadž příklad takový lépe poučí nežli kterékoli líčení.

Koně: jeden valášek a druhá klisna; nádobí na koně: chomout 1, šle 1, sedlo 1; krávy 4, vepříky 2, husí 10, slepic 8 a kohout; pluh 1 a brány jedny. Vůz kociánek (po Kociánovi) jeden. — Knihy, co se jich koliv našlo, ty všecky poručil dáti neb. kn. Jan Joannesovi rektorovi hned za živobytí; ty k sobě Joannes přijal. — Hodinky bicí v světnici; kotličky neb pánvičky k rybám vaření 2 a třetí menší, k tomu lžice mosazná k rybám vaření. Koumarová sukně s prýmy 1 a druhá stará sukně; plášť s záponami harasový ženský 1; mentlík šamlatový 1; choděcí kožíšek s rukávy 1; mentlík ferštatový 1; mentlíček krátký oděvací 1; mentlíček nepodšitý muchejrový 1; kožíšek s rukávy ferštatový; kožíšek choděcí barchanový s rukávy; živůtek damaškový hřebíčkové barvy; živůtek koumarový; barchánka stará ženská; klobouk hedvábný ženský; čepička nořícová 1 a popelící 1; koberec 1; koltry 2 nové; pás stříbrný našel se v truhle 1; šperků červených 9 loket; roušek 2 závity; reverenda soukenná oděvací neb. kn. Jana; kožich šamlatový neb. kn. Jana; kabát barchanový popásný; kabát soukenný s rukávy; dětinské šátky poručil neb., aby se chudým rozdaly; hmoždíře 2; cejnové mísy 4 veliké a 4 prostřední; maličké mísy 3; talířů cejnových *13*; umývadlo cejnové 1; flaše cejnová 1 a druhá malá; dčbánek s cínovým víkem modré barvy; konvice cejnová pinetní 1 a jiné větší 3; žejdlíkové konvice 3; necičky cejnové malé pro máslo 1; svícen cejnový 1; slaničky cej-

---

[1]) Kniha trhová od r. 1542, str. 1.

[2]) Staří Čechové rádi zabývali se včelařením, tak také sousedé Choceňští. Mnohé pokuty a dávky cechovní placeny byly voskem a podobně úroky ze zádušních krav, jak lze nalézti na rozličných místech spisku tohoto. — Co nyní část města „Sebranice“ řečená stojí, byly zahrady ještě do nedávna. — O domácích potřebách v XVI. století pojednal pěkne dr. Sigmund Winter ve „Světozoru“ z r. 1886 ve článku: „Zač bylo živobytí před třemi sty lety?“ O starších krojích psáno na př. v „Ženských Listech“ z l. 1881, mnohé zmínky obsaženy v Sedláčkových „Hradech“ a j.

nové *2*; věnec pod mísu mosazný 1; plátna lněného nedobíleného *51* loket; žemnového *49* loket; bíleného žemnového plátna *1* kopa *4* lokte; tlustého plátna bíleného *48* loket; žemnového z poskonných konopí *1* kopa loket; žemnového z hlavatých konopí *43* lokte; tlustého bíleného v jiném kusu *18* loket; žemnového bíleného v jiném kusu *17* loket; lněného bíleného *11* loket; jiného lněného dva lokty; našlo se ještě plátna lněného 4 lokte; cejch se nacházelo 4 po půl třetí půle; na polštáře *4* a lněné 2; velké cejchy lněné 3; prostěradlo 1; ubrusy cínováky 2; ručníků *6*; rouchy dvě k přikrývání dětí. Peřin našlo se toto: svrchní peřina 1 a spodní 1, na kterých čeládka líhala; polštáře 3 i s povlaky; v komoře podle světnice našlo se polštářů 5; svrchních peřin a spodních 5; malé peřinky 2; dětinských peřin 5; másla 2 hrnce a 3ho asi půl; sejry malé 2; kotel s nohami 1; hrnec měděný 1; rošt železný 1; rožny železny 2; píla 1, sekera kladní 1 a druhá ruční malá; kopáč jeden, vidli hnojny 2; řetěz jak se pes na něm vázal; konopí klonků *23* poskonných; vochle k předivu 3; lože pod nebesí 1 a druhé dětinské lože; lůžka pro 1 osoba nevelká 2; jarmárka černá v kanáceláři 1 a druhá v světnici; kolíbka 1; kolevraty 2; truhla stará bílá 1; dlouhá truhlice bílá pernikářská 1; truhlice mydlářská 1; malá truhlička pro závity žlutá 1; menší truhlička 1; na kociánek truhlice černá 1. —

L. 1549 ve statku jednom zdejším ceny *600* kop míš.: koňů *4*, hříbat *2*, krav *7*, telat ročních *4*, ovec *90*, vůz 1, pluh 1, brány 1;

Účet poručnický l. 1574: Nájem roční z jedné krávy *10* gr. bílých. Vilímovi za klobouk *5* gr. bíl. Anně za *10* loket barchanu *33* gr. a za $^5/_4$ ferštatu *9* g. b. Vilímovi za 3 lokte sukna na pocticice *21* gr. b.; item za *4* lokte sukna na kabát *30* gr. b.; od šití a od postříhání toho sukna *5* gr. b. Item za střevíce dáno jemu *4* gr. b.; item za boty *11* gr. b.; item koupen jemu druhý klobouk za *4* gr. bílé. —

Peřina svrchní l. 1586 prodána za 29 g. m.

L. 1610 sud piva prodávali v Chocni za 1 kopu $^1/_2$ groše českého, sud patok za 5 grošů českých. Slepice ceněna za 2 groše české. Dčber kaprů za 1 kopu 40 grošů českých, dčber štik za 2 kopy grošů českých. (Archiv desk z. f. XV.)

Části oděvu tyto jmenovány jsou v našich zprávách ze XVI. století, nejvíce ve knihách inventářových:

boty: mužské, ženské, dětinské, boty o dvou podešvích, škorně hovězí s faldem, boty telecí bez faldu; střevíce, střevíce ženské;
čepec: také zlatý čili zlatem tkaný; pás: stříbrný (nejsp. ženský);

čepice: choděcí mužská, popelící ženská, kůní, vydří, nořícová čepička, dětinská; beranička šmalcovaná;
fěrtoch; harckopf: ferštatový; košile; loktuška;
kabát: barchanový popásný, kožený popásný s rukávy, kozlový, kozlový černý, soukenný s rukávy;
kalhoty: soukenné, kožené; poctivice: kozlové;
kožich: mužský, ženský, harasový podšívaný černý, ženský králíkový, rudý liščí, mužský s aksamitem, spratky bílými pošitý, čuba liščí rudá, kožíšek s rukávy ferštatový, kožíšek choděcí barchanový s rukávy, kožíšek popásný barchanový;
plášť: mužský, ženský, z modrého sukna, rudý, černý ženský, prostý, se záponami harasový ženský; se stříbrnými řetízky (nejspíše ženský), barevný; pláštík ženský; mentlík (pláštík): šamlatový, ferštatový; mentlíček: krátký, nepodšitý muchejrový, s kůnou;
podvazky: podvazků pár tykytových višňové barvy;
punčochy: harasové, hedvábné, hedvábné žluté barvy, kožené, soukenné, kozlové;
rukavice: srnčí, soukenné; šperky: červené, 9 loket;
rukávy (které bylo lze přidělati k šatům): dva bodené žluté barvy, bodené tykytové žluté barvy;
sukně: červená, flanderová, s damaškovým životkem, modrá, mochejrka modrá s tykytovým životkem, koumarová s prýmy, barchanka, mochejrová červená, sukně hřebíčkové barvy, sukně papouškové barvy;
šorc: kozí, s živůtkem, šamlatový;
živůtek: damaškový hřebíčkové barvy, koumarový.

Seznam *nástrojů řemeslnických* z té doby viz ve přídavku ku části druhé.

Lázeň, o niž řeč byla za Zikmunda ze Šellenberka stála blíže horního mlýna. Možno, že byla táž, o niž zmínka učiněna při l. 1407. Vedle „staré“ vznikla později druhá lázeň „nová“. Polohu obou značí nám: 1. gruntovní kniha Choceňská, nyní na Vys. Mýtě: 1693: „grunt vedle mlýna horního a dle lázně staré“; 1721: lázeň, místo pusté vedle staré lázně; tu Jan Šafek (1722) lázeň „novou“ obnovil; — 2. inventář farní z r. 1726: „lázeň blíže zámeckého mostu“.

Staří Čechové milovali koupati se zvláště v teplé vodě. Řád čelední z l. 1549 zkrátil čeládce práci sobotní, „aby měla času ke koupání“. Proto byly v každém městě, městečku, ba i ve mnohé vesnici české za XVI. věku lázně. O lázni Choceňské nalézáme zaznamenány tyto zprávy: L. 1570 v neděli před

sv. Havlem stalo se snesení vší obce v plné hromadě za přítomnosti pana úředníka na Chocni, obecné a to takové: poněvadž jsou v té obci lazebníka stálého míti nemohli skrze příčiny tyto: že jsou někteří z sousedův v tom překážku činili strany holení, tak že ti lazebníci obci nájmu z té lázně jsou vykonávati nemohli, a tak že jest ta obec té lázně skrze náklad měla; protož jsou se na tom svolili, aby žádný z sousedův ani kdo jiný v tomto městečku od toho času žádnému neposluhoval; kdo by se toho dopustil, má trestán býti pokutou 10 grošů bílých bez milosti k obci; cò se pak *lázniček* týče, kteří sousedi své mají, ti tolikéž aby jich s *čeládkou svou* užívali *sami*, a jinému žádnému aby se tam mýti nedopouštěli (pokuta též 10 g. b. k obci). L. 1575 úřad obecní na místě obce prodal lázni obecní se vším příslušenstvím za 60 kop míš. Pavlu Lorkovi takovým způsobem, aby budoucně táže lázeň vždycky lázní byla a slula, aby on, Pavel Lorek ani jiný neměl k tomu práva lázni zrušiti a z ní dům učiniti. A k tomu přidána byla pánev, koryta a jiné potřeby. L. 1612 Jan Domalípek koupil lázni obecní od Anny Kavkovy za 60 kop. míš. Při tom Jan Domalípek má náležitě předkem pánev obecní opatrovati a skla a při tom dobrým hospodářem býti a každého měsíce lázni topiti.

O mistru Janu Choceňském a o Martinu Řepanském.

Mistr *Jan Choceňský* narodil se v Chocni koncem XV. stol. Obdržev první vzdělání nepochybně ve škole domácí odebral se příčinou dalších studií na artistickou (filosofskou) fakultu university Pražské, kdež tehda mnoho mistrův a žáků z okolí vyučovalo a učilo se. Roku 1516 podrobil se tu zkoušce bakkalářské se 16 jinými jinochy, a zkoušen byv mistrem *Václavem z Litomyšle*, mistrem *Václavem z Prahy*, mistrem *Pavlem z Prahy* a mistrem *Mikolášem z Litomyšle* za předsednictví děkana fakulty *Jana ze Přestic* byl povýšen na bakkaláře 30. dne října toho roku. Po pěti pak letech v květnu 1522 odbyl zkoušku mistrovskou za předsednictví mistra *Mikoláše Suda z Litomyšle* jako děkana fakulty, načež obdržel od rektora universitního právě Jana ze Přestic dovolení, přednášeti na universitě. Tehda

(r. 1522) podrobili se také tito krajané naši zkoušce bakkalářské na universitě Pražské: Matouš z Vys. Mýta, Jan Šatín z Hradce, Šimon z Chrudimě, Valentin z Hradce, Martin z Hor Kuten, *Ondřej z Chocně* a Jiří Franc z Chrudimě.

Od roku 1522 mr. Jan z Chocně — již tehda slul příjmím Berka — přednášel na filosofské fakultě a zastával tu častěji nějaký úřad universitní jako pomocník děkana fakulty: 1522, 1525, 1526 byl buď spoluzpravodajem o soukromých přednáškách na universitě a spolupřehlížitelem veřejných listů děkanových, jež byly vydávány jménem fakulty (dispensator rei litterariae), nebo přísedícím při zkouškách bakkalářských. Roku pak 1526 zvolen byl děkanem fakulty, ač byl mistrem teprve čtvrtý rok. Léta 1527—28 byl spolusprávcem pokladny universitní s mistrem Jiřím z Plzně a tak pořáde každým rokem nějakým pomocníkem děkanovým, až r. 1533—34 stal se rektorem universitním. Bydliv od r. 1530 v kolleji krále Václava někdy na Ovocném trhu po mistru Jiřím Jesulovi z Prahy vystěhoval se l. 1539 odtud a vzdal se dle všeho další činnosti universitní, neboť stal se měštěnínem Starého města Pražského. Zemřel 19. nebo 20. ledna 1545. Odborem studia jeho byla nejen *filosofie*, nýbrž i *lékařství*; mimo to byl znalcem *v záležitostech církevních.*

Za doby jeho studium filosofské na universitě Pražské bylo ochablo. Toužentoť v zápiskách universitních, jak málo tehda mladíků hledělo vzdělati se v „posvátné“ filosofii. Mnozí libovali si spíše v badání náboženském dle tehdejšího způsobu, jiní toužili více po zisku. Filosofů málo kdo si vážil považuje učení jich za zbytečné, až i posmívali se jim. Proto nebylo za dekanátu mistra Jana (1527) ani žádných zkoušek na bakkalářství pro skrovný počet posluchačstva. Tou asi příčinou mistr Jan hleděl si mimo filosofii též lékařství, v němžto byl vzdělával se již za mláda u mistra Jana Černého. Vyznáním hlásil se k utrakvistům a jako muž věhlasný byl členem Pražské konsistoře pod obojí od r. 1528—1531. Stav se měštěninem Starého města Pražského hleděl si nejvíce lékařství, v němž pak i slynul, a jsa vyvolen radním pomáhal spravovati obecní záležitosti. Byltě, jak nazván v pamětní knize Pražské university, věcí politických znalcem a dobrým řečníkem. R. 1537

dal v Norimberce vytiskouti nákladem svým kroniku českou Bohuslava Bílejovského. Později měl i sám tiskárnu, již pak odkázal universitě. Mimo to byl spisovatelem. Sepsal „Knížky o morních příčinách, znameních a nemocech i lékařství, složené a vůbec k tomuto času vytištěné, také i bohatým a chudým ku potřebě vydané". V Praze 1531, věnováno p. Vojtěchovi z Pernštýna. Také připisují se mu „Mistra Jana knihy lékařské", jichž 1. díl jedná o léčení nemocí, 2. o vodách, 3. o mastech a bylinách.

Hodnosti, jakéž mistr Jan Choceňský zastával, a slovutnosť jeho dosvědčují nám, že byl řádným, charakterním mužem. Jinou vlastností jeho byla spořivosť. Rád schráněl a půjčuje peníze na úrok zbohatl. Před smrtí odkázal značnou sumu na dobré účely: dílem jsa pamětliv studujících lékařství, dílem města, v němž byl občanem, také pak rodiště svého Chocně. I poručil poslední vůlí obci Starého města 1000 kop míšeňských, cožkoli ročně vyplývalo by z toho úroků, by bylo dáno o každém sv. Havle na zimu chudým a nuzným lidem a žákům medikům na šaty, košile, na obuv, a co zbude, na lázně (Desky zemské 7 F 22). Choceňskému záduší odkázal dle desk zemských 400 kop grošů míš., aby plat z nich dáván byl ročně „na vosk a na víno k službě Boží a ostatek chudým lidem tu v Chocni na košile, na sukně a na obuv".

Pochován mistr náš byl ve chrámu Týnském na Starém městě Pražském. Náhrobek jeho nezachoval se, jenom nápis, jejž kdysi krajan některý Janův opsal a schoval na památku na radnici Choceňské; druhý opis nalezl jsem v zemském archivu ve svazku „Choceň". Jesti tento:

Epitaphium Spectabilis viri Magistri Joannis Chocenii, civis ac senatoris Antiquae urbis Pragensis.

Chocnensis patria tituli, sed honore Magister,
Quondam clarus in hac Urbe Senator item,
Defensor veteris ritus in religione,
Osor doctrinae summus et haereticae,
Ardua qui veterum callebat scripta sophorum
Doctus in humanis artibus inque sacris —
Mortis Joannes telo confossus in ista,
Quam calcas, lector candide, dormit humo.
Ille suos dispertit opes sub mortis agonem

Ad sanctos usus pauperibusque dedit;
Illic ergo manet cum gloria fama perennis
Justitiamque ejus saecla futura canent.
E vivis excessit 20. Januarii 1545.

To jest:

Nápis náhrobní slovutného muže mistra Jana Choceňského, měšťana a konšela Starého města Pražského. Choceňský jménem po rodišti, hodností pak mistr, slavný také dříve ve městě tomto senátor, zastánce starého řádu církevního a nepřítel bludného učení největší, jenžto znaje vědu lidskou i zákony posvátné vysvětloval obtížné spisy starých učenců (filosofů), *Jan*, šípem smrti probodený spí v zemi této, po níž kráčíš, čtenáři počestný. On před posledním zápasem na zbožné účely a chudým rozdělil bohatství své; proto také památka věčná zůstane jemu se slávou a věkové příští opěvovati budou jeho šlechetnosť. Zesnul 20. dne ledna 1545.

(Prameny mimo desky zemské a nápis: Monumenta Universitatis Pragensis, Jirečkova „Rukověť“, Slavatovy „Paměti“ I. 236. „Bludným učením“ v nápise rozuměj pikhartství čili učení Lutherovo dle Monum. II. dílu, str. 283.)

Martin Řepanský byl synem rychtáře zdejšího Volfa Řepky. L. 1585 stal se bakkalářem a usadil se jakožto lékař na Vys. Mýtě. Tam pojal za manželku bohatou vdovu měšťanskou Martu Liškovu počátkem června následujícího roku 1586. Měl tam též dům ve čtvrti Vratslavské. Zemřel nejspíše v moru l. 1599. Zůstavil tři lékařské spisy a čtvrtý o umění válečném. (Jirečkova „Rukověť“, II., 176. Jungm. „Hist. literatury“. Herm. Jirečka „Vys. Mýto“ str p.)

Nejstarší známí purkmistři, hospodáři a rychtářové Choceňští.

Purkmistři (výslovně jako purkmistři psáni):

1527 Jiřík Topinka.
1531 Matějiček, Matouš Načiha, Pavel Tesař.
1532 Pechek Řeznik.
1534 Jan Kolenec.
1535 Vavřinec.

1537 Jan Švehla, Jan Kožišník, Jan Vorlický.
1538 Pavel.
1539 Martin Zabzděl.
1540 Manoušek.
1541 Matěj Krejčí, Jan Hřímal.
1542 Matouš Tobiáš.
1543 Václav Holda, Jan Charamza, Jakub Kučera.
1544 Bartoš Žák, Matouš Moravec.
1545 Jiřík Tuček, Jakub Kučera.
1547 Václav Housenka, Matěj Krejčí.
1548 Jiřík Putenec, Jan Topinka.
1549 Bartoš Žák, Václav Housenka, Říha, Jan Kolenec.
1550 Václ. Housenka, Jan Vorlický, Říha, Václ. Hřivnáč, Jakub Špaček, Jan Řemenář.
1551 Havel Nožíř, Václ. Hřivnáč, Matěj Krejčí, Jan Načiha.
1552 Jiřík Morejn, Matěj Vlachý, Jakub Špaček, Jakub Rys, Jan Mrkoš.
1553 Matouš Moravec, Matěj Vosáhlo.

Hospodáři:

1511 Višek.
1527 Jiřík Topinka.
1529—31 Matěj Chamza.
1532—34 Jiřík Topinka.
1534 Matěj Putenec.
1535—36 Matěj Kovář.
1536 Václav Housenka.
1537 Jira Kutlam.
1538—39 Matouš Tobiáš.
1540—43 Jiřík Topinka.
1543—44 Jiřík Morejn.
1544 Jiřík Topinka.
1545 Matouš Načiha.
1545—46 Jiřík Topinka.
1547—49 Jiřík Morejn.
1549 Tobík.
1550 Jiřík Morejn.
1550—52 Tobík.
1552—53 Jiřík Morejn.

Rychtáři:

1398 Stech.
1494 Jiřík.
1511, 1527—30 Petr.
1531—32 Mikuláš.
1532—38 Matěj Běstovský.
1538—40 Václ. Housenka.
1540—41 Petr.
1542—44 Václ. Housenk
1545 Václ. Holda.
1545—50 Urban Želizko.
1550—52 Matouš Moravec.

Výpis majetku a příjmů panských na panství Choceňském léta 1610.

Z dílčí cedule Jana a Rudolfa bratří Zejdliců ze Šenfeldu v archivu desk zemských, fasciklu XV.

Zámek Choceňský byl sídlem poctivým a veselým, od kamene dobře vystavěným tam, kde stává podnes. V něm bylo všelijakých pokojů, též sklepů suchých, náležitě spravených s potřebu, kuchyně, špižírna, pekárna, konírny a j. Zavírání v něm s obou stran bezpečné, voda také pramenitá tekla do zámku po trubách.

Nedaleko odtud v Choceňku zřízen byl sklep, kde vína panská se chovala, a lednice. K zámku patřily dvě štěpnice, jedna při zámku, druhá za pivovárem, obě vysázené dobrým štípím a na nich dařilo se hojně ovoce. Při jedné byla zahrada pro vaření a zahrádka kořenná, při druhé láznička se světničkou. V zahradě za pivovárem bylo také sedm sádek, v těch ryby chovány byly pro potřebu zámeckou.

Pod okny zámku při řece stál panský pivovár, vystavěný od kamene, se hvozdem, sladovnou, sýpkami na slady a bečvárnou. Spilka byla v zámku. V pivováře tom vařilo se po 16 sudech na výstav, obyčejně ve dvou nedělích dvakráte, a piva dodáváno do 12 krčem ve vesnicích, pak do dvou domů výčepných ve městečku a do obou předměstí. Na slady stačila pšenice z domácí úrody, chmele pak pěstováno s potřebu ve chmelnici při jedné zahradě.

Dvůr při zámku byl neveliký. Chovalo se v něm krav dojných asi 15, dobytka vepřového mohlo býti do 40 kusů, i jiné drůbeže hojně. Stavení dvoru bylo dobré: ratejna, chlévy, konírny, kůlna a nad kolnou sýpky tři, též jiné komory. Role dvoru toho vzdělávaly potahy selské.

Mimo dvůr Choceňský pán měl na panství ještě čtyři ory: ve Běstovicích, na Vrchovině, na Hemžích a v Postolově.

Ve dvoře Běstovském chovalo se obyčejně 12 klisen tažných a kůň třináctý, krav 18; hříbat a jiného drobnějšího dobytka drahně kusů. Stavení stačilo, stodoly dvě, jedna o dvou, druhá o jednom mlatě. Při dvoře byla tvrz čili obydlí panské

o několika pokojích, čistá, kdežto však zatím obilí suté bylo časem sypáno. Štěpnice u dvora dvě, pastviště pro klisny tři.

Ke dvoru Vrchovskému náleželo hojně rolí, pro jichž vzdělání musilo se chovati v něm klisen tažných do 30. Krav mívali 30, jalového dobytka drahně. Dobytek ten dávali buď na pastvu panskou nebo v létě na starosť poddaným. Stavení a prostranství bylo na Vrchovině dosti, na díle od kamene: stodoly dvě, jedna o třech mlatech, druhá o jednom, sýpek velikých několik. Též stál tu ovčín sám o sobě, prostranný, v něm ovčák měl opatření své Za dvorem byla jedna štěpnice, druhá za ovčínem a okolo dvora též dobré štípí. Pastvišť šest. Pode dvorem cihelna. Nedaleko pálena byla sádra, již pak užívali ke stavbě.

Nejskrovnější měl pán *dvůr Hemžský*. V něm nechoval ani potahův ani krav, toliko co by bylo pro výživu čeládky, než jalového dobytka hojně. Role byly vzdělávány selskými potahy. Ze štěpnice při dvoře voda byla vedena po trubách do dvora Vrchovského.

Ve dvoře Postolovském míval klisen tažných přes 20, krav dojných do 30, hříbat a dobytka jalového nemálo. Stavení dvorní bylo dobré, ratejna čistá, stodola o dvou mlatech. Při dvoře stála tvrz pěkná, v ní pokojův a jiných schránek několik. V ovčíně chovalo se ovec do 600. Štěpnice založeny dvě; jedna při samém sídle, druhá proti dvoru. Pastviště dvě a třetí u Plchovic, veliké, do něhož dávána na pastvu hříbata a jalový dobytek hovězí přes léto.

Při dvořích lidé z panství robotovali, pomáhali totiž kliditi a v čas potřeby, kde panské potahy nestačily, i role vzdělávati.

Na lukách panství Choceňského klidilo se ročně sena přes 550 vozů dobrých a otavy do 250 vozů.

V lesích panských mimo jedle a smrky rostlo hojně dubů. Lesové ti byli:

1. Choceňští, 2. háj Nořínský, 3. háj Jarošský za Sruby, těch dohromady přes jedenácte tisíc provazců; 4. lesové Postolšti, rozložení délkou jedné míle a na šíř půl míle, více nebo méně; u vsi Plchovic kus lesa vedle rybníku; 5. háj Divina mezi Chocní a Lhotkou; 6. stráň nad řekou pod Březenicí; 7. háj Hemžský a 8. u vsi Olešné dva kusy lesa: Pu-

stinka a Rosocha. V hájemství Choceňském připomenuto jest velkého lesu *Hlaváčova*, mezi nímž byl lán, kdežto Běstovští měli právo za úrok ku pastvám.

Zvůle v těch lesích byla jistá od zvěři vysoké i nižší, též pernaté: neboť dostávalo se toho za rok drahně.

Z vodotočin patřila ku panství řeka Orlice, počínajíc od mezí Brandýsských až po meze vsi Číčové. Té bylo, jak se točí sem a tam, dobře za půl druhé míle. V ní chytáno bylo ryb všelijakých a raků dobrých s hojnou potřebu. Něco jí lidé najímali si pod plat, ostatek pak zůstával ku pohodlí panskému. V potoce pod Bošínem a v Teplicích pod Bošínským rybníkem také časem lapávali hojně raků. Ke strži pod Skořenicemi Skořenští pravili se míti právo.

Na Orlici stály čtyry mlýny: dva v Chocni, horní a dolní, jeden v Postolově a jeden Plchovský. Do mlýnů těch a ne jinam lidé ze všeho panství byli povinni obilí svá voziti ke mlení. Choceňský mlýn horní naproti zámku, jako stojí dosud, měl šestero kol moučných, 4 stupy a byla při něm také olejna. V dolním mlýně 4 kola moučná, 3 stupy a píla. Ve mlýně Postolovském 3 kola moučná, 3 stupy a při něm slup na ryby. Ve mlýně Plchovském 3 kola moučná, 2 stupy a též slup na ryby.

Rybničné hospodářství panské bylo rozsáhlé a pěstěno *kaprů* znamenité množství.

Potěrních rybníků bylo 7 na 6 kop 28 kaprů:

rybník Piovatý (?) u Nořína	. na	$2^1/_2$	kopy,
Kropáč u Srubů	„	45	kaprů,
v Průchodech za Oujezdem .	„	35	„
na olšinách u Postolova . . .	„	55	„
Pstruhový u Bošína	„	45	„
u lázně Běstovské	„	45	„
u Vrchoviny dolní	„	13	„

Výtažních rybníků 21 na 514 kop plodové násady kapří:

u Nořína rybníky:

Kosořský nový	na	30	kop,
Konopáč	„	8	„
Kalník	„	20	„

u Srubů:

„tři společní rybníci“	na	90	kop,
Příbytek	„	40	„
Nohavice	„	35	„
Rychtářovec	„	30	„
dva „v kněžství“	„	20	„

u Újezda:

Tomachov	na	25	kop,
Suš	„	15	„
Kocna	„	15	„
Ouborecký	„	15	„
Choceňský	„	25	„

pod Plchůvkami dolní na 35 kop,
pod Plchovským rybníkem „Kuchynka“ na 8 kop,
Žampach na 8 kop,
„na zlatém potoce“ na 20 kop,
Třtinák u Bošína na 35 kop,
dva u Vrchoviny na 30 kop.

Rybníků, které nasazovali plodem tříletým na dvě tepl 15, dohromady na 645 kop kaprů:

u Srubův a Slatiny:

Netušil	na	100	kop,
Slatinský	„	80	„
Tvrzník	„	15	„
Rutník velký	„	25	„
Rutník malý	„	15	„
Bílá hráz	„	15	„
Podkostelní u Slatiny	„	30	„
Konšický	„	40	„

u Nové vsi:

Korunka	na	70	kop,
Vondráček	„	30	„

u Plchovic:

Plchovský velký	na	80	kop,
„ prostřední	„	35	„
„ horní	„	25	„

Bošínský . . . . na 45 kop,
Svadba . . . . „ 40 „

Jednotlivé osady na panství byly povinny platy panskými takto:

1. *Městečko Choceň s Choceňkem.*

Lidí osedlých v tom městečku 124 (to jest rodin).

Platili úroku sv.-Jiřského . . .	30 kop	53 gr. č.	— denár
„ sv.-Havelského . .	31 „	— „	— „
čestného vánočního a velkonočního	1 „	56 „	— „
za beránce při sv. Jiří	— „	4 „	1 „
za 4 úmrtní husy při sv. Havle .	— „	6 „	— „
ze krámů masných řeznických o sv. Jiří 8 kop, o sv. Havle tolikéž .	16 „	— „	— „
ze krámů pekařských o sv. Jiří 8 grošů, o sv. Havle tolikéž . .	— „	16 „	— „

Slepic úročních dávali ročně 3 kopy 11 slepic, pak 1 kopu 46 kuřat, ovsa úročního 114 korců 1 konev. Cla vybralo se ročně na mostě přes řeku Orlici blízko zámku taktéž do důchodu panského do 10 kop grošů. Mimo to Choceňští majíce svobodnou várku piva platili z každého varu po 8 gr. č. a z vyprodaného vína z každého vědra po 3 gr. č.; obojího scházelo se ročně do 10 kop gr. č. Též od mlení sladu v panském mlýně dávali z každého sladu na var výmelného po dvou věrtelích; vycházelo toho ročně do 25 korců sladu.

Roboty ženné bylo dohromady 193 dní.

Podací kostelní ve městečku jedno založení *sv. Františka* s farou, kdež chován správce církevní.

2. Ves *Hemže.*

Lidí osedlých 3. Úroku sv.-Jiřského 22 gr. č., sv.-Havelského 22 gr. č. Roboty ženné 4 dni. Podací kostelní též tu, založení *Matky Boží.*

3. Ves *Březenice.*

Lidí osedlých 3. Úroku sv.-Jiřského $49^1/_2$ gr. č., sv.-Havelského tolikéž.

4. Ves *Lhota Zářecká*, což tu bylo.

Lidí osedlých 3. Úroku sv.-Jiřského a sv.-Havelského po 1 kopě 31 gr. č.

5. Ves *Kosořín.*

Lidí osedlých 9. Úroku sv.-Jiřského 4 kopy 24 gr. č., sv.-Havelského opět tolik.

6. Ves *Nořín.*

Lidí osedlých 14. Úroku sv.-Jiřského a sv.-Havelského po 5 kopách 29 gr. č.

7. Ves *Slatina u Mýta.*

Lidí osedlých 16. Úroku sv.-Jiřského platili 8 kop gr. č., sv.-Havelského tolikéž. Za 1 tele o velikonoci 30 gr., slepic úročních dávali 31. Roboty hrabné měli 8 dní. Podací kostelní v téže vsi, založení *sv. Petra a Pavla.*

8. Ves *Sruby*, což tu bylo.

Lidí osedlých 13. Úroku sv.-Jiřského 8 kop 20 gr. č., sv.-Havelského 8 kop 36 gr. č. Slepic úročních 21. Poddací kostelní, založení sv. *Michala* archanděla, ke kterémužto podací náleželo nemálo lesů.

9. Ves *Chloumek.*

Lidí osedlých 6. Úroku sv.-Jiřského a sv.-Havelského po 1 kopě 58½ gr. č. Roboty ženné ½ dne.

10. Ves *Újezd.*

Lidí osedlých 23. Úroku sv.-Jiřského 5 kop 38½ gr. č., sv.-Havelského tolikéž. Slepic úročních 40, roboty ženné 67 dní. Také platili z každé klisny dělné pastevného po 5 gr. č. při sv. Jiří, a při sv. Havle po 1 slepici. Z každé krávy dojné dávali pastevného jednou v rok po ½ oblači lnu. Podací kostelní též tu, založení *sv. Víta. Chován tu správce kostelní* a měl své náležité opatření.

11. *Postolov.*

Osedlý 1, platil o sv. Jiří a o sv. Havle vždy 7 gr. č.

12. Ves *Plchůvky.*

Lidí osedlých 13. Úroku sv.-Jiřského a sv.-Havelského dohromady 6 kop 24 gr. č. Robot ženných 55 dní. Z každé klisny dělné platili pastevného při sv. Jiří po 5 gr. č. a při

sv. Havle po 1 slepici. Z krávy každé dojné dávali pastevného jednou v rok po $^1/_2$ oblači lnu.

13. Ves *Nová Ves.*

Lidí osedlých 6. Úroku sv.-Jiřského 51 gr. č., sv.-Havelského $48^1/_2$ gr. č. Slepic úročních 6. Robot ženných $8^1/_2$ dne. Z každé krávy dojné platili pastevného jednou v rok po půl oblači lnu.

14. Ves *Plchovice.*

Lidí osedlých 9. Úroku sv.-Jiřského a sv.-Havelského dohromady 6 kop gr. č.

15. Ves *Běstovice.*

Lidí osedlých 21. Úroku sv.-Jiřského platili 14 kop 33 gr. čes., sv.-Havelského tolikéž. Slepic úročních $80^1/_2$, vajec úročních 124; husu k sv. Martinu, za ni 1 gr. $3^1/_2$ denaru česk. — Podací kostelní v též vsi, založení *Všech Svatých.*

16. Ves *Bošín.*

Lidí osedlých 13. Úroku sv.-Jiřského 3 kopy 59 gr. č., sv.-Havelského tolikéž. Slepic úročních 32, vajec úročních 58. Robot ženných 35 dní.

17. Ves *Skořenice.*

Lidí osedlých 28. Úroku sv.-Jiřského 9 kop 9 gr. česk., sv.-Havelského 9 kop 11 gr. č. Slepic úročních 98, vajec úročních 7 kop $1^1/_2$, roboty ženné $^1/_2$ dne. — Podací kostelní v té vsi, založení *sv. Maří Magdaleny.*

18. Ve vsi *Koldíně*

osedlý 1, přináleží k rychtě Skořeňské. Úroku sv.-Jiřského platí 15 gr. č., sv.-Havelského tolikéž.

19. Ves *Nasavrky.*

Lidí osedlých 6. Úroku sv.-Jiřského platí 3 kopy 11 gr., sv.-Havelského tolikéž. Slepic úročních 17, vajec úročních 4 kopy 32. Robot ženných 10 dní, roboty orné 9 dní, roboty hrabné na lukách a ovsu 12 dní. Prosa plíti, konopí trhati a řípy rýti každého 6 záhonů.

20. Ves *Seč.*

Lidí osedlých 11. Úroku sv.-Jiřského 2 kopy 54 gr. č., sv.-Havelského tolikéž. Slepic úročních 8.

21. Ves *Olešná.*

Lidí osedlých 3. Úroku sv.-Jiřského 2 kopy 1 groš č., sv.-Havelského tolikéž. Slepic úročních 8. Robot ženných 11 dní.

22. Ve vsi *Němči* osedlý 1.

23. „*Na Plhově*" *slove* též 1.

Úroku sv.-Jiřského platí $9^1/_2$ gr., sv.-Havelského tolikéž. Robot ženných 2 dni.

24. Ves *Sloupnice.*

Lidí usedlých 5. Ta ves (rozuměj část vsi) s platy náležela ke kostelu a záduší Choceňskému.

Mimo roboty řečené byla i nějaká jiná nad ní povinná „dle starobylého užívání".

Domů „šenkovních" a krčem,

do nichž pivo bylo vystavováno z pivováru panského, panství mělo 14. Totiž: v městečku *Chocni* 2 domy šenkovní, v Choceňku 1 krčmu, na druhém předměstí (nyní záměsť?) též 1 krčmu. Po jedné krčmě bylo ve Slatině, na Srubích, „na Plhově" u Postolova, v Újezdě, v Plchůvkách, ve Běstovicích, v Bošíně, ve Skořenicích, v Seči, v Plchovicích. Ve vsi Chlomku právě se nečepovalo.

ČÁSŤ III.

O válce třicetileté.

Dějiny poučují nás, že politické poměry české zvláště od počátku vladaření císaře Matyáše stávaly se čím dále tím neutěšenějšími. Šlechta zmáhajíc se ode dávna v moci své, toužila po vládě a zvětšovala při tom domácí náboženské spory. Po mnohých bouřích došlo ke vzpouře protestantských stavů českých proti Matyášovi l. 1618. Stavové protestantští popuzeni byli některými jeho novými rozkazy, i shromáždili se 23. května t. r. v Praze v kolleji Karlově a odtud odebrali se na královský hrad Pražský do síně místodržících; ale nemohouce tu dosíci splnění žádosti svých, shodili dva místodržitele, pány Martinice a Slavatu, i s písařem Fabriciem s oken do hradního příkopu. Skutek ten byl pak zjevným počátkem třicetileté války. Ještě téhož dne po činu řečeném stavové oni zřídili novou zatímnou vládu zvolivše k tomu ze středu svého třicet pánův, jež nazvali *direktory*. Direktoři rozeslali hnedle rozkazy po zemi sbírati vojsko „proti nepřátelům vlasti a víry“.

Rudolf Zejdlic, pán na Chocni, byl též přívržencem zbouřených stavů. Tehda dlel sice v Paříži, ale schvaloval odtud písemně jednání povstalých [1]) a sháněl v Chocni důrazně, koho by mohl na pomoc vyslati „k výpravě vojenské od Jich Mstí všech tří pánův stavův království českého pro obhájení cti a slávy boží, náboženství evangelického a naší milé vlasti“. [2])

[1]) Tomáš Bílek: Dějiny konfiskací str. 932.—34.

[2]) Kniha soudní na radnici. Tu čteme: „Teď nedávných dnův pominulých v obci naší jeden soused jménem Martin Domalíp odešel prvé před

*

Později navrátiv se z Francie, sloužil sám ve vojště jako hejtman (1620). Byl tudiž přítelem také „zimního krále“ Bedřicha, kterýž jeda koncem ledna 1620 z Prahy do Moravy městem Rudolfovým Polnou, zastavil zde 30. dne t. měsíce a očekával tu dva dny vyslance z markrabství moravského. [1])

Než odboj stavovský změnil se ve hroznou katastrofu Bělohorskou 8. dne listopadu 1620, císařští stali se vítězi a císař, nyní Ferdinand II., trestal povstalé stavy velmi přísně: 27 jich bylo popraveno, jiným odňaty byly statky všecky nebo část, mnozí vypovězeni ze země nebo pokutováni jinak. Skonfiskované nemovitosti skoupil velikým dílem pan Albrecht z Valdštýna, celkem 66, jež činily jemu 17 panství. Položil za ně asi 2,500.000 zlatých rýnských. Také Rudolfu Zejdlicovi byly statky jeho skonfiskovány. Choceňské panství se *městem* Chocní zabaveno bylo l. 1622 od královské komory a prodáno l. 1623 v sobotu po Třech králích panu Albrechtu z Valdštýna za 65.000 kop miš. čili za 78.833 zl. rýnských 20 kr. [2]) Téhož dne prodána *Borovnice* také Albrechtu z Valdštýna za 28.000 zlatých rýnských, [3]) město pak Polná se městečkem Přibislaví 14. dne ledna toho roku biskupu Olomúckému kardinálu Františku z Dittrichštejna za 150.000 zl. rýnských. [4]) Z těchto statků, Rudolfovi vzatých, byly r. 1625 sestrám jeho Anně a Marii povoleny podíly po otci jejich někdy p. Hertvíkovi po 5000 kopách miš. jakož i třetina vší pozůstalosti po Rudolfovi a mimo to jim společně s matkou na výživu uděleno 17.000 zl. r. z těchže statků. [5])

Zatím pan Rudolf odpočíval již dávno v hrobě. Byltě zemřel ještě léta 1622 na zámku Choceňském náhle; pravilo se, že byl otráven. [6]) O manželce pak jeho ani o rodině nenalezl jsem dalších zpráv. Matka jeho paní Markéta žila dále

---

půl létem z obce naší od manželky a statečku svého, nechtíce té poslušnosti zachovati a při výpravě vojenské v létu tomto . . . za soldáta se dáti potřebovati; tam, kde se mu líbilo, drábně neděli zůstával a při navrácení svém domů přišel koncem léta 1619.“

[1]) Skálova Historie č., vyd. Tieftrunkem, III, 443, 444.
[2]) Desky zemské 194 B 21.
[3]) Desky zemské 194 B 20, 183 B 24.
[4]) Tamtéž.
[5]) Bílkovy: Děje konfiskací.
[6]) Dačického: Paměti.

na Koldině, kamž byla zařídila si dobrý vodovod po trubách na díle přes území panství Choceňského, což bylo k nemalému pohodlí jejímu. [1]) Ještě l. 1626 byla na živu dle Choceňských smluv svadebních Dcera její Anička bydlela ještě r. 1627 na zámku Choceňském, ale jak se podobá, v nedostatku, neboť byla často upomínána obcí o kontribuci z domu svého zdejšího. Opisy listův těch zachovány jsou v archivu městském, a že i slohem zajímají, připojil jsem je též ke spisku svému. Později přestěhovala se na Koldín, který zdědila po mateři své, ale provdavši se za *Arzta*, pána na Šlapanicích, prodala jej se Hradištěm a Turovou l. 1637 paní Anně z Opprštorfu za 12.000 kop míšeňských. Téhož léta darovala dům svůj Choceňský na památku našemu záduší, poněvadž při tom záduší — nejspíše v kostele — ležela paní Markéta, máteř její i sestra jedna, ba snad více osob rodu toho s panem Rudolfem. Na str. 121 knihy rozličných dopisů purkmistr a rada městečka Chocně svědčí, že v Chocni „rod slavný Její Milosti (paní Aničky) při tom záduší *nadíle* leží a odpočívá“. [2]) Choceň tedy prodána byla v lednu l. 1623 panu Albrechtu z Valdštýna. Ale Valdštýn skoupené statky opět jednotlivě rozprodával. Tak dostalo se z rukou jeho Chocně ještě téhož roku 1623 3. dne srpna Němci *Vincenci Mušingrovi z Gumpendorfu*, pánu na Rožmberce a Rohu, později též na Rychnově, Borovnici a j. Tehda časové počali se vůbec značně horšiti. Berně se množila, bezpečnosť veřejná mizela. Do městečka dobrodruhové přicházeli „spůsobem soldatským“ drancujíce; tak odsouzeni byli pro to (1623) dva mužové ze vsi Řetůvky do vězení. K tomu ještě Mušinger nařídil (1625?), aby obyvatelé do nového roku 1626 obrátili se na víru katolickou, což připojuje laskavé sliby, [3]) učinil podmínkou potvrzení jejich privilejí. Co měli počíti? Měniti rychle vyznání, jež byli zdědili po otcích

[1]) Desky zemské 183 N 3.

[2]) Potomci Zejdliců žili v Čechách ještě dlouho po 30leté válce.

[3]) Při líčení poměrů za války třicetileté čerpáno jest nejvíce ze tehd. knihy rozličných dopisův archivu radn. Kniha tato začíná koncem listu páně Mušingrova, jejž poslal Choceňským z Vídně 23. dne prosince roku 1625: „Vy se jakožto věrní poddaní vlastně a na konec spraviti moci budete, a s tím také ode mne v jistotě spravení buďte, že já sebe proti Vám také ve všem ne jako pán, než jako Váš tatík ve vší milosti k Vašemu lepšímu a každého času srdečně lásku prokazovati chci.“

a s nímž byli srostli! To ovšem bylo velice nesnadno, mělo-li státi se za krátko a zároveň upřímně; nitro jim nedalo, i prosili „pro Boha a milosrdenství jeho svaté“ o prodlouženou lhůty do sv. Jana Křtitele, aby se „té sv. víře katolické vynaučiti a k poznání přijíti mohli“. Třebaže ani potom nechtěli se odhodlati.

Avšak čím dále bylo hůře. Za oněch let 1625 a 1626 bylo žádáno na vojsko kontribuce zvláště veliké, jak Choceňští sami pravili, až „slzavé“. Později Mušinger listem daným v Zadru na sv. Petra a Pavla i tresty hrozil, neuposlechnou-li přestoupiti. Hejtman panství Josef Khenc z Jivníku († 1628) [1]) dal zase do kostela dělati l. 1627 v Olomouci u řezbáře novou kazatelnu a *po katolicku* velký oltář ze štukoví tesaného, na něj velikou archu, vysokou se znamenitými řezbami“; oltář měl cenu 300 zlatých moravských, kazatelna 190 zlatých dle úředního odhadu. Farář zdejší byl tudíž také katolík. Nebo zatím vyšly dva známé mandáty císařské z l. 1626 a 1627, jimiž císař hodlal potlačiti všechna nekatolická vyznání v Čechách a na Moravě. L. 1626 rozkázal, aby všickni stavu panského a rytířského buď stali se katolíky do šesti měsícův, aneb aby odebrali se ze království; roku pak následujícího vydán patent druhý k obyvatelům království českého všech stavů, jímž bylo nařízeno totéž vůbec. Kdo nechtěl býti po vůli královĕ, měl se vyprodati a zemi opustiti v jednom roce, kterážto lhůta pak byla prodloužena ještě do května 1628. Proto přece rozkazy Mušingrovy splnily se, byť zatím jenom na oko; a tu asi v květnu 1628 úřad obecní i sám doznal jemu slovo od slova, když on vrátil jim stará privilegia, dosud na zámku složená, že „všechna obec na mnohá otcovská napomínání jeho přistoupila ku sté římské katolické víře, v níž jeden každý že stále a neproměnitelně sobě do smrti své setrvati vinšuje a žádá“. Zároveň prosili o potvrzení milostí nových naříkajíce, že mnohými útrapami obec stížena jest za

[1]) Hejtmanem panství Mušingrových byl 1623—25 Jan Mladší Stropín ze Stropin, dřív u nás i za Albrechta z Valdštýna, švakr to Zdeňka Šlechtina ze Sezemic, ouředníka panství Choceňského 1621 a 1622, potom na dvůr při Vys. Mýtě odstěhovalého. — 1628, 29, 51 byl hejtmanem panství Choceňského Václav Mladší Šlabštych ze Šlabštychu. — O „knížecím rychtáři“ zde první zprávu nalezl jsem l. 1626.

všecka léta, „jak se ta nešťastná a ohavná rebellie začala“; že konšelé jako jiní lidé obecní z městečka musí robotovati majíce jíti na radnici a vyřizovati spravedlnosti lidské podle povinnosti; že nemají ani obecnímu poslu z čeho platiti, leč samým mnohdy mezi sebou že jest naň sbírati. Ubožáci řečí tou nepřeháněli, poněvadž Mušinger mohl dáti se o tom zpraviti svými úřady ze zámku neb i sám se přesvědčiti. Ale poslední prosby občanů byly nadarmo — neboť Mušinger brzo po této jich žádosti zemřel. Do Chocně přijeli hnedle zeťové jeho, těšící se na dědictví „mladí pánové“ *Petr Arnošt z Mollartu a Ferdinand Zikmund Kurc ze Senftenova.* I těm obec přispíšila si již 12. června 1628 podati žádosť za obnovu výsad svých. Než dědičky vlastní, dcery † Mušingra, manželky těchto pánův, rozdělily se o pozůstalé statky 24. dne září toho roku tak, že paní Marta Alžběta, manželka Kurcova, vzala si Choceň s Dobříkovem a Borovnicí (D. z. 295 P. 18.). Takto stal se na Chocni pánem Kurc samotný, opět Němec, pán na Rohu, Drozdovicích atd., císařský tajný rada, komorník a říšský místokancléř.

Pan Kurc brzo sice zamluvil se, že potvrdí městečku předešlé privileje, avšak nečinil ničeho. Ač jsa vzdálen českých statků svých, slyšel rozličné zvěsti a bál se vzbouření poddaných, jakéž se bylo stalo již na Opočensku, u Vysokého Mýta a jinde, přece jenom chlácholil a sliboval. Psaltě Choceňským v listopadu 1631 tento list z Rohu v Rakousích (orig. arch. měsťs.):

Slovutní, moji milí věrní poddaní, primas, konšelé a všecka obec městečka mého!

Tak jakož jsem zde vyrozuměl, že by nepřítel okolo Prahy ležeti, ano i některá města již dobyti měl, a rozliční poddané proti vrchnosti své vyzdvihnouti a proneveřiti se měli; protož nepochybuji, že (snad) někteří by se nacházeti mohli, kteříž by Vás též k tomu měli, aneb přemluviti chtěli. Ale jakož jste při nejprvnější selské rebelii mně věrní poddaní zůstali, až posavad zůstáváte a nepochybně zůstávati budete, tu naději k Vám jakožto k poddaným svým mám, že předně jeho vrch. císařské jakožto nám od Pána Boha samého vystavené vrchnosti a hlavě, tak také mně, vrchnosti Vaší dědičné tu věrnosť zachováte, a až do posledního věrní poddaní zůstanete. Poněvadž již napřed jmenovaná jeho vrch. císařská skrze jenerála knížete

z Frydlandu komandirování lidu vojenského jak v Slezsku tak příští do království českého nařídila, tak že bohdá v tak velikém strachu dlouho zůstávati nebudete, nebo sice nic jiného od nepřítele se těšiti nebo očekávati nemáte, toliko zahubení Vás a statků Vašich a potomné trestání od Pána Boha, od jeho vrch. císařské pak pokuty a nemilosti. Protož pamatujte na poslední věci, a kterak se prvotné těm stalo, kteří proti vrchnosti své se provinili, jakož příkladů dosti máte. Co se dotýče té salaquardy proti lidu císařskému, co nejdříve takovou Vám odeslati chci, a budoucně Vaši věrnost, kterouž ke mně jakožto poddaní věrní prokazujete, Vám odměniti, Vaše privilegium a obdarování obnoviti a ještě něčím více obdarovati chci a připovídám. S tím té naděje k Vám jsem, že tak se zachováte.

Datum na Rohu den 16. Novembris 1631.

F. Kurc.

Zatím nouze Choceňských rostla dále, povinnosti pak neubývalo. Za tohoto stavu musili zaplatiti kontribuce vojenské l. 1628 za jediný měsíc 455 zl. rýnských čili 303 tolarů za tehdejších poměrů. Nevíme sice, bylo-li každý měsíc tolik, neboť byli by sotva mohli nésti takové břímě dlouho; ale nepochybujeme, že platy takové byly ukládány častěji. [1]) Várek ve městečku již dávno nebylo od dob Mušingrových a z vína prodávaného poplatek byl zvětšen tak, že obec získala z toho jenom nepatrně. L. 1630 obec hořekovala, že nevědí, odkud bráti kontribuci a mnohé vrchnostenské daně; jak mnozí již „*ani kusu božího chleba s manželkami a ditkami svými nemajíce, okoušeti musí neobyčejnou stravu dobytčí*". Rovněž l. 1631 stěžovali sobě, že až posavad nemohou provozovati žádných živností, a řemesla jejich všecka že na větším díle klesla; jak všudy *po vesnicích* provozují obchod i řemesla více a svobodněji nežli *ve městečku* Chocni a to ke škodě této chudé obce. I žádali poníženě znovu o výsady, o zapůjčení obilí do žní na potomní splátku, též o slevení některých povinností.

---

[1]) Poznamenání přijaté kontribuci za 1 měsic.

Na tolařích širokých 40 kusů činí	60	rýnských	— krejcarů.
V opasku něco na tolařích a něco na šupicařích kusů 68 učiní	102	„	— „
Na českých groších ciferních 96 kusů	144	„	— „
Na českých groších císařských 51 kusů	77	„	30 „
Na důtcích a šestácích v pytlíčku černém 22 kusů činí	33	„	(schází 30 kr.)
Na krejcařích	39	„	— krejcarů.
Dohromady	455	rýnských	— krejcarů.

(*Knihy* rozl. dopisů str. 20.)

Takto bědovali a prosili mnohokráte,[1]) ale přece nepomáhalo to nic a nic. Pan Kurc nepovolil, vyjímaje že dal výsady mlynářům na jejich snažnou žádosť l. 1630. L. 1632 zase kroupy zničily všechno obilí jak na zimu tak na jaře seté a prudký vítr obořil mnohá stavení. V září l. 1639 i Švédové přišli sem od Hradce Králové počtem čtyř tisíc. Hosté ti pověsti zlé vydrancovali všechno městečko, zvláště pak dům radní, kdež pobrali také uložené tam věci sirotčí. Odtud táhli do Litomyšle. Tlupy jejich pustošily pak ve Chrudimště častěji, tak hnedle opět l. 1641. Tenkráte právě půjčeno bylo občanům něco obilí z důchodu hraběcího, když slíbili, že za každý korec pět věrtel zase dají. Ale brzo nestydatý hejtman panství, staraje se jen o kapsu pána svého, začal jinou. Poručil, aby ubožáci hnedle po třech zlatých rýnských za korec toho vypůjčeného obilí dávali, a kdo neměl, toho nutil platiti vězením. V tom přišli nepřátelští vojínové, jedli a pili, kde jak mohli. Zvláště piva mnoho spotřebovali, jež pak obec draze, jak sama praví, musila platiti; a naposled pobrali občanům co ještě měli onoho obilí, mozolným grošem koupeného. (Kniha rozl. dopisův.) O těchto švédských loupežích dosud zde pověsti jsou mezi lidem. Stařec neb. Mařák vypravoval mi, že předkové říkávali, jak obyvatelé jednou všichni ze městečka utekli se na pole pod Homolí, tehda porostlá mladým, hustým lesíkem, a tu že skrývali se před nimi. Ještě jednou, pokud víme, Švédové přišli do Chocně z Vys. Mýta l. 1646, vyloupili tu zámek a pak brali se k Landškrounu.

V takovém pak stavu žalostném Choceňští trvali až do r. 1648 ba až do r. 1654.

A proč pan Kurc otálel tak dlouho? Což ty listy, zda nebyly by mohly hnouti jím, i kdyby byl měl srdce sebe tvrdší?

Příčina toho objevuje se nám dvojí. První a nejhlavnější byla, že ke svým poddaným nepřišel snad od té doby, co l. 1628 poprvé Choceň navštívil na shlednutou, a protože nepoznal bidy jejich očitě. Tu vládl jedině bezcitný hejtman panství. Rozkazoval, jak jemu se libilo, pánu pak svému dával

---

[1]) Supplikace posýlali panu Kurcovi přeložené na německo.

radu dle svého. Nejednou obec stěžuje si na to a viděti, jak stesky její vycházejí z nitra spoutaného. Žalovati pánu v listu nebylo ovšem občanům možno tak, jak byli by učinili ústně před ním, kdyby se ho byli do Chocně mohli dočekati. Druhá příčina zdráhání Kurcova byla jistě náboženská. Lid nestal se ještě katolickým upřímně a přese všechna napomínání nechtěl dbáti ustanovení církevních. K tomu spravoval farnosť zdejší kněz přísný ze řádu dominikánův Jan Dominik Kočský (1634, 1635—1647), zároveň administrátor ve Brandýse nad Orlicí. Ten měl s obcí veliké spory o pozemky farní a kostelní, z nichž některé dle jeho viněni sousedům Choceňským a jiným kollaturníkům (Běstovským) někdy za roční plat od záduší byly najaty, v rodu pak jejich více let prý zůstávajíce již za vlastní od nich byly prohlašovány; kterýchžto tedy nechtěli jemu zpět vydati. Stížnosti své farář Kočský posýlal hejtmanu panství, to pak nebylo Choceňským jistě žádným odporučením, nýbrž opak. [1])

Ovšem úkol kněze nebyl při reformaci ani malý ani snadný. Abychom mohli dobře posouditi tehdejší náboženské poměry v Chocni a v celé kollatuře, poměry a snahu duchovního zdejšího, budiž uveřejněna zde listina, kterou l. 1634 farář zdejší — nejspíše D. Kočský — vydal k osadníkům:

„Poněvadž se o předešlých pominulých svátcích pro ten pád nepřátelský, kterýž se stal do tohoto království českého, patentům J. os. knížecí milosti p. p. kardinála z Harrachů, arcibiskupa Pražského, dostáti nemohlo, z jistého poručení Jeho milosti a jeho komissařů v tomto kraji Hradeckém nařízených skrze osobu mou jakožto správce církevního *pánům se poroučí, aby* při této slavné památce přicházející Narození Syna božího

1. jak ouřad, tak manželky jejich, dítky, čeládka, potomně všichni sousedé, podruzi, ano i také poddaní tím spůsobem beze vší vejmluvy pod poslušenstvím jsouce v tom zavázáni církvi sté katolické šli, a tak se skutečně zachovati hleděli.

2. Jakož jsem kolikkráte jak privatim tak publice otcovsky napomínal, *aby*, jestli se kdo roznemůže, dokudž zdravý rozum má, pro mne poslal a se zpovídal, velebnou svátosť Oltářní a Poslední pomazání přijímal, sice, byť katolíkem byl, žádného beneficium církevního ani dílu mezi křesť. mrtvými těly nebude moci míti.

---

[1]) Jak týže Kočský jednal ve Brandýse srovn. Sedláčkovy „Hrady" II, 140 a Kadlčíkovy „Děje Brandejsa".

3. Mnozí až posavad jak zde *v městě*, tak *i ve vsích* mezi poddanými se nacházejí a vedle urputnosti a tvrdošijnosti k náboženství svatému katolickému přistoupiti nechtí, a v tom umírají, a jako hovada leckdes na drahách a jiných místech nepříjemných se pochovávají. I aby vždy od hovad nerozumných rozeznáni býti mohli, jsouce ve jméno Trojice svaté pokřtěni (cožkoli pravdy pravé znáti v své tvrdošijnosti zůstávajíce nechtí), pro takové osoby za krchovem, místem posvátným, *aby* místo bylo nějaké vykázáno a plotem buď trním ohraženo, tam aby se pochovávati mohli.

4. Poněvadž památka Vtělení Syna božího se přiblížila, *hleďmež* životův našich polepšiti a k slovu božímu a k svatým službám rádi choditi, kteréž se vykonávati budou tento čas pobožný a svatý v neděli, v pondělí, ve středu a v pátek, tak aby Pán Bůh ráčil od nás všecky nešťastné příhody zahnati, Jeho milosti císařské pak nade všemi nepřáteli jeho šťastné vítězství dáti. Zapovídají se všelijaké veselosti, tance, muziky, hry, dlouhé sedání a jiné jakékoliv povyky a noční toulání; kdo by se toho z sousedův aneb jiný dopustil, a po hodině na noc (nyní 7. hodině večerní) kromě důležité Jeho mil. cís. aneb vojenské potřeby v šeňkovním domě nalezen byl, ten každý beze vší vejmluvy do vězení šatlavního od rychtáře městského vzat a odtud puštěn nižádným spůsobem býti nemá, až k záduší tři spišky soli aneb říšský tolar složí.

5. Dluhy k záduší aby každý nejdéle do nového léta 1635 nejprve příštího zaplatiti povinen byl, poněvadž chrámy Páně veliké nedostatky trpí a snáší.

6. Aby žádný žádných statkův jak movitých tak nemovitých zádušních ani kostelních neužíval.

7. Počty zádušní, ty aby se jmenovtiě ten tejden po Třech králích u přítomnosti mé a pana hejtmana panství, spolu radních, kde jim ukázáno bude, vykonávaly.

8. Páni literáti mají též při přítomnosti nás vejš jmenovaných v domě farním počet činiti a lepší řád, než byl posavád, aby se nařídil.

9. Jakož na onen čas s radou p. purkmistra a pánův radních nařízené osoby byly, aby katalog při sobě majíce poznamenávali osoby neposlušné, kteří do chrámu Páně k službám božím a k slovu božímu choditi nechtí, a když by toho čas nastával, počet z toho činili, to se ještě při tom zůstavuje.“ [1])

Tyto rozkazy byly dány l. 1634, i možno z nich docela dobře posouditi tehdejší činnosť duchovního, smýšlení lidu — a jak magistrát choval se při tom. O tomto však nemůžeme věřiti, že upřímně knězi pomáhal (9) a rád; aspoň o tom po-

[1]) Opis listiny v archivu městském.

známka po kraji článku 7. poučí nás, psaná rukou jinou nežli farářovou: „Činily se počty na rok 1635, nebyl žádný z rady při tom. 1636, 1637." Ba farář na příkaz svůj 6. nedošel u něho žádoucího si výsledku ani za tři léta. Tak obracel se ještě 1. dne července 1637 na pana Kurce tou příčinou zvláštní stížností. (Kniha rozl. dop.)

Hrozno jest pomysliti, jakých útrap a škod vlasť naše doznala za oněch nešťastných třiceti let Nikdy a ničím národ náš všecek zbědován ani předtím ani později nebyl tak znuzen. Bylo-li zle po městech, jak pak po městečkách, po vsech! Nedělo se jinak ani s naší Chocní. Ti tam byli časové st. XVI. Jako kobylky na bujná osení létající proměňují nivu v holou půdu, poušť, tak četné tlupy vojska větší menší nemilosrdně vydrancovaly naše městečko. Moc obecní tehda přestala. Od dob Mušingrových pánové dosazují kněze na faru opět sami jsouce patrony — a spravují jmění zádušní. Pivovár městský zanikl již za Mušingra, privileje Choceňské pozbyly platnosti. Vzdělanosť, řemesla a obchod klesly. Městečko podobalo se vsi. Nesnesitelné daně a poplatky stížily lid tak, že zadluživše se někteří usedlosti svoje opouštěli a stěhovali se pryč. Kdo pak doma zůstal, nesměje svobodně vyznávati toho, v čem byl vychován, a mnohý nechtěje s tím rozloučiti se, stal se i v nitru svém bidným, bidným dvakráte.

Koncem války třicetileté r. 1647 farář zdejší D. Kočský zemřel jako spolusprávce farnosti Brandýsské, Heřmanické a Morašické. Nástupci jeho Ludvíku Přichovskému připadla však toliko kollatura Choceňská. Přichovský udává v listě svém ku kardinálu arcibiskupovi Pražskému Harrachovi, daném 17. ledna 1648, že počet osadníků v kollatuře jeho (tedy katolíkův) jest větší nežli tři sta, že má tři filialní kostely ale pobořené, a stěžuje si na malé důchody.[1]) A vnitřní poměry náboženské nebyly také spořádány, ač od reformace bylo uplynulo 21 let. Mnozí nechtěli se ještě obrátiti čekajíce, až jak vše v Čechách se skončí. To pozoruje pan Ferdinand Kurc a chtěje napraviti povolal do Chocně l. 1651 dva jesuitské missionáře ze Hradce Králové, jižto pobyli zde čtyři týdny. Dějiny jesuitské kolleje

---

[1]) Opis listu v archivu zemském.

Králové-Hradecké, rukopis, z něhož příslušný výpisek pan Fr. Krška otiskl ve své monografii Chocně na str. 34. a 35., připomínají, že missionářové ti získali tehda 80 kajících, z nichž 30 byli obrátili na víru; zbylo pak tu prý ještě asi na 500, kteří měli býti přivedeni do církve.

Posléze 28. dnem června 1654 chvíle tak dlouho kýžená přišla: pan Kurc potvrdil přece privileje, než ne docela.

Výsady na role po panu Zdeňku Žampachovi ponechal, tolikéž oné od pana Viléma z Pernštýna na odúmrtí, ale z této vyňal předměstí a vsi. Co se týkalo prodeje soli a vína ustanovil, „poněvadž beztoho obec užitku soli prodaje užívá, podobně předešle již od vrchnosti svá povolení mají, aby jednoho půl léta obec šenkovala, pak druhého půl léta vrchnosť své víno podle užitku pivováru svého vydávati mohla, však s tou výminkou, aby podle pana Zejdlice privilegium vinného šenku do důchodův vrchnosti povinnosť svou vykonávali, a pokudž by vrchnosť své víno měla, mimo takové víno žádného jiného by nebrali, kteréž v mírnosti a slušné ceně od vrchnosti jim zanechané býti má. Pokudž by pak vrchnosť nemohla v roku a dnu své víno složiti, bude mocti obec celý rok bez překážky šenkovati“.

Žádosti ve příčině pivováru měšťanského nesplnil, „poněvadž při odvedení statku v městečku Chocni piva žádného vařiti se nedopouštělo, ani před tím se nevařilo“. Taktéž žádosť v příčině uvádění kněží do kollatury Choceňské „nemohla se naplniti“. Dle tohoto pan Kurc nebyl Choceňským příliš milostiv. Avšak bylo aspoň po válkách, městečko mohlo aspoň pomalu vzpamatovati se z ran svých, kdyby živel odedávna jemu nepřátelský nebyl se o ně pokusil znovu, krutou rukou chtěje je zničiti. Léta 1659 2. dne května chudé městečko vzplálo zase ohněm, i shořelo velikou částí, zvláště pak radnice, kostel, škola, i špitál, fara, zvonice. Jak bylo nebohým po nové pohromě, vězme z toho, že Martinu Schraeterovi, zvonaři Náchodskému, platili za zvon jeden ze zbytku zvonoviny nově slitý 82 zl. 30 kr. „pro bidu pohořelých“ na *tři* terminy, o čem svědčí listina jedna archivu městského. [1])

---

[1]) Schraeter ulil sem l. 1660 dva zvony, jeden velký, 14 centův, 3 kameny a 10 liber těžký, do dnes na věži zachovaný s latinským nápisem, a druhý malý o 1 centu 10 librách.

Pan Kurc po té zemřev brzo zůstavil sedm dítek, dcer, z nichžto tři byly jeptiškami, čtyry pak dle poslední vůle [1]) měly rozděliti se o jmění. Panství Choceňské bylo by bylo roztrojeno tou příčinou, kdyby Teresie Markéta, provdaná za Sigmunda hraběte ze Schönkirchen, nebyla koupila sobě od sester dílů jejich. Slečna Sabina postoupila jí části své l. 1666 za 30.300 zlatých rýnských, druhá pak Marie Eleonora, provdaná hraběnka ze Sprinzensteinu, téhož léta podílu svého za 333.000 zl. 20 kr. téže mince. [2]) Avšak paní nejprve řečená dlouho si tu nepobyla; ovdověla ještě před l. 1679 [3]) a prodala panství své l. 1686 hraběti Janu Bedřichovi z Trautmannsdorfu za 125.000 zlatých rýnských, na rozloučenou učinivši nadání věčného světla ve farním kostele našem: [4]) *Choceň*, zámek se městečkem, ves *Kosořín*, *Nořin*, *Běstovice*, *Skořenice*, *Bošín*, *Plchovice*, *Plchůvka*, *Oujezd*, *Slatinu*, *Sruby*, *Nasavrky*, *Němče*, *Olešnou*, *Hemže*, *Lhotku* a *Březenici*. [5]) Než za deset let nový majitel panství Choceňského, pán na Brandýse, Litomyšli a j., zemřel (1696), po čemž syn František Antonín, když dospěl, Choceň dědil, zasnoubený s Markétou Josefou, rodilou Kinskou ze Vchynic a Tetova; ale poněvadž jsa hýřiv zadlužil se, panství naše prodáno za jeho nepřítomnosti manželkou a kommissí jej zastupující za 162.000 zl. léta 1709 *Norbertu Oktavianovi hraběti Kinskému* ze Vchynic a Tetova. [6])

Koncem století XVII. panstvo zdejší množilo víc a více poddané své propůjčujíc zdarma místa ke stavbám anebo samo domky stavějíc, obé osobám, jež zavazovalo si povinností robotnou. Tímto robotníci vznikali zvaní „z panských", v Chocni nejvíce od l. 1692, o nichž píšíce o robotě zmíníme se později zvláště. Jakmile však Choceň koupena byla Norbertem Oktav. Kinským, obrat stal se v životě jejím alespoň poněkud; i pře-

---

[1]) Dsky zemské 312 K 27, L 2.
[2]) Dsky zemské 316 E 30, F 3.
[3]) Reg. sirotčí (1542 —) str. 20.
[4]) Orig. list. v arch. městk. 1686.
[5]) Dsky zemské 398 N 2.
[6]) Dsky zemské 412 L 18. — Nebyla však v něm ves Němče ani dvůr Olešná, pořízený ze 4 chalup, l. 1700 již skoro pustý, poněvadž tyto ještě Jan Bedřich z Trautmannsdorfu přidal byl ke panství Brandýsskému *nad Orl.* (Dsky zemské 81 A 16.)

stáváme vypisovati příběhy Choceňské chtějíce později odtud opět začíti. Jestiť nám rozhlédnouti se po městečku koncem stol. XVII. a začátkem XVIII.

Obyvatelé městyse Chocně léta 1654.

(Podle seznamu v zemském archivu.)

	Měl role		Živnosť	Měl			
	strychů	věrtel		potahů	krav a jalovic	ovcí	vepřů
Sousedi. (Úhrnem 25)							
Jan Slatinský	14	2	—	3	3	1	—
Vilim Topinka	23	—	(1652 nově osedlý) nožíř	—	—	—	—
Jan Hubka	13	—	pekař	—	8	19	4
Jan Voleský	29	—	—	6	10	28	5
Michal Pavikovský	20	—	kovář	—	6	7	1
Markyta Klobáska	21	—	hostinský dům	4	—	28	6
Václav Faber	20	—	—	3	4	4	3
Rosina Šlabštychová . . .	28	—	—	4	6	20	3
Pavel Prchal	15	—	švec	3	5	2	1
Jakub Holeček	12	1	švec	—	4	8	—
Jan Vitouš	18	2	—	3	7	—	—
Pavel Synek	22	—	tkadlec	—	6	14	1
Martin Dobrovodský . . .	14	2	tkadlec	—	5	11	4
Jiří Hýrnyk	11	3	pekař	—	9	5	5
Matěj Sloupenský	32	—	panský sládek	8	9	48	7
Jan Kumpošt	24	2	řezník	5	6	—	4
Matěj Jelínek	33	2	tkadlec	4	8	9	1
Kašpar Felber	29	—	hostinský dům	4	8	15	3
Jiří Březina	14	—	správce	—	4	—	2
Jan Černý	16	2	pekař	—	6	24	8
Melichar Duchánek	16	1	řezník	3	8	19	2
Vácslav Čihák	19	2	pekař	4	7	—	3
Jakub Šňorař	10	—	mlynář	—	6	—	2
Vácslav Lašťovička . . .	14	2	—	—	6	—	2
Jakub Král	14	—	—	3	5	4	1
Chalupníci. (Úhrnem 15.)							
Jiří Mimra	10	—	krejčí	—	—	—	—
Jan Skála	11	—	tkadlec	—	3	—	—
Jan Lukášů	7	—	nožíř	—	6	12	2
Vácslav Bohatýho	9	2	tkadlec	—	4	14	2
Jan Nasavrcký	8	1	krejčí	—	3	10	1
Jan Kocián	8	—	tkadlec	—	8	16	1
Mates Korporal	14	1	—	—	2	9	1
Pavel Držmíšek	10	1	švec	—	5	—	—
Jakub Čermák	7	2	krejčí	—	5	—	—
Jiří Všetečka	8	2	švec	—	5	6	1

	Měl role		Živnost	Měl			
	strychů	věrtel		potahů	krav a jalovic	ovcí	vepřů
Jiří Sloupenský	10	—	sladek	—	4	9	1
Jiří Poláček	9	—	krejčí	—	5	—	—
Josef Šalata	[illegible]	—	1653 n. osedlý —	—	12	4	2
Tomáš Kabíček	7	2	pekař	—	9	6	1
Šimon Bohatého	7	2	tkadlec (1653 z. osedlý)	—	4	—	—
Zahradníci							
(Černem ...)							
Pavel Jambeh	3	—	—	—	3	—	2
Pavel Zedník	1	2	zedník	—	2	8	—
Řehoř Moudrý	3	2	krejčí	—	—	—	—
Pavel Matějský	5	1	koniř	—	2	—	—
Mikuláš Šlejfíř	4	3	—	—	4	—	—
Matěj Kuchař	5	2	kuchař	—	3	3	—
Mates Pleský	4	2	řezník	—	3	—	—
Mates Jelínek	6	2	kovář	—	8	—	—
Pavel Tichý	2	—	—	—	1	1	—
Jan Březina	3	3	švec	—	6	6	2
Tomáš Novák	2	2	—	—	3	—	—
Maruše Zámečnice . . .	3	2	—	—	3	—	—
Jakub Řehák	3	—	švec	—	7	8	2
Jan Koutník	3	—	—	—	4	—	1
Kateřina Jurtka	5	—	—	—	3	—	—
Matěj Trubař	3	—	švec	—	4	—	—
Pavel Hájek	3	2	šindelář	—	4	—	—
Václav Hájek	1	2	kovář	—	3	—	—
Mikuláš Jelínek	6	—	švec	—	4	7	2
Václav Havránek . . .	5	2	řezník	—	3	—	—
Jakub Šedo	4	2	řezník	—	5	5	2
Václav Voháněk . . .	6	—	—	—	3	—	—
Václav Slepička . . .	3	3	—	—	3	—	—
Jan Koudelka	6	2	tkadlec	—	3	—	—
Martin Reich	6	2	marštalíř	—	4	2	—
Jan Hájek	5	—	zámečník	—	2	—	—
Václav Březina	6	—	—	—	2	—	—
Matouš Řezáč	2	—	—	—	2	—	—
Jan Kolář	3	2	—	—	2	—	—
Jiří Metla	4	3	krejčí	—	3	—	—
Matěj Punčochář	5	2	—	—	3	—	—
Václav Morávek . . .	3	—	švec	—	1	—	—
Jan Svoboda	4	1	tkadlec	—	3	—	—
Jan Šňorař	2	—	šňorař	—	—	—	—
Václav Šaluta	5	2	hajný	—	—	—	—
Matouš Tesař	4	2	tesař	—	4	2	—
Šamek Svoboda	3	3	švec	—	3	—	—
Pavel Skala	3	3	bednář (1653 n. osedlý)	—	3	—	1
Matouš Prokop	5	—	tkadlec	—	4	—	—
Martin Hruška	4	2	pekař	—	3	—	—
Šimon Kloboučník . . .	1	2	—	—	—	9	—
Václav Černého	1	3	řezník (1653 n. osedlý)	—	4	—	—

	Měl role		Živnosť	Měl			
	strychů	věrtel		potahů	krav a jalovic	ovcí	vepřů
Jiří Srubský	1	3	krejčí	—	1	—	—
Matouš Koutník	4	—	tkadlec	—	2	—	—
Šimon Hájek	4	2	řezník	—	2	—	—
Matěj Fiala	6	—	švec	—	6	—	—
Václav Fat	3	2	krejčí	—	2	—	1
Tomáš Mazánek	3	—	zahradník	—	4	—	—
Jiří Machánĕk	—	—	—	—	1	—	—
Pavel Pokorný	—	—	tkadlec	—	1	—	—
Jan Slanička	—	—	kolář	—	1	—	—
Martin Ledník	—	—	—	—	—	—	—
Adam Pech	—	—	rybář	—	1	—	—
Adam Brož	—	—	—	—	—	—	—
Jakub Moravec	—	—	—	—	—	2	—
Matěj Chadima	—	—	—	—	4	—	1
Jan Litrbach	—	—	—	—	1	—	—
Jiří Liehmburský	—	—	—	—	1	—	—
Jan Tuhý	—	—	řezník	—	1	—	—
Jan Landa	—	—	tkadlec	—	—	—	—
Matěj Slatinka	—	—	—	—	1	—	—
Jan Provazník	—	—	—	—	1	—	—
Vilím Švejcar	—	—	krejčí	—	—	—	—
Eva Landovka	—	—	—	—	—	—	—
Vít Brož	—	—	—	—	—	—	—
Jiří Kulhavý	—	—	—	—	—	—	—
Jiří Hladík	—	—	kožešník	—	1	—	—
Václav Zeman	—	—	—	—	1	—	—
Adam Kavka	—	—	—	—	2	—	—
Anna Petráňkova . . .	—	—	—	—	1	—	—
Stavení obořené a pusté.							
Zahradnické:							
Truhlářovské	—	—	—	—	—	—	—
Úhrn rolí obyvatelů Choceňských roku 1654 .	816	—					

Obyvatelé městečka dlouho po válce třicetileté nemohli se hmotně vzpamatovati. Z r. 1719 máme v zemském archivu zprávu kommisse, kteráž měla dozor na vyměřování daní. Tato pak zpráva líčí stav městečka takto:

Městečko Choceň jest poddáno, mělo před časy právo vařiti pivo a páliti víno, ale nevědí, jak a kdy pozbyli ho; neboť jejich staré spisy a dokumenta byly zničeny, když městečko vyhořelo před 40 lety a předešle již dvakráte. Jsou tam lidé chudí, kteří provozují nuzné řemeslo a proto při výslechu o jejich živnosti nechtěli přiznati se k ničemu.

Později zaznamenáno l. 1556 v nejstarši knize trhové:

Tito platí knězi úrok na groš český dvakrát v rok:

V Chocni: Jiřík Morejn (7 grošů), Pravec (3), Havlíček (3), Tobík (3), Pavel Krejčí (5), Kutlam (3), Kocian (3), Havel Kovář (7), Šalda (2), Vorlický (3 groše).

Ze Lhoty nad Choceňkem: Držmíšek 4 g.

Z Němči: Pavel 6, Šedivý 6 grošů.

Ze Březenice: Rys 3 gr., Trkalka 3 gr.

Ze Lhotky (Sudličkovy): Matějek 3 gr., Macákův syn 3 gr., Žlůvův syn 3 gr.

Robota kněžska (srovnej listinu z r. 1444) l. 1713 byla rozdělena takto: Robotou pěší bylo povinno faráři sedm sousedů Choceňských, totiž jeden den žito žíti, i dáváno čtyřem z nich po 1 kr. a strava. Robotou potažní dva sedláci z Běstovic, Svatoš a Syrový, zorati a zavláčeti na zimu 2 a na jaro též 2 zápřeže, pak seno a otavu z louky záduší Újezdského „Podíly“ zvané přivážeti do Chocně; tito dva nedávali desátků. Ze Sloupnice 4 zahradníci robotovali potažně a 4 robotou pěší přivážejíce faráři z lesů ročně 24 sáhy dříví k palivu a 2 sáhy varhaníkovi, platíce též dohromady každého léta ku záduší Choceňskému 4 zl. 16 kr., jakož i Heřmanští 4 sedláci platiti dohromady 4 zl. 1 kr. Sousedé Újezdští, Plchovští a Chlomečtí dělávali faráři dříví od záduší Újezdského 16 sáhů, odváželi je do Chocně a rovnali. — Desátek kněžský vykoupen byl u nás r. 1852.

O budovu farní, školní a kostelní se zvonici záduši se staralo. Tomu připadaly mimo jiné důchody také pokuty za rozličná pohoršení; na př. uloženo bylo jednomu za prodej masa dne svátečního 1 kopa gr. míš. pokuty; jinému za smilstvo před oddavky 5 kop míš. a j. L. 1666 bylo příjmu zádušního 55 kop 16 gr. 3 denáry míš. a výdaje 44 kop 11 gr. 4 denáry. L. 1700 příjmu 145 zl. rýnských 32 kr. 5 den., výdajů 90 zl. r. 1 kr. ½ den. — V kostele mělo l. 1677 [1]) kalichy stříbrné 3, ciboř stř. 1, monstranci stříb. 1 a 1 mosaznou.

Kollatura od času války třicetileté s počtem osadníků l. 1713 dle inventářů farních:

---

[1]) Pam. arch. nové řady str. 843.

‡ *Choceň* 1035 (l. 1698 duší 897). *Lhota Zářecká* 94.
† *Skořenice* 214; *Nasavrky* 69; Koldín 202.
† *Újezd* 166; *Chlomek* 56; *Nová ves* 45; *Prochody* 38 (l. 1698 inv. praví: „15 domků nově vystavených řečených *Prochody* a *Nová Ves*"). *Plchůvky* 106; *Plchovice* 89.
† *Běstovice* 204; Bošín 94.
† *Slatina* 145.
† *Sruby* 204; *Dvořisko* 46 (1698 inv.: „14 domků zvaných *Dvořiskem*."
† *Hemže* 74 (se *Březenicí*); Lhotka Sudlič. 52.
K tomu: *Hradiště*, *Vrchovina*, *Postolov*.

V kollatuře bylo od 1. ledna 1713 do posl. srpna téhož léta křtů 90, oddavků 14 párů, pohřbův odrostlých 41, pohřbů malých dítek 14.

Špitál byl domek skrovný, nepochybně dřevěný. Špitálníci (5) dostávali týhodně 15 kr. z panského důchodu a na maso (mimo půst) 10 kr. dohromady. Kromě toho ročně 10 sáhů dříví, 1 korec žita na chléb a z role „Forejtka" 1 r. 10 kr. taktéž společně. Ostatně živili se almužnou.

Radnice byla zděná budova, měla 1 poschodí, dole podloubí, nahoře vížku s hodinami, jak vídati bylo ještě nedávno; vedle ní na náměstí *šatlava* stála.[1]) *V radní světnici* bylo inventárního 1715:

„Krucifix od starodávna mosazný malý; item krucifix větší dřevěný; pečeť městská od starodávna, dobrá, velká, při níž 1 řetízek ze stříbrných kroužkův, a váží ta městská pečeť *5³/₄* lotů; item pečeť menší stříbrná též se *13* kroužky stříb. a váží *3¹/₄* lotů; pečeť městská mosazná *1*; majestáty na výroční trhy a týdenní *2*; privilegia *2*; milosti na řeku v Pelině a rybníček na obci *2*; knih městských *30* kusů; instrukce na pečení chleba; závaží liberní mosazná *2*; žejdlíky plechové *2*; mosazné čepy neb kohouty pro víno *2*; železné pancíře žoldnéřům *2*; lebky železné silné *2* (dosud obě zachov.); kucverů všech *3*; mušketův *8*; kord aneb meč *1*; věrtelů kovaných *12*; čtvrce *1*; loket *1*; truhly *4* etc."

---

[1]) Zbořivše radnici 1880 našli v základech minci Rudolfa II. (1576) a na cimbále hodin letopočet 1678. Podobně našli přestavujíce dům šatlavní (1854 dle pam. kn. m.) groš z l. 1591, ve klenbě pak světnice trestní mnohé kosti a lebky zvířecí.

Šatlava byla dlážděna. V ní byla veliká kláda na provinilce, dvěma visutými zámky zamykána, totiž dva silné dřevěné trámy přiléhající k sobě, do nichž po několika úzkých polokruzích bylo vytesáno; trámy tyto byly tak položeny, že polokruhy řečené připadly proti sobě, a do těch kladeny byly nohy trestancův, aby nemohli sebou hýbati; ruce byly jim vázány silnými precliky, jak tehda poutům říkali.

V ulici dolní na místě nyn. čísla *265.* byl *dolní mlýn* a vedle něho přes řeku lávka.



Bývalá brána na Záměstí u kostela
mezi rohem farní zahrady a protějším domkem nárožním.
Dle starého obrazu farního.

Panský dům koupen byl 1712 od měšťana zdejšího Karla Světelského a rod. jakožto stavba kamenná o jedné světnici č. pokoji dole a jedné nahoře, dvou sklepích pro pivo a kamenici. Marštale a kravíny byly dřevěny a sešly.[1])

O *zámku* dlužno zmíniti se, že l. 1720 kaple v něm obnovena, do oltáře pak dány ostatky sv. Urbana a sv. Bohumily.[2])

Pivovár panský stál do l. 1852 dle svědectví pamětníkův u samé řeky naproti *hornímu mlýnu*. Při tomto horním mlýně

[1]) Orig. list. arch. m.
[2]) Starší pam. kn. farní.

páni měli (1622 a j.) zvláštní *haltýř rybí*. Začátkem XVIII. stol. horní mlýn prodán od panství mlynáři soukromému. V ulici „široké“ (jinak „panské“, nyní „Jungmannově“) zvláštní dřevěná podloubí stála před domy od radnice až k mostu; teprva 1731 nařízeno rozbořiti je a s domy srovnati, by ulice byly širší.[1]) — Na třech stranách městečka *tré bran* bylo jednoduchých. O jedné již listina z l. 1494 zmiňuje se. *Záměstská* stála od rohu zdi farní, zahradu obkličující, až k domku protějšímu nárožnímu, *podskalská* mezi č. 88., 89.—122. Obou připomínáno častěji ve knihách gruntovních. Zbořili je v 1. polovici tohoto století, ale třetí, *Choceněckou*, vystavěnou u zámku, již asi 1727.[2]) — Na záp. konci města na místě nyn. „zámečku“ do l. 1857 byla *papírna*. Za papírnou na pravo stála brusírna nožířská, kteráž však brzo po té zanikla; l. 1772 nebrousili v ní snad již od několika let.

O jiných drobnostech, zvycích a platech obecních, jakož o hospodářství obecním vůbec svědčiž

Počet obecní 1716.

Po předešlém léta 1715 počtě zůstalo v restu všeho

v skladu solním . . .	130 zl. r.	— kr.	— den.
v kontribuci půjčených .	56 „ „	30 „	— „
na hotovosti	10 „ „	2 „	4½ „
	196 zl. r.	32 kr.	4½ den.

Příjem nový 1716.

Z jarmarků čtyř	4 zl.	30 kr.	— den.
purkrechtních peněz	— „	35 „	— „
ze soli užitku ze 61½ bečky po 45 kr. .	46 „	7 „	3 „
z rolí a míst pronajatých	21 „	42 „	— „
od podruhů pomoc na kontribuci	7 „	33 „	— „
z řeky obecní nájmu	1 „	— „	— „
úroku na pomoc z chalup na obci . . .	7 „	42 „	— „
z pazderny obecní úroku	3 „	45 „	— „
od podruha v domě radním dole	1 „	21 „	— „
za otavu prodanou na obci	1 „	45 „	— „
od 4 chalupníků ženného	— „	14 „	— „
ze Dvořiska, z kopanin úrok	1 „	19 „	— „

[1]) Arch. m.
[2]) Kniha nových stavení 1692 — na Vys. Mýtě.

úroku od jiných	1 zl.	59 kr.	— den.
za 4 slepice platné od Sloupnických . . .	— „	28 „	— „
za cihly nepotřebované prodané	— „	18 „	— „
Suma příjmů	100 zl.	18 kr.	3 den.

Vydání (mimo jiné drobnosti zvláště):

Za jedno tele k instalaci j. milosti p. faráři darované	2 zl.	30 kr.	— den.
za nové minuce pro dům radní	— „	4 „	— „
hlásnému a slouhovi závdavek	— „	18 „	— „
rekrutům při odjezdu na truňk	— „	15 „	— „
od smejčení komínů v domě radním . . .	— „	12 „	— „
dvěma úřadním synům na svadby	2 „	— „	— „
tesařům od krytu na obecní studni . . .	7 „	9 „	— „
za hřebíky a j.	3 „	47 „	— „
od lámání kamene při studni obecní . . .	— „	12 „	— „
při kontraktu s vojáky útraty	— „	20 „	— „
za báni plechovou na studni obecní . . .	1 „	24 „	— „
při držaných soudech v městečku útraty, i co se obyč. dává panu hejtmanovi	17 „	24 „	— „
od stavení májů na sv. Filipa a Jakuba .	— „	55 „	— „
starším obecním za jich omeškání strany ohně při prohlídce domů	— „	40 „	— „
od praní povlaků pro vojáky	— „	30 „	— „
za 2 beránky k Zelenému čtvrtku dle obyčeje starodávního pro obojí vrchnosť	2 „	— „	— „
za zprávu kašny	1 „	15 „	— „
od dělání lávek při „podhomolí“ . . .	2 „	10 „	— „
od spravení plotu při Březeňské chalupě .	— „	12 „	— „
za nové dvéře do pastoušky	— „	12 „	— „
za dar na svadbu uroz. p. hejtmanu . .	3 „	30 „	— „
za dřevěné nádobí pro lid vojanský . . .	— „	9 „	— „
za dar štědrovečerní p. faráři (ryby) . . .	— „	58 „	— „
koledy vánoční j. milosti p. faráři	— „	34 „	— „
při tom útraty všeho, když celý úřad pospolu jsouc	2 „	48 „	— „
více: koledy přítomným při tom	— „	14 „	— „
Mil. vrchnosti úroku sv.-Jiřsk. a sv.-Havelsk.	13 „	46 „	— „
při tom za slepice platné	— „	56 „	— „
za 4 husy platné	— „	14 „	— „
více: mil. vrchnosti ženného	— „	28 „	— „
od dělání haltýřův u studánek obecních (na skalách)	— „	15 „	— „
od dělání a ukování kola k studni obecní	— „	30 „	— „
za zelený vosk	— „	10 „	— „

úřadním osobám s písařem (15 osob) . .	15 zl.	— kr.	— den.
hlásným služby roční (hlásný byl v Chocni již před válkou 30letou)	12 „	— „	— „
od hodin natahování (na radnici)	2 „	20 „	— „
kůru literatskému koledu vánoční	— „	27 „	— „
písaři radnímu platu mimo chalupy a rol .	2 „	— „	— „
almužny (to není ordinalně)	7 „	21 „	— „
při odvádění úřadu purkmistrovského . .	2 „	— „	— „
Servusovi platu mimo roli	3 „	36 „	— „
Suma vydání . . .	166 zl.	17 kr.	3 den.

Poznámky. Ze prodeje *soli* obec vytěžila l. 1697 ze 100 beček 75 zl. rýnských; 1698 z 92 beček 69 zl. r.; 1767 69 zl. 58 kr. a posledně léta 1830 43 zl. 10 kr. konv. čísla. Sůl kupovali za XVIII. století z Ústí nad Orlicí od obchodníka „svatojanskou“ a „pelhřimovskou“. Nebude nezajímavo poznamenati tuto některé ceny solní ze starší doby dle počtů zádušních. Bečka soli byla v Chocni l. 1666—1679 po 7 kopách 2 groších 2 denárech míš.; l. 1681 až 1691 po 6 k. 25 gr. 5 d. míš.; 1695 za 10 k. 17 gr. 1 d.; 1700 za 9 zl. rýnských 30 kr.; 1704 za 12 zl. r. 27 kr. — V účtě na rok 1716 není ve příjmech užitku z prodeje vína. L. 1750 obec měla z vína 6 zl. konv. čísla; l. 1756 4 zl.; 1758 37 zl.; 1759 36 zl. 60 kr.; 1760 7 zl. 30 kr. konv. čísla; léta 1850 naposledy 20 zl. 6 kr. — Na vodovod jdoucí se skal do kašny (a zajisté i na rybníčky) dohlížel *vodák*, jemuž obec platila roční služby 3 zl. konv. čísla.

O Choceňských soudech a hrdelném právu ve XVII. a XVIII. věku.

Za krádež vinníky pokutovali provazem, jindy provazem i řetězem, anebo stínali je. L. 1676 cikán Václav Kubík oběšen pro zapověděné potulování v království českém. Mladíku jednomu odpustili na přímluvu otčima a matky, že vzal klisnu „z nerozumu“, když vrátil ji a škodu nahradil. Nepočestné ženy byly vypovídány, mrskány, ba jedna i cejchována. Padlé mladici trest mečem prominut, poněvadž byla těhotna, když slibila reversem polepšiti život svůj; avšak svůdce její, jenžto také měl trestán býti na hrdle, odsouzen pánem Choceňským „po 3 neděle pořád zběhlé s nahým mečem před kostelem ku příkladu jiným přestupníkům přikázání božího hned od počátku až do skonání služeb božích stát“ a dáti revers polepšení, když po té jsa ještě uvězněn chtěl býti propuštěn. Stejné po-

ským Frant. Veutem, pozlacení hlavního oltáře stálo 22 oltáře sv. Anny 70 zl Oltář velký stál celkem *700* zlat byl dokončen teprve l. 1734. Vedle něho založeny pak oltáříky pobočné ve presbyteriu: jeden sv. Salvátora, d P. Marie Čenstochovské. Než dobrodincové neustali shrom vati, tudy pak vznikali ještě jiní oltářové, až posléze v k rozestavených počtem bylo dvanácte: l. 1733 vystavěn P. Marie, 1734 oltář sv. Jana Paduánského a oltář sv. k privilegovaný na mše za zemřelé, později oltář sv. Josef Františka Paulánského. K tomu varhany dvojdílné a l. kostnice, vše pořízeno nákladem dobrodinců, mezi nimiž nikal hrabě Štěpán.[1])

Tento dočekal se za *státní* služby své odměny zname povýšen byv Marií Teresií 22. dne prosince l. 1746 do s knížecího, kterouž hodnosť prvorození synové dědí, při panství Choceňské, Rosické, Úřetické a Břežovské uči byly majorátem.[2]) Smrť zatlačila jemu oči 12. dne března 1 Po něm následovala *knížata Kinská* jakožto pánové na Ch syn jeho *František Josef* 1749—1752, jenž zanechal jed dceru,[3]) i nastoupil po něm dle práva bratrovec jeho k *František Oldřich* 1752—1792, po tomto syn jeho *Josef* až 1798, otec *Ferdinanda* (1798—1812), otec *Rudolfova* (až 1836). Obšírné zprávy o slavném tomto starém čes rodu Kinských sepsali: Antonín Grosse o titule: „*Tabula nealogicae S. R. J. Principum et Comitum de* Kinský ab An Grosse Bohemo Kamnicensi a. 1770“ ve 4°, Palacký v ně ckém spise, rukopisu to knížecí knihovny v Praze z l. 1 Fr. Krška ve své „Chocni“ s rodokmenem. Nyní dlužno zm se o poměrech náboženských u nás ze 2. čtvrti XVIII. sto pokud víme co ze příslušných pramenů.

Obyvatelstvo městečka teprve po válce 30leté přistou všechno ku víře katolické. Pomalu bylo, ale upřímně. R. 1 3. dne dubna Jiří Březina Kamenický, správce panství C

---

[1]) Viz desku tehdejší matriky křestní v archivu farním. Nynější oltářů (7) jest od l. 1790.
[2]) Desky zemské 370 E 29.
[3]) Desky zemské 373 J 8.

ňského a Dobříkovského dal zprávu krajskému hejtmanu faráři Choceňském Janu Javůrkovi, že týže „dvojictihodný ěz podle jiných služeb církevních správou svatou a svátosti tářní zaopatřuje, ano i co se zpovědi výroční dotýče, aby len každý vykonal svou náležitou zpověď a povinnosť, to on jest úmyslu bez pochyby vykonati".[1]) Po ohni 1725 čané závodili horlivě štědříce na stánek boží hřivny poocné. Neštěstím stiženi jsouce scházeli se pak četnými záipy do domu Páně sotva pokrytého, kdež první obraz zašený byl obraz Zbičovaného Krista (Ecce homo). Z těch čas chována dosud ve kostelní garderobě tabulka se dvěma motbama. Oltáři p. Marie arcibiskup Pražský udělil „na časy čné" odpustky 40 dnů, kdo by v sobotu před oltářem poodlil se sedmkrát Otčenáš, Zdrávas a Věřím za rozšířenou y katolické a vypleněnou kacířstva. Úctu Matky Kristovy ké Štěpán Vilém Kinský zvelebil založiv na faře Choceňské 1742 fundované kaplanství ke mšem sv. Hemžským s ponosti, aby na Hemžích mše sv. slouženy byly každou středu sobotu za duši jeho a jeho choti Markéty. *Kůr literatský* noven byl za faráře Šachingra l. 1730, posléze pak l. 1762 Římě potvrzen jakožto bratrstvo. Tu základní jeho jmění, brané příspěvky dobrodinců, činilo 130 zl. konv. čísla, a ec sama pojistila mu je, kdyby o ně „jakýmkoli spůsobem ěli přijíti". — Téhož roku (1762) na sedm let odpustky plnoocné získány kostelu farnímu i všem filiálním na svátky panů chrámových. — Hemže slynuly jakožto místo poutní a soška Panny Marie na hlavním oltáři Hemžském, kterou abě Kurc, pán na Chocni, byl přivezl z Uher, scházely se ené dary: buď jako zbožné oběti na př. hrabat z Trautnnsdorfu, buď jako vděčné památky za uzdravení, kteréhož kteří dosáhli, utíkajíce se o přímluvu k rodičce Kristově. ly tu stříbrné ruce, stříbrné nohy, prsa, srdce a jiné stříbrné zlaté věci. Seznam darů těchto ve Krškově „Chocni" na 132. dle zpráv v archivu farním. R. 1784 byly prodány na lní rozkaz, a peníze uloženy do důchodu náboženského. hocni v ulici široké l. 1733 pořízena socha kamenná sv.

[1]) Orig. listina v archivu místodržitelském, opis v archivu zemském.

Jana Nepomuckého za *130* zl., k čemuž nejvice hraběnka přispěla davši *100* zl., na náměsti pak dřevěná stála sv. Floriana; ale místo této obcí veliká nynější socha zakoupena byla dle účtů *772* zlatými *17* kr. 3 d. konv. č. l. 1760. Takto bylo *v Chocni*, avšak v ostatních osadách kollaturních bylo většinou jinak. Tamo správa duchovní nemohla působiti tak přímo a zdárně jako v Chocni; i zůstalo tu od reformace války třicetileté mnoho těch, jižto jenom na venek tvářili se býti katoliky, ale zatím děd vypravoval vnukovi doma staré tradice, že „víra ta nynější katolická není ta, která byla prve, a že čas přijde, že víra ta spravedlivá, totiž kterou předkové naši měli, zase přijde jako byla od začátku".[1]) „Kdo nepříjímá z obojího — boj se pekla horoucího", znělo sem a tam od úst k ústům, ba Oujezdští napsali si to i do kancionálu kostelního. Papež že antikristem; dosud prý podával pod obojí, pán Bůh že rozprávěl s ním třikráte za rok; potom prý slyšíval jenom hlas, posledně že čert stoupil mu na krk, až mu připoví, že bude podávati pod oboji. Očistec prý není, že každý má jej na světě; Kristus že ustanovil jenom dvě svátosti; kdo biřmován jest, nepřijde prý do nebe, poněvadž nese na sobě znamení šelmy; posledním pomazáním kněži smazují křest. „A proč by nás kněží neměli k tomu?" „„Dělají to proto, když sami přijdou do pekla, aby vícej s sebou tam přitáhli, aby jim bylo chladněj, ale zatím bude jim hůř."" — Svatých prý nemáme ctiti, oni že nevědí o nás, nýbrž jenom Syn boží, a ten že sám přimlouvá se za nás otci nebeskému, „aby nad námi smiloval se pro jeho velkou práci". Otec nebeský připověděl prý jemu: „Můj milý synu! Všeckoť jim odpouštím a život věčný dávám." — Panna Maria že nás nežádá, bychom ctili Ji, nýbrž že sama praví:

„Všickni národové blahoslavenou mne nazývejte,
ale o pomoc mne nežádejte;
kteří mne o pomoc žádají,
ti víry živé nemají.
Proč mne o pomoc žádáte?
Zdaliž dost na mém synu nemáte?"

[1]) To i násl. pracováno dle orig. protokolů v arch. farním o náz „Veteres reservales ad fidem conversorum".

Myslivec z Kozejček povídal, že manželka V. V., hajného z Koldina, umí staročeský otčenáš; on prý si jej napíše a nám potom přeříká, a že bude k smíchu."

Takto *mnozí* vesničané si vedli. V mysli nedůvěra kryla se jim ke kněžstvu i ke katolíkům, v srdci pochybovačnosť, odpor, uzavřelosť. Vysvětlíme si to snadno — vždyť bylo přikázáno, aby každý oznamoval duchovním všecky pochybující a jinak věřící, aby byli vyslýcháni. Jedinou jich oporou byly knihy, jež s učením katolickým se neshodovaly. Bohužel že o knihách těch není možno mluviti více, poněvadž z dob starších nic nás nedošlo; podáme tedy jenom co zachováno, totiž seznam oněch z l. 1747 a 1748. Bylotě příčinou tehdejších poměrů nařízeno taktéž všechněm ukazovati knihy, jaké mají; katolicky bezvadné kněz poznačil a vrátil, závadné však, jež čísti zakázáno bylo a trestáno vyloučením z církve, byly odňaty (libri prohibiti vel suspecti) a posýlány úřadu vikářskému, z Chocně právě do Ústí nad Orlicí. Seznam těchto v letech 1747 a 1748 odňatých knih zní:

Ze Skořenic: Bible Melantrichova (1); Nový Zákon v 8° „Zákonek" zvaný (2); Knížka nedávno vydaná v 8°, nadepsaná „Přemyšlování o osmeru blahoslavenství" (autor a místo tisku nebylo na knize) (2). Bible ve 4° překladu Lutherova (2); „Duchovní Pohádky" v 8° (2); „Druhý přídavek k Harfě" v 8° (1); „Přemyšlování o sedmi posledních slovích ukřižovaného Ježíše" (podobně zamlčen autor i místo tisku) v 8° (1); Žaltář Jiřího Strejce (1); Kancionál lutheranský (1); Jana Bohumila Hilingra „Právo aneb soudospravedlnění", vytištěné ve Výmaru ve velké 12° (1); Modlitby Tobiáše Mouřenína v 8° (1); Matiáše Pačudy „Spis, které věci předešly příchod Krista" v 8° (1); Žalanského knížka „O smrti, pekle a životě věčném" v 8° (1); Knížečka ve 4° *psaná* (1); Sixta Modličanského nápěvy k žalmům ve 12° (1). Dohromady 19.

Z Nasavrk: Kašpara Motěšického „Knížka ruční" (1); Modlitby v 16° bez názvu (1); Havla Žalanského „Rozjímání o jménu Ježíši" (1); Zákonek (1); Adamův život v 8° (1); Naučení začátkův křesťanského života (1). Dohromady 6.

Z Plchovic: Modlitby bez názvu v 16° (1); Harfa v 8° (1); Zákonek v 8° (1); Jana Dodana „Perlička dítek" v 16° (1); „Přemyšlování o osmeru blahoslavenství" v 8° (1); O sedmi posledních slovích ukřižovaného Ježíše v 8° (1). Dohromady 6.

Z Běstovic (ze dvora): Jiřího Dikasta: Postilla každodenní v 8° (1); jiná postilla ve větší 8° (1). Dohromady 2.

Z Plchůvek: Kašpara Motěšického „Knížka ruční" v 16⁰ (1); Kancionál ve 4⁰ s notami (1). Dohromady 2.

Ze Slatiny: Evangelia lutheranská (1); knížka obsahující konfessí husitskou a úsudky a ní jakož i jiné věci v jedno svázané (1); Melantrichův „Nový Zákon" v 8⁰ (1). Dohromady 3.

Ze Smetany: Jana Thadeáše Mezeříčského o manželství (1).

Z Kozejček: Harfa (1).

Ze Dvořiska: Jana Habrmanna modlitby (1).

Ze mlýna Koldínského: Kancional fol. (1).

Z Chocně: Epištoly a evangelia vydaná Janem Stráněnským. V téže knize Jana Achilla Řeči sváteční v 8⁰ (1).

Všech knih z kollatury dohromady tedy 43. (Srovnej Jungmannovu Historii literatury české 2. vydání: Index librorum prohibitorum.)

Než na mysli lidu tolikéž *roznášeči knih těch* působili jsouce obyčejně vystěhovalci do sousedních zemí německých, kdež tehdá malé kolonie české existovaly již od začátku let reformačních XVII. stol. Zabloudilí do krajiny naší nemohli rozšířiti dobře činnosti své pro rázný odpor farářů Choceňských, avšak vystěhovalec zdejší *Jan Ropek* stal se přece pověstným. Asi l. 1732 opustiv chalupu odešel s manželkou a rodinou pro víru z rodiště svého *Smetany u Plchovic do Žitavy*. Odtud často vraceje se tajně nosil osadníkům knihy odporující víře katolické, nedbaje přísného zákazu; proto bylo mu zde jak ostatním podobným pečlivě se schovávati; pohostinství skýtali mu *zvláště Jiří K z Plchovic* a *Dorota K. ze Smetany*. Jiní donášeči skrývali se najmě ve Sloupnici. Tito hlásali, že „král prajsský přivede někdy do království českého nové náboženství, podle něhož kněží budou míti ženy atd., a tenkráte že budou dobré časy".

Rozkaz majíce farářové volali osoby podezřelé k sobě, po důkladném výslechu napomínali je a poučovali, po čemž přísaháno, že bludů svých se odřikají. Z l. 1720 máme zápisy ve knize trhové na radnici, jimiž dva Sloupenšti poddaní záduší Choceňského byli přinuceni dáti revers, „kdyby se co shledalo u nich proti víře katolické, že mimo duchovního trestu uvrhuji se také ve trest ten, aby i též všeho statku byli zbaveni a odmrštěni, jakýkoliv při nich summou by se vynašel, buď statek neb dobytek, všeho že se zbavuji". (Kniha trhová od r. 1542.) V letech 1742—62 byli kurií arcibiskupskou toliko dva z kollatury souzeni; bludařů nalezlo se mimo ně *26*: ve

Skořenicích 4, v Plchovicích 2, v Plchůvkách 2, v Darebnicích 1, na Dvořisku 1, v Koldině 2, ve Běstovicích 3, na Srubech 1, z Újezda 1, z Nasavrk 9. Velmi podezřelých z bludu nalezlo se za ta léta dohromady 15; čitatelů knih zapověděných, jižto byli stiženi exkommunikací, 11: z Běstovic 3, z Koldína 2, ze Skořenic 4, ze Dvořiska 1, z Plchůvek 1. Méně podezřelí z bludu byli 4. Všickni ti, celkem 58, přijati byli zase do církve; ale po odpuštění byli opět vyslýcháni z Nasavrk 4, ze Skořenic 1 a z Koldína 1, i vrátili se do katolické církve znovu. Za těch 20 let ke bludařům nepřestoupil nikdo z kollatury; dříve řečený Jan Ropek utekl asi před 30 lety. K tomu jest ještě dodati, že pověstný jesuita P. Konias s P. Kfellerem navštívili Choceň 24. dne února 1752, a horlivě kázali lidu četně shromážděnému po dva dny, jak p. farář poznamenal na desce knihy pokřtěných, — a že za císaře Josefa II. jen málo rodin z farnosti naši přihlásilo se ke protestantismu.

Zatím i jiné věci hýbaly myslemi národa — boje, jež bylo podniknouti Marii Terezii o vládu nad Rakouskem, dědictví své. Pokud tyto týkaly se Chocně, máme zprávy podrobné na radnici ve „knize běhů vojenských". Tlupy vojska pruského přišly sem hnedle 26. prosince 1741 (za války „první slezské") a rozložily se po domech; čtvrtý den přibylo k nim tré kompagní a zůstalo tu více nežli šest týdnů, trpké to břemeno sousedům, poněvadž chtěli i dobře i pohodlně žíti. Hospodářové Choceňští dávali na jejich nocleh po dvou peřinách nebo po třech, k tomu vesnice přidávaly dle možnosti se sousedním Brandýsem. Ubytování toto stálo občany oběti nemalé. Náhrady vždy nedostali, a byla-li dána, byla tak skrovna, že poměrem ke škodě nestála za řeč. Placenoť za muže denně po 4 krejcařích, — kdežto ubytovaným Choceňští vydali za ten čas chleba *14.600* liber, masa *4458* liber, piva na 22 sudů, ovsa *339* korců, řezanky *566* korců, sena *141*, slámy *65* centů. K tomu za rok často i jiní vojínové táhli městečkem zanechávajíce na sebe neblahých vzpomínek. Po nešťastné bitvě Chotusické (17. dne května 1742), kdy Prusové porazili opět statečně odpírající vojsko rakouské, obyvatelstvo kraje našeho bylo nuceno spravovati a vzdělávati ohrady záchranné u Hradce Králové a Pardubic. Sousedé Choceňští vybíráni jsouce denně

po šesti vždy na týden, dostávali denní mzdy 8–14 kr., dozorce 18 kr. tehdejší měny. Třikráte tehda všichni sousedé z městečka vystřídali se; mimo to odvezli do řečených měst mnoho mouky, ovsa, sena, slámy, peněz. Ale kdokoli něco přivezl, tam potřebovali každého, i zadrželi jej. Zatím kdo doma z mužů zůstali, obávali se, že budou Prusy chyceni na vojnu, i opouštěli rodiny své a těkali po lesích 2—3 neděle. Takové věci dály se až přes konec války „druhé slezské" do začátku l. 1746, k čemuž posléze i drahota se přidružila. Hrabě pomáhal co nejvíce, penězi i zásobami. Účinků následující *války sedmileté* 1756—1763 Choceň zakusila také. 15. dne října 1756 přitáhli sem pruští husaři počtem asi 300 žádajíce 100 zl. výplatného; nemohouce však hnedle dosíci, vzali purkmistra zdejšího Josefa Mimru s sebou zástavou do Vysokého Mýta. Po té roku neminulo, by městečkem běhové vojenští neděli se několikráte jednak pruských, jednak našich vojínů: 1757, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67. Snadno pomysliti, že občané tím velmi trpěli. Již l. 1743 stěžovali si, že mnozí zadlužují se pro běhy vojenské, i žádali pána, by za dluhy odprodávati mohli půdy po 1 nebo 2 korcích. Bylotě to hrabětem Štěpánem Vilémem l. 1725 30. dne dubna zakázáno, aby od žádného stavení role žádná nebyla odprodávána. L. 1762 prosili opět, aby nebyli déle týráni, aby běhové ti obráceni byli jinam. Jak jsme poznali, žádosť jejich nepomohla. Z l. 1758 zachovala se pověsť o zázračné prý záchraně Chocně od Prusů, jižto odtáhše 1. dne července od Olomouce chtěli u nás pleniti. Měšťané prosili Matku Boží a sv. Františka Serafinského o ochranu, pruští pak vyzvědači polekali prý se stromořadí k Hemžím vysázeného domnívajíce se, že to naše vojsko. Avšak nepřátelé položili se se vším lidem u Mýta, kde vybravše výpalné velikou učinili škodu.[1]) Na l. 1762 upomínkou jest hrob vojínů dvou chorvatských, jižto zde u kříže na konci ulice Běstovské byli pohřbeni svým popem.[2])

Dlouho trvající svízele tyto zhoršily ještě více hmotný stav městečka. Jistotně jesti hodno obdivu, že za nich ještě l. 1765 Choceň počala se psáti městem, ač jenom asi na deset

[1]) Šembera: Vys. Mýto, 109.
[2]) Tehdejší kniha zemřelých.

let. [1]) Toho příčinou bylo nejspíše privilegium, jež Marie Terezie dala městečku l. 1762. Císařovna tato starala se o rozkvět průmyslu zvláště v severních Čechách. I udělila Chocni na prosbu obce trhy týdenní každou středu na len, přízi, plátno a vlnu na povznesenou pěstění lnu a plátenictví. Trhy tyto byly spojeny s prvními na dobytek, jež byl Josef I. l. 1709 povolil, neboť prodej dobytka za předešlých strastných časů zanikl. I odbývány odtud trhy týdenní každé úterý. [2]) Čísel bylo v Chocni tehdá *263*, [3]) ale málo který řemeslník mohl býti živ od svého řemesla, jak úřad městský vysvědčil knížeti l. 1772.

O panské robotě. Povahu roboty a poplatků panských jakož i poddanosti seznali jsme již pro dřívější časy na několika místech. L. 1575 úředník panství Choceňského „vyhledal", že obec měla dávati každého roku čtyři žence jeho milosti pánu. Povinnosti Choceňských rozmnožil Vácslav Norbert Oktavián Kinský, uděliv jim l. 1710 privilej výše řečenou; neboť za své darování ustanovil toto:

6. „Sobě i budoucím vrchnostem zanechávám, aby každý soused a usedlý městečka povinni byli ročně beze všeho úplatku dvě štuky příze přísti; a kdyby vrchnosť něco více přádla od nich žádala, mají povinni býti přijati to za plat ode štuky po 12 krejcařích, což činiti oni Choceňští dobrovolně připověděli."

7. „Sousedé a měšťané městečka Chocně aby nedávali dětí svých do vesnic sloužiti, nýbrž toliko, kdyby vrchnosť potřebovati chtěla ke službě své, mají je dáti, a správci od zapsání nemá býti dáno ani krejcaru. A kdyby kdo chtěl dáti dítě své učiti řemeslu, má nejprve žádati o milostivé povolení vrchnosti; a kdyby se kdo vyučil, a pak vandrovati chtěl, má podobně učiniti dada řádné rukojmí."

Článek tento privileje Vácslava Norberta Oktaviána Kinského zkrátil měšťany Choceňské valně na svobodě a jest svědectvím stupně nevolnictví, na který tou dobou i měšťan Choceňský upadl. Tento neblahý stav, ve vlasti naši tenkráte vůbec panující, zmírnila první Marie Terezie, zasloužilá obnovitelka českého rolnictví, od války 30leté velmi kleslého, ne-

[1]) Obecní účty 1750—; kniha právní neb protokoll 1724— arch. m.
[2]) Listina z r. 1772 arch. m.
[3]) Deska „Zříz. zemského" arch. m.

volnictví pak zrušil docela syn a nástupce její Josef II. památným manifestem ze 1. dne listopadu 1781, kterýmž ustanovil poddanosť menší a svobodu v tom, aby lidé mohli se volně stěhovati, i dítky své dávati na kterákoli řemesla neb umění.

Za druhé polovice XVIII. věku byla robota Choceňských rozdělena takto:

I. Čtyřicet chalupníků *na půdách občanských* mělo „od nepaměti": po každé várce v panském pivováře nádobí čistiti; pomáhati zedníkům a tesařům při zprávě zámku a pivováru; vykopávati roury vodní do pivováru i vodotrysku a klásti nové; nádvoří zámecké týdně mésti a čistiti; s listinami úředními do vesnic choditi.

II. Jedenácti až třinácti chalupníkům *na obecních* bylo: ve žni na panském poli dva dny sekati nebo vázati; na chmelnici dva dny chmel sbírati, začež dostávali denně liberní bochník, v poledne polévku a kroupy, večer krupky a buchty; mimo to chalupníci ti měli choditi s úředními listinami na dvě i tři míle od Chocně vždy za 7 krejcarů konv. čísla.

III. Šestnácte až sedmnácte sousedů slulo foráky a měli forovati čili jezditi za potřebami zámeckými nebo pivovarskými až na dvě míle; od dob Norberta Oktaviána Kinského vypláceli se z toho dohromady 102 zlatými rýnskými ročně.

IV. Dvacet dva chalupníci *na panských* měli touže povinnosť jako chalupníci na obecních, jenže místo dvakráte dva dny bylo jim pracovati dvakráte po třech. [1])

Z toho lze poznati, že prací dělnickou sousedé na náměstí, v ulici široké, ulici dolní a záměstí nebyli povinni robotovati.

Ze věku XVIII. také dva morové dobytčí jsou u nás památni. Prvním zahynulo ode 30. dne října 1729 do května 1730 krav dojných *124*, jalovic *30*, telat *38*, volů tažných *12*; pro dobytek pošlý l. 1760 vykopáno dle účtův obecních 12 šachet. Důležitou upomínku máme na rok 1750, kdy špitál byl znovu vystavěn společným nákladem knížete Františka Josefa Kinského a obce Choceňské. V novém tomto stavení také škola nalezla místo příhodné, neboť od ohně l. 1725 až dosud bylo

---

[1]) Dle archivu zámeckého.

vyučovati v místnostech najatých. Ještě l. 1750 máme v obecních účtech vydání „za kvartýr u Filipa Zemana, jehož kantor pro učení dětí užíval za celý rok 4 zlaté 30 kr. konv. čísla". Na stavbu špitálu a k účelu jeho kníže daroval 3000 zlatých konv. čísla, začež měl právo z oněch pěti špitálníků sám jmenovati tři buď služebníky své nebo měšťany jiné, radou obecní odporučené; obci takto zbylo jmenovati jenom dva. Nyní špitálníci knížecí bydlí po domech, městských pak bydlí ve špitále šestero.

Proměny ve správě obecní. Měsíčné střídání purkmistrů dálo se v Chocni až do l. 1768. Radu městskou činilo dotud 12 konšelů, 4 obecní starší a 5—8 přidaných; počet rychtářů byl tré od třicetileté války: jeden panský a dva obecní rychtářové, starší a mladší. Obnovování rady stávalo se v XVIII. st. po … vřech i pěti letech slavně; všichni jmenovaní pří… při mši svaté u přítomnosti panského úředníka …odního. Od l. 1768 purkmistr úřadoval čtvrt… …k 1790 ročně, a tu právě zaniklo i obojí rych…

…nů Choceň měla l. 1771 celkem *263*.

…ollaturní zmenšeno bylo značně l. 1787: Újezd …snicemi ke kostelům těm příslušnými učiněn far… …atnou o patronátě náboženského fondu, za to zi… …Kosořin. Tuším že i této doby Slatina připadla …ač kostela Slatinského ponecháno ku patronátu …nu.

…cem věku XVIII. Choceň trpěla opět mnoho běhy vojenskými, pročež opět nemohla hmotně se vzpamatovati. Ještě l. 1799 táhlo městečkem množství vojska ruského k Vysokému Mýtu a musila jemu býti dávána připřež. Obec … v trpkých těch časech, aby nabyla aspoň nějakého … na daně vojenské, dala do nájmu všechna obec… stavení.[1]) Než ani začátkem věku nynějšího neby… letí XIX. zahájila neúroda a drahota, k čemu… nehody se pojily, hlavně opět běhy vojen… Rusové zde táhli, pak r. 1812—1815. T…

[1]) Listina archivu městského.

liké starosti o přípřeže, přípřežím těm byo častěji jeti až na 35 mil dálky, kdež sousedé pak musili někdy všeho zanechati, i vozův i potahův. Když l. 1809 příčinou takových běhů válečných obrana zemská se zřizovala, Choceň byla hlavním stanovištěm mužstva z panství Landškrounského, Chroustovského, okolí Vysokomýtského a panství Choceňského. Na štěstí občané neztráceli ducha, nýbrž pečovali přece o zvelebenou rodiště svého. L. 1825 začali zase pořádati *dobytčí trhy* třikráte ročně, z nich dva ty dny před trhy výročními. [1])

Nastal rok 1829, památný dvěma velmi rozdílnýma událostmi. Od konce věku XVII. stalo se zde zvykem oslavovati *přenesení sochy P. Marie z kostela Hemžského do Chocně.* Když totiž l. 1683 na Hemžích nový chrám Páně byl stavěn, přenesli tehda slavnostně milostmi mnohými právě pověstnou sochu P. Marie do zámecké kaple zdejší. Památka toho zůstala v myslích křesťanských sousedů. Též i l. 1829 duchovenstvo a zbožný lid slavil památku tu a sice způsobem zvláště skvělým: socha podobně jako l. 1683 přenesena u velikém průvodu z Hemži do farního kostela do Chocně k uctění; po té kázání bylo na náměstí a tamtéž i mše svatá sloužena; pobožnosť skončena teprve na zítří, kdy sochu přenesli zpět.

Než po tom hlučném svátku domácím za půl měsíce změnila se velmi tvář měšťanů. Oheň vznikl zde opět 29. dne srpna o půl páté hodině odpolední, a zachvátil *87* stavení, i zámek, pivovár, sladovnu, lihovar, horní mlýn a *38* stodol, plných obilí. Škodu kommisse odhadla na *43.000* zlat. stříbra, ale v pravdě byla mnohem větší, k tomu tehdá! Městečko samo nebylo by bývalo s to sobě zase aspoň ne tak brzo ve všem odpomoci, kdyby nebylo staralo se o ně šlechetné srdce slovutného vlastence českého knížete Rudolfa Kinského, pána
mátni. 'ruhého Šellenberka, jakož i štědré choti jeho Viléminy,
1730 kra‹ redo-Mannsfeldovy nejlepší paměti. Vyznamenávalť
pro dobyte‹ manželé tito nejen svým bohatstvím a vzorným
šachet. Důleží [2]) nýbrž také vzornou dobročinností. Již první
znovu vystavěn
Kinského a obce C‹ paměti všelikých. — Sommer: Böhmen, V, 137.
nalezla místo příhod‹ upil panství Heřmanoměstecké za 730.000 zlatých
'ějovské za 400.000 zlatých. — Životopis knížete
ě Vácslav Štulc ve „Vesně" z l. 1839. Budiž

[1]) Dle archivu zámec‹

rok po svém sňatku Rudolf daroval *300* zlatých konv. čísla chudým zdejším, když narodila se jemu dcera Karolina Františka Antonie (1826); a když požár stihl městečko, rozdal pohořelým několik tisíc zlatých na novou stavbu zničených obydlí, skytl zadarmo mnoho dříví, prken a cihel, jakož také obilí na setbu; mimo to zapůjčil značnou sumu bez úroku, aby dílo rychleji mohlo pokračovati. Okolní města a osady uštědřovaly Chocni tehda také jak peněz tak špíše nemálo; když pak přestaly, kníže dal všem nuzným od 1. října 1829 do 30. dne června 1830 vařiti rumfordskou polévku a každé rodině týdně po 7 librách chleba. Chudá kassa zdejší též od něho obdržela 1000 zlatých konv. čísla l. 1834 příčinou narození prvního jeho mužského dědice *Ferdinanda*. Bohužel odebral se na věčnosť věhlasný pán ten maje věku teprve 35 let roku 1836. Po jeho smrti darovala Vilémina Kinská 10. dne února 1836 zase 1000 zlatých chudé kasse, i vznikl tak l. 1838 Choceňský ústav pro chudé, došed jmění přes 3000 zlatých stříbra. Léta 1839 měl dle pamětní knihy farní *3015* zl. stříbra a *603* zlaté

---

tuto z něho výtah: Rudolf kníže Kinský narodil se 30. dne března 1802. V desátém roce věku svého osiřel a pečlivá máti jeho Karolina, rodilá baronka z Kerpen, dbala pak sama o jeho vychování Pěstounem jeho zvolen byl kněz Pfeiffer, pozdější praelát Strahovský, a Rudolf již jako jinoch vyznamenával se zbožností a dobrotou srdce. Také proslulý náš učenec Josef Dobrovský byl rádcem Rudolfovým a vzbudil v něm již v mládí lásku k národu a dějinám českým; Rudolf pak přiučil se nejen cizím jazykům, nýbrž poznal důkladně i češtinu. Později věnoval se v Praze studiím právnickým. Tu Dobrovský seznámil jej s Hankou nálezcem rukopisu Královédvorského, Hanka pak stal se mladého knížete učitelem jazyka českého a utvrdiv vědomosti jeho dosavadní způsobil, že kníže Rudolf obíral se i řečmi slovanskými. L. 1821 vydal se na cesty po Evropě, nejprve k Rýnu, později do Švýcarska a Italie, odkudž l. 1823 se navrátil do Čech a slynul pak jako otec svých poddaných. Počátkem roku 1825 vstoupiv do služby u gubernia českého pojal v květnu téhož léta za manželku Vilemínu hraběnku Kolloredo-Mannsfeldovou, paní vzácných ctností. Jako úředník získal si velikou oblibu u lidu, jako vlastenec přispěl platně ke probuzení národa našeho. Jsa členem mnoha rytířských řádů byl také členem výboru společnosti Českého Musea a jedním ze zakladatelů Matice české, jížto také stál v čele. Matice již jeho jménem jako člena mnoho získala na přízni a důvěře. Také podporoval české spisovatele. L. 1835 stal se místodržitelem v Horních Rakousích, kdež však bohužel již 27. dne ledna následujícího roku 1836 zesnul. Tělo jeho převezeno pak do rodinné hrobky Kinských do Budenic u Zlonic. Také Choceňské smutná zpráva o smrti jeho dojala velice; 4. dne února 1836 konány byly smuteční služby boží za duši zvěčnělého dobrodince poddaných ve chrámu Páně zdejším. Upřímným bolem prodšené vyznání Fr. Holečka, představeného cechův, aby súčastnili se těchto služeb božích uschováno v archivu městském.

vid. měny. Mimo to kněžna Vilémina neustávala dále podporovati chudých až do své smrti. Zvláště dlužno také o tom se zmíniti, že l. 1842 odpustila sousedům Choceňským 7000 zl. stříbra dosud nezaplacených z těch peněz, jež manžel její byl jim půjčil po ohni, a že l. 1846 založila zdejší opatrovnu pro malé dítky a obdařila ji nadáním.

Občané z nouze pomalu se vyprosťovali; domy opětně stály, městečko bylo zvelebováno. Ještě v červnu l. 1829 císař František I. potvrdil byl na žádosť obce privilegia, daná Chocni někdy Václavem Norbertem Oktaviánem Kinským (1709). Ježto již od l. 1817 řádná cesta k Vysokému Mýtu byla upravena, prospělo nemálo, když také l. 1833 silnice až ke hranicím panství Kosteleckého počala býti stavěna, též i l. 1840 silnice k Litomyšli a l. 1847 k Hemžím a tudy ke Brandýsu. Na náměstí obec pořídila l. 1839 za *508* zlatých stříbra kamennou kašnu, dosud trvající, léta pak 1840 obnoveny úterní trhy týdenní, o nichžto Sommer (1837) napsal, že před tím byly navštěvovány jenom skrovně. Veledůležita jest ovšem stavba *státní dráhy železné* od l. 1843 do l. 1845, ježto Choceň připravila lépe na památný rok 1848, ba ježto dala jí základ nové, dříve netušené budoucnosti. Pracovati o trati jakož i tunel lámati začali tu v srpnu l. 1843, první vlak jel 22. dne února 1845, jízda vůbec nastala 1. dne září t. l.

Zatím v celé zemi za panování Ferdinanda V. Dobrotivého počalo se přemýšleti o některých změnách společenských, jež měly zmírniti absolutismus panovnický, vzrostšti ještě od války 30leté zvláště za císaře Josefa II. Stavové čeští již pomýšleli na domáhání se práv svých, když v tom vypukla léta 1848 revoluce ve Francii, a jako ohlas její brzo výtržnosti ve Vídni následkem všeobecné s vládou nespokojenosti. I propustil císař Ferdinand prvního ministra svého knížete Metternicha 13. dne března 1848, zřídil státní kommissi pro opravy, povolil svobodu tisku a zřízení národní gardy; když pak také 15. dne t. m. slíbil říši své dáti konstituci čili ústavu, Pražané, jak známo, poslali ještě 19. t. m. deputaci k němu do Vídně žádat mimo jiné samostatného spojení zemí koruny české. Tu Choceňští počali též účastniti se obecného ruchu. Vyslancové tito jako po všech stanicích vlasti byli v Chocni radostně po-

zdravováni a dychtivě po té čekáno jejich návratu. Nadšení ozdobovali se stužkami červenobílými a s domů prapory vlály barev národních. Mnozí sice dosud nikdy toho neviděvše lekali se a vykládali si ten dobře, onen zle. Když deputace jela zpět 27. dne března, vezouc zvláště svolení na robotní výplatu, kolik set lidu shromáždilo se tu na tehdejším malém nádraží s hudbou a vítali je hlučně, mnozí ozdobeni, cechové se prapory. Kaplanové zdejši pp. Harouš a Krška přisedli k nim a doprovázeli je až do Prahy. Zatím však ještě toho dne i v Chocni garda počala se scházeti příkladem gardy Pražské a jiných, jejichž účelem prvotně bylo zabraňovati rozličným výtržnostem. Veškera zbraň, kdo kde měl jakou, byla sepisována, aby mohlo ji býti užito dle potřeby. Již 29. dne toho měsíce března *37* mladých mužů přišlo na radnici a učinili si tu setnikem Františka Pavikovského, panského úředníka, 2. pak dne dubna — v neděli — začali se vojensky cvičiti. Koncem května počet jejich vzrostl na *256*, ti pak čestným majorem provolali si mladého knížete Ferdinanda Kinského. — Dne 12. a 13. měsíce června t. l. 1848 byla volba dvou kandidátů z vikariatu Vysokomýtského do slíbeného ústavodárného sněmu království českého. Na dvoře farním upraveno lešení, na němž kommissaři počítali volební lístky; i zvoleni byli Pražský doktor práv Ignác Haušild a Jan Žídek ze Zámrsku.

Druhého roku 1849 v dubnu dne 12. počali odváděti vojiny novým způsobem. A tu opět objevil se duch doby: odvedení nechtěli jíti bez těch, kteří nebyli přijati. Jali se vyhrožovati panskému vrchnímu, pomazali v noci úřední dům knížecí kolomazí a rozbili v něm okna. Vrchní povolal sem rychle *22* hulánů, když pak nestačilo, ještě jiné vojáky z Litomyšle a Hradce. Tito sice přišli, ale nikdo nechtěl přijati jich pod střechu, od půl noci až skoro do poledne bylo jim zůstati na náměstí; teprve později, až zželelo se jich sousedům, přijali je částečně k sobě na přímluvu krajského kommissaře, ostatní pak ubytováni v panském domě. Když pak přece pořádek byl zjednán, vojsko mohlo druhého dne odtáhnouti. Vyšlo tedy doprovázeno jsouc některými sousedy s tureckou hudbou. Vinníci, poškodivší dům úřední, nebyli vypátráni.

Zatím zrušeny byly všechny zbytky poddanosti sedlské pánům panství, zrušeny úřady vrchnostenské nad poddanými (úřady patrimonialní) a l. 1849 zaveden obecní řád pro města a vsi. Pročež ještě téhož léta 1849 22. dne listopadu začato úřadovati na radnici samostatně. Zatímně zvolený měšťanosta Josef Spiegel byl l. 1850 potvrzen se třemi radními a ostatními výbory. Přísahu učinili 8. dne prosince posledně jmenovaného roku ve farním chrámu Páně.

Odtud právě Choceň slove městem a zvelebuje se rok co rok. Po několika letech rozproudil se v ní zdárně svěží život a tím počal nový věk jejích dějin.

Kulturně důležitého nemám skoro, co bych poznamenal o první polovici XIX. století v Chocni do r. 1848. Bylo zde všecko právě tak ticho jako v podobných městečkách jiných. Vědomí národní nejvíce dřímalo bez větších činů. V životě však občanstva samého jevila se poctivosť a prostota mravův dosavade.

Po reformaci byli *katolickými faráři* v Chocni: 1628, 1629 Mikoláš Benedikt, 1629 Jindřich Kocián, dotud děkan na Vysokém Mýtě, jehož životopis v Hermenegilda Jirečka „Vys. Mýtě“ na str. q—r, od r. 1634 až do smrti své 1647 dominikán Dominik Kočský, spolu některý čas administrátor ve Brandýse nad Orlicí a jinde. — 1648 Ludvík Přichovský. — Od l. 1650 až 1656 (†) Ludvík Zemkovský. — 1658 Jan Javůrek. — 1660, 1668 Vácslav Xav. Toman. — 1668—1690 Ondřej Alex. Kurc. — Od r. 1691—1715 (†) Vácslav Ant. Kubín. — Od roku 1715 až 1738 (†) Jan Vácslav Šachinger, zakladatel starší pamětní knihy farní. Od r. 1738 do 1749 Jan Felix Chuchelský hrabě z Nestajova, kanovník Pražský, zemřel 1782. — Od r. 1749 do 1757 šlechtic Jan Josef Dohalský z Dohalic, zemřel l. 1781 v Praze jakožto arcijáhen. Od roku 1757—1765 šlechtic Karel Oudrčský z Oudrče, zemřel l. 1785 jako farář ve Hrochově Týnci. — Od roku 1765—1785 šlechtic Vácslav Haugvic z Biskupic, kanovník Králové-Hradecký, zemřel 1785 v Praze. — Od r. 1785—1802 (†) Martin Jan Ungricht, doktor filosofie a bakkalář theologie, jenžto zanechal dvě vlastní díla ve zdejší farní knihovně v rukopise: Epitome Antiquitatum Christianarum J. L. Selvaggio, elucubrata a M. J. Ungricht, curato 1788;

stran 188 větší 8⁰ dosti hustého písma. Druhou: Epitome Operum Benedicti XIV. PP. De Servorum Dei Beatificatione et Beatorum Canonisatione. Elucubrata a M. J. Ungricht 1782; stran 200 ve 4⁰. Narodil se 9. dne listopadu 1738. — Jan Kolovrátek 1802—1818, Josef Jeřábek 1819—1820, Ignác Koráb 1820—1822. Od r. 1822—1850 (†) Antonín Rákosník, spisovatel novější knihy farní. Od r. 1850—1871 (†) Frant. Zeman, obnovitel kůru literátského (1851) a zakladatel zdejšího Bratrstva nejsv srdce Ježíšova" (1859). Nástupcem tohoto stal se Jan Dvořák, rodilý z Rosic u Chrasti a působil zde horlivě nejen církevně nýbrž i vlastenecky jako farář 1872—1882; dříve byl kaplanem ve Vejvanovicích u Chrudímě (1861 až 1863), pak v Chocni přes osm let (1863—1871), po té jeden rok farářem Vejvanovským. — Nynější již dobře zasloužilý pan farář *Kurz* byl před tím farářem ve Váp. Podole.

Škola zůstala v novém špitále až do l. 1867, ačkoli za ten čas mnoho se měnilo pro počet žáků pořáde rostoucí. Na vesnicích zřizovány školy samostatné. V Chocni samé z bytu učitelova učiněna l. 1848 druhá třída. Asi začátkem války 30leté byl zdejším učitelem kněz Jan Bufler Třibický, později správce církevní ve Výprachticích. Vácslavovi, synu jeho, obec vydala list o řádném zplození a zachovalosti za času Jiříka Březiny Kamenického, úředníka na Chocni, tedy asi v polovici XVII. věku. Listina ta pergamenová se starou pečetí obecní zachována jest v Českém Museu; letopočet však vypadl. Sloh její skýtá příklad tehdejšího pěkného způsobu psaní vůči nynějšímu úřednímu. Začíná pak:

„Všeliké lidské pokolení v tomto světě obklíčeno jest smrtedlností, tak že jako kvítí polní pomíjí, a skrze smrt mnohé a znamenité věci v zapomenutí přicházejí. Však skutkové lidští od jedněch druhým skrze listy a písma jistá, svědectvím hodnověrných lidí i pečetmi stvrzená v paměť uvozováni bývají. A zvláště pověst dobrá, poctivě a řádně zachovalá, kteráž nade všecky drahé poklady má býti nejdráž vážena; nebo každého člověka na světě žádná jiná věc: síla, krása, moudrost, umění ani bohatství tak neozdobuje, neokrašluje a vzácného nečiní, jako dobrá pověst, dobří mravové a počestné zachování. I jest tedy hodné, aby ty věci pořádným svědectvím listovním a pečetí utvrzeny jsouce pro budoucí pamět lidem v známost uvedeny byly. Protož my, purgkmistr a rada měst. Chocně na Vorlicí . . . tímto listem oznamujem . . ."

Učiteli od války třicetileté byli: 1652 Jan Čejka Vysokomýtský. 1674, 1685 Jakub Jeronym Consiliarius. 1685 Jakub Rada. 1691, 1700 Jan Frant. Želinský. Od l. 1729—1775 (†) Tomáš Norbert Koutník, rodák Choceňský, pilný skladatel kostelní hudby. Na kůru jsou od něho složené *mnohé skladby* uschovány dle doslechu *pěkné*, v duchu prý německých mistrů předešlého věku. Také upravil literákům *„šestero roráte"* jakožto *starší* bratrstva toho l. 1756. — Jan František Matějka 1775—1801. — Od r. 1801—1831 (†) Tomáš Josef Kolovrátek, od něhož také *kolik skladeb jeho* uloženo na kůru. 1831—1876 Antonín Jiroušek. — Platu učitel měl l. 1839 dle fasse 353 zl. 24 kr. stříbra.

Kollatura Choceňská čítala dle direktorií kněžských

r.	1844	katolíkův	4520,	evangelíkův	98,	židů	9,
„	1850	„	4689,	„	96,	„	?
„	1865	„	5805,	„	109,	„	51.
„	1874	„	6389,	„	127,	„	87.

Choceň měla l. 1839 čísel 357. Počet ten zvětšil se za 15 let o 21, do teď pak o více nežli 50. R. 1874 měla 3464 katolíků, 42 evangelíkův a 81 židů.

Spisovatelé.

Choceň vydala vlasti již pěknou řadu mužů, kteří činností svojí přispívali platně ku zvelebení jejímu v rozmanitých odvětvích. Ačkoli právě geniem nějakým nemůže se honositi, pošlo z ní přece zvláště mnoho činných *duchovních* a pak i někteří *spisovatelé*. Ze spisovatelů dlužno jmenovati ze věku novějšího čtyři: Jana Gregoriho, Antonína Šantu, Josefa Frant. Kršku (Újezdského) a Ervína Špindlera.

Jan Gregori narodil se v Chocni 11. pros. 1686. Jako 16letý jinoch vstoupil do řádu jezovitského. Léta 1720 stal se předsedou české kongregace. Z dědictví svého daroval 1000 zl. jezovitské kolleji v Hradci, kdež nepochybně žil. Dal tisknouti knížku nadepsanou: *„Jedenáct snopů klanějících se snopu Josefovu."* Zemřel na hektiku 9. dne března 1723. (Krška: Choceň, str. 91., l. c.)

Antonín Šanta narodil se 6. května 1817 v Chocni. Oddav se ve 21. roce věku svého studiím bohosloveckým byl 25. dne července 1842 vysvěcen na kněze, i působil pak jako kaplan také v Chocni a v Litomyšli. Po dvaceti letech od vysvěcení svého (1862) stal se děkanem Litomyšlským. I jmenován biskupským kommissařem při gymnasiu, realce tamější a arciknězem; do l. 1877 byl také c. k. okresním školním inspektorem pro okres Litomyšlský a Poličský. Sepsal tyto spisy:

Zeměpis pro dítky. Výtah ze zeměpisu Zapova od Ant. Šanty, kaplana Litomyšlského. Dílek I. V Litomyšli 1849.

Cesty po světě od Leo Guerina. Ze francouzského přeložil kněz Antonín Šanta. Díl I.—III. V Litomyšli 1855—56.

Zpráva historická o děkanském chrámu Páně; popsání sv. kříže v městě Litomyšli. Pomněnka na 500letou památnou slavnosť řečeného domu božího. Napsal Ant. Šanta. V Litomyšli 1860.

(Šembera: Dějiny literatury. — Zpráva výroční druhá realných škol v Litomyšli za rok 1877-78. — Časopis katolického duchovenstva na rok 1880 obsahuje o něm více osobních zpráv.)

Josef Fr. Krška pocházel z Újezda u Chocně. Narodil se 9. dne března 1821 a l. 1846 stal se knězem. Pobyv nedlouho jako kaplan a administrátor farní na Cuslavi dostal se ještě l. 1846 za kaplana do Chocně. Tu pak vyznamenával se jako horlivý kněz a vlastenec a prokázal městu platné služby zvláště v době památné národního vzruchu r. 1848—50. Byl znám osobně též s otcem národa Frant. Palackým, jenž jej i v Chocni navštívil. Choceň jmenovala jej l. 1856 pro jeho zásluhy čestným měšťanem. Od l. 1861 byl farářem v Heřmanově Městci. Když tu l. 1863 beseda čtenářská založena, stal se jejím předsedou. Později jmenován děkanem osobním a biskupským vikářem. Zesnul 8. dne července 1885. Sepsal:

Rukověť k uctění Bl. P. Marie, v Praze u B. Stýbla 1854.

Choceň, město a bývalé panství s rodokmenem hrabat a knížat Kinských a vyobrazením Chocně u Jaroslava Pospíšila v Praze 1858.

Přispíval do učitelského Školníku v Hradci Králové 1854 až 1861, do Blahověsta, Čecha a jiných listů. V Časopise kato-

lického duchovenstva na rok 1880 uveřejnil článek: „Kněži biskupství Králové-Hradeckého v XIX. století jako spisovatelé neb jinak proslulí.“ Také složil *monografii Heřmanova Městce*, ale nevydal jí, ač obmýšlel tak učiniti. Bylo by záhodno, aby město Heřmanův Městec samo rukopisu toho se ujalo.

(Dáta tato sdělil se mnou z části důst. pán Frant. Kraus, nynější farář v Heřm. Městci.)

Ervín Jos. Špindler narodil se v Chocni 29. srpna 1843. Spisovatel, básník a překladatel, žurnalista a býv okresní tajemník v Roudnici nad Labem. Vlastenec směru svobodomyslného. Vydal dosud:

Žižka, epická báseň Alfreda Meisnera. Přeložil E. Š. U Kobra 1864.

Básně Ervína Špindlera. U Stýbla 1866.

Bělohorští mučedlníci, historický román z dob působení řádu jezovitského v Čechách. Sepsal E. Š. V Praze u Pospíšila 1867.

Kniha písní, z Heine-ho přeložil E. Š. U Grégra a Dattla 1873 jako VII. svazek Poesie světové.

Atta Troll, sen letní noci. Z Heine-ho přeložil E. Š. U Mareše v Roudnici 1874

Historické povídky, vypravuje Ervín Špindler, věnováno svobodomyslným občanům Choceňským po volbách r. 1874. U Mareše v Roudnici 1874; svazek druhý též u Mareše 1875.

Gracchus, tribun lidu. Tragedie v 5 jednáních. Z Alfreda Wilbranta přeložil E. Š. U Kobra v Praze 1876.

O významu českého Sokolstva v národě našem. Řeč, promluvená v Lužci. U Mareše v Roudnici 1886.

Mimo to přispěl články do Rodinné kroniky, Lady, Zlaté Prahy, Lumíra a Květů i o jméně Jaroslav Květenský.

L. 1870 založil politické čtrnáctidenniky *Říp* a *Podřipan*, jež vycházely vrchní redakcí jeho až do konce r. 1883. Nyní vydává a rediguje:

Podřipan, demokratický týdenník, orgán české národní strany svobodomyslné v Podřipsku.

(Dle Šemberových Dějin literatury a vlastního sdělení.)

O c e š í ch.

Kniha radniční „závazky cechmistrům poctivých řemesel v městečku Chocni“, psaná v minulém století, jmenuje zde v XVIII. věku tyto cechy: 1. tkalcovský, 2. ševcovský, 3. mlynářský a krupařský, 4. zámečnický, kovářský, kolářský, truhlářský, sklenářský, soustružnický a hrnčířský,. 5. řeznický, 6. krejčovský, 7. šňorařský, bednářský a provaznický, 8. pekařský. — Pekaři, mlynáři a pernikáři obdrževše privilej léta 163) od Ferdinanda Zikmunda Kurce činili zprvu jednotu; ale již listina z l. 1652 archivu městského praví, že výsady jejich ztratily se. Pekaři utvořili si za minulého věku samostatný cech. — Pečeť cechu 4. nepřipomíná hrnčiřův. — Řezníci mají německou pečeť z l. 1791. Krejčí obdrželi druhou výsadu od Václava Norberta Oktaviána Kinského z l. 1716 Mosazné pečetidlo jejich má nápis: PECET POCTIWEHO REMESLA KRAICŮ ~ 1579. Cech sedmý slul *rozličným* a měl pečeť. CEHV · BEDNARZS · SNORSKEHO · PROWAZNÝ · . Věci cechu pekařského ztratily se. Aby lid nebyl šizen řezníky, hospodskými, pekaři, za XVIII. století již dva revisorové byli ustanovováni, jimžto bylo na potraviny bedlivý míti dozor.

Výpisy cechovních privilejí.

Řezníci měli artikule l. 1571 stvrzené mezi sebou již před tím nařízeny od starodávna; ševci vypsali své od Litomyšlských, pekaři složili svoje dle cechu Mýtského [1]) a dali pánem potvrditi. Krejčí nařídili si snad také sami jako řezníci.

Privilej ševcovská daná l. 1585 na hradě Pražském ve čtvrtek po památce sv. Matěje apoštola: [2])

1. Cechmistři takto voleni býti mají: totiž aby starší cechmistři šesti osobám ven vystoupiti rozkázali, a z těch cech dvě hodné osoby aby volil, a ti volení beze všeho odporu to přijali, s těmi pak starší mistři před purkmistra a konšely aby předstoupili, za propuštění starých a potvrzení nových cechmistrů žádali, a při tom *purkmistru a konšelům pocty šestnácte peněz* českých bílých,

[1]) Kniha rozl. dopisův 53.
[2]) Opsána ve knize trhové (1569—) a. m., str. 92.

kterýchž sedm za jeden groš český jde, podle obyčeje od starodávna dali, a potom staří cechmistři novým počet udělati mají. *Item.* Práce a péče týchž cechmistrův o to býti má, co by dobrého a poctivého všeho cechu i jedné každé osobě bylo: aby dílo dobré, ne z koží pálených ani shnilých děláno bylo pod pokutou desíti grošů českých, kdož by v tom postižen byl. *Item.* Obuv, kterážkoli se dělá o dvou podešvích, aby oba dva podešvy novy byly pod pokutou 5 grošů českých. *Item.* V kupování koží a sádel na trhu jeden druhého aby nepřekupoval pod pokutou 5 grošů českých. *Item.* Na trhu při prodaji aby jeden druhému kupce neloudil ani neodvolával pod pokutou 1 groše č. *Item.* Jestližeby kteří přespolní jaké kůže koupili a stržili kromě jarmarkův, na takový kup domácí budou moci buď všechen cech ševcovský nebo někteří z mistrův bez překážky nastoupiti. *Item.* Po domích aby žádný domácí ani hostinský *v pátek* nekupoval pod pokutou půl kopy gr. č. *Item.* Koží na hovadech žádný aby nezakupoval pod pokutou jedny kopy gr. č. *Item.* Z koží koňských ani umrlčích žádný aby pod řemesla složení nedělal. *Item.* Kdož řemesla rukou dovésti neumí, a v cechu jejich není, ten aby práva neměl na trhu ani *po vsech* koží předkupovati. *Item.* Aby žádný, kdož by s nimi v cechu nebyl, při témž městečku našem Chocni odjinud obuvi nenosil a neprodával. *Item.* Když by cech od cechmistrův obeslán byl, kdožby k hodině určité nepřišel, ten aby dal viny půl gr. č. *Item.* V cechu aby se k sobě poctivě jměli, zvláště k starším svým slov oplzlých a hanlivých jeden druhému aby nemluvil pod pokutou půl gr. č. *Item.* Kdož by koliv z cechu jejich cechmistrům řečí hrdou pych učinil, ten proti každému mistru tolikrát, kolikrát by se toho dopustil, pokuty propadne. *Item.* Kdož by chtěl s nimi v cechu jejich býti, ten byl-li by při tom městečku narodilý, má listem pod pečetí dobré svědomí rodičů svých, a že od nich řádně pošlý jest, též i list od učení přinésti, u mistra svého rok dělati, dobře se zachovati. Před ukazováním čtvrt léta napřed do cechu vstoupiti a žádati s mistrem svým přič(i)ně k *ukázání řemesla.* Při ukazování pak má *škorně* přičiniti hovězí s faldem, telecí *boty* bez faldu, *punčochy* hovězí a telecí, *střevíce* ženský nožnový slušně udělati. Při tom ukazování mají býti cechmistři a mistři, kterýchž sobě pozvou, a k tomu přihlídati, aby to slušně provedl. A když *přijat* bude, šestnácte grošův českých má cechu dáti. Potom cechmistři a mistři mají s ním *na rathaus* jíti a purkmistru s konšely je oznámiti. On pak při tom půl třetího groše českého má dáti a sobě *tím městského práva dobyti.* Pakli by byl mistrův syn *tu rodilý,* tehdy toho polovici do cechu dáti má, řemesla jeho *není potřebí ukazovati, ani městského práva* dobývati. *Item. Koželuh,* který by do cechu jejich přijat býti chtěl, aby též příjemného šestnácte grošův českých cechu dal, a čin dobrý dělal. A kdož by z mistrův ševcův sám sobě čin dělati chtěl, toho svobodu jmíti má. *Item.* Aby žádný v cechu jejich učedlníka nepřijímal bez vědomí cechmistrův

pod pokutou pěti gr. č., kterýž pak s vědomím cechmistrův přijat bude, ten má od rodičův řádně poślý býti, dvě neděle napřed může sobě koštovati, a když přijat bude, do cechu dáti neb uručiti čtyry gr. č., po vyučení mistru svému jednu kopu grošův čes. *od učení* dáti aneb rok za rok býti. *Item.* Žádný tovaryš od hospodáře na dvě neděle před hody též i před jarmarkem ani v prostřed týhodne z verštatu vyvstávati nemá. Hospodář také ten čas (leč by z hodné příčiny) tovaryše pustiti nemá pod trestáním cechmistrským. *Item.* Žádnému z práva nic *dávati* nemají, kromě *nám* (*pánům*), dědicům a budoucím našim *při stém Jiří jedenkaždý z mistrův* do důchodův našich Choceňských dva groše české a *při stém Havle* tolikéž, při obnovování pak cechmistrův purkmistru a konšelům šestnácte peněz českých dávati povinni budou. *Item.* Co se viny a pokut dotýče, ty aby obracovány byly na *zbroj cechovní* a na spolutovaryše schudlé tak, jak od cechmistrův potřeba jich uznána bude. *Item.* Cechmistři nám i budoucím slušným trestáním napravováni (?) býti mají. — Však sobě a budoucím svým moci pozůstavujem, kdyby toho potřeba nastala, ty artikule zjinačiti.

Výpis ze privileje řemesla *pekařského, mlynářského* a *pernikářského*, dané na zámku Chocni ve čtvrtek, den sv. Prokopa opata:[1])

4. Kterýby učedlník k učení kteréhokoliv toho řemesla se k mistru dal, ten má v cechu oznámen býti, a že z řádného lože a dobrého zachování jest, toho jistotu ukázati, a za zbytí pod dvě kopy g. č. rukojmě jisté postaviti, do register zapsán býti a do cechu jednu *libru vosku* dáti. 7. Ovdoví-li kterého mistra z týchž řemesel žena, ta má míti předce právo jako jiní mistři řemeslo provozovati až do změnění stavu svého vdovského; však učedlníkův chovati nemá. 15. *Mlynáři* ze mlejnů pekařům i jiným lidem vydávati a mouky hodné dělati povinni býti mají. 16. Měřice větší bráti od korce žita ani od pšenice nemají, nežli aby 4 čtvrce do věrtele vjíti mohly, osm měřic do půl korce a do jednoho korce 16 čtvrcí. 17. *Pekaři* obilí čistá aby kupovali a do mlejnů dávali, žita a pšenice; bílý chléb a režný příhodně aby pečen býti mohl. Při kupování obilí překážky aby sobě nečinili a nepředkupovali ani nedražili pod pokutou 5 gr. č. 18. Preclíky *v postě* podle nařízení aby pekli, tak aby v tom dostatek býti mohl pod trestem. 19. Sousedé domácí chleba režného ani bílého na prodej péci ani prodávati nemají. 24. Jestliže by kdo po voženění buď za vdovu aneb dceru téhož řemesla chtěl z těch tří řemesel kterému se učiti, připuštěn má k tomu býti. 25. Cechmistři *peněz cechových* žádnému ani sobě bez vědomí jiných mistrů půjčovati nemají. *Poddaní mají všech těch tří*

---

[1]) Opis někdejšího orig. ve knize trh. (1569—) a. m., str. 94.

*

řemesel mně a budoucím *držitelům panství toho Choceňského* povinni býti od téhož cechu svého *z krámů pekařských* dvakráte za rok po 16 g. míš. vydávati.

Privilej řeznická, pokud zachována jest:

Nejprve a přede všemi věcmi nyní i v budoucích časích aby žádný za mistra do cechu nebyl přijat, leč se v víře svaté křesťanské s jinými věrnými křesťany srovná, a toho aby každý skutkem dokázal beze vší ošemetnosti. Item. V tom cechu a řemesle aby lidí bludných a poběhlých od víry pravé Pána Krista mezi své nepřijímali, ani v řemesle takoví aby trpíni nebyli nižádným obyčejem. Item. V tom cechu mají býti cechmistři dva každého roku a ti mají vzíti potvrzení od purkmistra a konšelův etc. Item. Kdybykoli cechmistři cech obeslali, buď . . cechovní potřeba, by se hned sešli v hodinu . . neprodlívajíce, aby jedni druhých nečekali. Kohož by posel zastal a pověděl, v kterou hodinu přijíti má, a nepřišel by svévolně, ten dej pokuty . . Item. Žádný mistr jsa do cechu obeslán nemá odtud jíti preč, pokudž cech propuštěn (není). Nemá se žádný za mistra (při tom) řemesle a cechu osaditi, leč od rodičův řádných (pošel); sám také aby zachovalý byl. Ten má list zachovací a od řemesla míti, a kdyby žádal za mistra, přijat býti. Ten má nejprve řemeslo okázati při tom cechu a do cechu položiti jednu kopu gr. a vícej mistrům svačinu udělati. Item. Byl-li by kdo komu řemesla řeznického dlužen a povinován, má to vznésti na cechmistry, oni to mají opatřiti a strany vyrovnati spravedlivě. Item. Kdo by se nepoctivě v krámích v komoře jeho msti. pána choval buďto k cechmistrům anebo k mistrům láním anebo jakou řečí nepoctivou, ten každý má propadnouti do cechu bez milosti deset grošův českých, a pakli by se toho cechmistr dopustil, ten má trestán býti 15 gr. česk. Item. Kdo by komu koupi vymlouval buďto v městečku nebo kde jinde, má do cechu propadnouti patnácte grošův českých. Item. Kdyby kdo z krámu vyšel a kupce loudil od jiného víka aneb krámu a jeho pobízeti měl a naň to usvědčeno bylo, ten má do cechu položiti 5 gr. čes. Item. Kdož by s kejm společně řemeslo dělal a na koupi jemu přičítal a sobě nakládati chtěl a naň to ukázáno bylo, ten má řemesla prázden býti. Item. Kdo by v zlodějství jakém nařčen byl a pořádně se z toho nevyvedl, ten v tovaryšství společném s jinými držán býti nemá. Item. Kdož by jakou faleš v řemesle provozovati měl a naň to usvědčeno bylo, ten touž pokutou trestán býti má. Item. Kdo by koli chtěl učedlníka chovati, ten každý mistr má to opatřiti, jakého jest ten učedlník zachování, a odkud by byl. Tehdy ten učedlník má prve do cechu, než by se učil, položiti dvě kopě grošův čes. Kdyby pak ten mistr toho učedlníka přece učiti chtěl a toho řádu pobíhal, ten mistrskou pokutou trestán býti má totiž dvěma kopami grošími. Item. Žádný mistr nemá chovati (ani) učiti než jed-

noho učedníka, a když toho vyučí, bude moci jiného učedníka přijíti a před cechmistry se postaviti. Item. Kdož by se koli nepostavil ku pohřbu, kdyby koho P. B. z toho světa povolati ráčil z řezníkův, a byl zastižen doma, když by od cechmistrův obesláno bylo, a toho nevykonal, ten má propadnouti pět grošův čes. Item. Jestliže by kteří tovaryši přivandrovali, těmto aby žádný . . . ., než jak se jest zachoval, ten toho jistotu ukázati má . . . . Item. Kdo by koho zoumyslně zamordovati měl, ten při cechu držán býti nemá, leč by se z toho slušně vyvedl. Item. Kteří by se z tovaryšův aneb mistrů nepořádně a nenáležitě buďto ve vsi neb kde jinde láním aneb slovy oplzlými, což by bylo proti Pánu Bohu a dobrým lidem, chovali, a to na ně usvědčeno bylo, pokutou slušnou od cechmistrů a všech mistrů trestáni býti mají. Item. Kdož by se řádu dobrému zprotivil a na něm přestati nechtěl a jím se zpravovati, tomu se má krám zamknouti, takový aby řemesla neužíval, leč by pravé o to spokojení učinil, pokutou jakž se cechmistrům a všem mistrům viděti bude, trestán býti má. Item. Kdož by koliv vedl . . . v cechu a prve mluvil, než by jemu poručeno bylo od cechmistrů, ten má propadnouti pět grošův českých. Item. Který by se tovaryš za svého mistra styděl a ve vsi aneb kde jinde koupi vymlouval a za jiného se počítal, ten má propadnouti do cechu libru vosku. Item. Každý syn mistrů aby měl právo k řemeslu jakž otec má anebo měl, totiž beze vší povinnosti a nákladův na to i řemesla ukazování, než každý má do cechu přijat býti z milosti. Item. Jestliže by který mistr umřel a manželka by po něm zůstala, aby právo měla k řemeslu čeleď chovati i živnost vésti, pokudžkoli vdovou byla a zachovající se v tom řemesle pod poslušenstvím cechmistrův, a pakli by (se čeho) dopustila neslušného, tratí právo při řemesle. Pakli by se vdova za jiného muže a řemesla vdala, — — a neuměl by řemesla řeznického, a tím chtěl by svú živnosť (vésti), ten se může učiti . . . . . Item. (Kdo by z řezní)kův aneb huntýřů po vsech, kteréž náležejí ku panství Choceňskému . . . . dnech bíti nemá . . . .

(Orig. perg. s pečetí p. Zikmunda, valně poškozený.)

Privilej krejčovská z l. 1576 (orig. perg. s pečetí):

Nejprve. Kdo by se mezi nimi za mistra osadil a bude od J. Msti. pána přijat, Tělo a Krev pána našeho Ježíše Krista aby přijímal pod obojí spůsobou i se vší čeledí: pakli by se který . . . (vyškrabáno). Polovičnatých sukní, rukávův, poctivic sami mistři ani tovaryši aby nenosili pod pokutou 7 gr. do cechu. Item. V sobotu, v neděli po druhé hodině na noc krejčovstva aby nedělal žádný, pakli by to přestoupil, a bude naň usvědčeno, dá pokuty 1 libru vosku do cechu. Kteří mistři krejčovstvo na jarmark dělají z sukna nestoupeného, sukně, poctivice a jiné šatstvo, a to cechmistři najdou, mají to vzíti a takovou věc na J. M. pána vznésti. Item. Který by mistr

komu krejčovstvo zkazil z sukna aneb z čehožkoli jiného, z toho že by málo udělal, a ten by toužil cechmistrům a bylo to shledáno od nich, že by to dílo neřádně sděláno bylo, a on se (z) toho nářku přede všemi mistry nevyvedl, a to na něm mistři shledali skutečně, má zbaven býti řemesla s radou J. M. páně. Od šití sukní i jiných všech věcí slušně a spravedlivě bráti se má, a jestliže by pak nemírně nad spravedlnost brali, J. M. pán takovou věc opatřiti povinen býti ráčí. Item. Kdo by se mezi nimi mistrem v městečku Chocni aneb jinde na gruntích mých osaditi a řemesla užívati chtěl, ten má řemeslo jich rukou dokázati, a jestliže by dokázal, má jemu příno býti; pakli by přespolní byl, ten má list rození svého a zachování své, odkudž jest a kde jest se rodil a jakž se jest choval, i tolikéž od řemesla, kde jest se učil, přinésti a Jeho Msti. pánu i cechu ukázati, a ráčí-li jemu J. M. pán živnosti na gruntích svých majíc zakoupení příti, to při vůli J. Msti buď, a ten má řemeslo hned ukázati. Jestliže by pak neukázal buďto v městečku Chocni neb jinde rodilý, mají jemu toho příti, aby se u kteréhožkoliv z mistrův doučil, ješto to potom mistrem jsa dokázati by mohl. Item. Při ukazování řemesla ten každý, kdož by mezi nimi mistrem býti chtěl, má řád mistrům ukázati a učiniti, kterýž se od starodávna zachovával, a ten každý, když přijat bude, má dáti do cechu jich dvě kopě míš. a dvě libry vosku, a aby uručil do dne do roka s nimi býti a prve se oženiti a dům sobě koupiti. Item. Syn mistrův v městečku Chocni rodilý a doma u otce učený má laskavě za mistra přijat býti a není povinen peněz ani vosku do cechu dáti. Item. Jestliže by který krejčí od městečka pro ňákou neslušnou příčinu odšel, a potom by se zase vrátil a řemeslo dělati chtěl, takový nemá přijat býti, leč by jemu od J. Msti. pána a cechu řemesla jich milost dána a učiněna byla. Item. Jestliže by který krejčí své lepší znamenajíc od J. M. páně propuštěn byl, dříve se roku zase přistěhoval, má do cechu laskavě přijat býti, a pakli se po roce vrátí, má znovu řádem do cechu přijat býti jako i prve. Item Kdož by jsa volen za cechmistra tomu by odpíral, má pokutu položiti do cechu 1 kopu míš. a proto toho zbaven býti nemá. Item. Kdož by cech pronesl, ten aby řemesla do času uloženého od cechmistrů zbaven byl s radou a povolením J. Msti. páně. Item. Který by mistr dostalého na řemeslo k sobě by na učení vzal, ten učedník má jednu libru vosku do cechu jich dáti kromě mistrova syna, a pakli by kdo přijal chudého, s tím má milost učiněna býti a prominouti pro Boha. Item. Kdyby cechmistři rozkázáním J. Msti. pána neb svým rozkázáním mistrům do jich cechu sjíti se rozkázali, místo a hodinu jim jmenovali, a který by mistr svévolně do cechu nepřišel, leč by s povolením cechmistrův po své živnosti a potřebě někam odšel, pokuty aby dal jeden groš. Item. Jestliže by kdo se zbraní do cechu všetečně přišel, má dáti pokuty jednu libru vosku. Jestliže by jeden druhého buďto sukní nebo krejčovstvím hyzdil, neb dílo *odluzoval*, aneb jeden druhého na jeho poctivosti zhaněl, a toho ne-

dovedl hodným svědomím, má takový trestán býti jakž mu mistři najdou, ale vždy podle milosti, aby láska bratrská a tovaryšská trvalí a zachována býti mohla. Item. Jestliže by kdo kabát falšovaný udělal, a v tom usvědčen byl, takovému ten kabát má do cechu vzat býti, ten má rok a den řemesla prázden býti s volí J. Msti. páně. Žádný při městečku Chocni a po vesnicích na panství Choceňském nemá chovati těch krejčích, kteří by kradmo dělali; pakli by mistři kde takového našli, mají moc krejčovstvo jemu pobrati a jeho do šatlavy dáti a odtud nepouštěti, až do cechu dvě kopy míš. položí; a kdož by koli nalezeni byli, mají před J. Mstí. páně postaveni býti, a več to jim J. Mil. pán obrátiti ráčí, toho užiti mají. Item. Žádný mistr aby nechoval než dva tovaryše a pacholíka, leč s odpuštěním cechmistrův a všech mistrův vyžádal li by sobě jednoho tovaryše, aby dal pokuty jednu libru vosku do cechu, a pakli by toho neučinil, takový aby trestán byl jakž by mu cechmistři našli. Šitého aby na trh nic nošeno nebylo kromě jarmarků, pakli by kdo v tom postižen byl, má jemu to právem staveno býti. Item. Kdo by po vesnicích krejčovstvo dělal, a ve vsi a ne při cechu se učil, žádný z mistrův nemá jemu díla dáti ani jeho přechovávati pod pokutou 15 groší; jestliže by pak ten chtěl v městečku za mistra dělati, má 4 kopy míš. a 4 libry vosku do cechu dáti. Item. Jestliže by který mistr dílo na poli tovaryši pustil, ten mistr aby dal do cechu 15 gr. a tovaryš skutečně aby trestán byl, jakž se mistrům viděti a zdáti bude. Item. Který by mistr tovaryšům víc než po 2 groších na tejden platil, a to na toho mistra skutkem shledáno bylo, dá pokuty 2 libry vosku do cechu. Item. Který by mistr na cechmistry nevznesl a to zatajil, kdyby tovaryši jeho zaháleli a který den dělati nechtěli, má dáti pokuty dvě libry vosku do cechu a tovaryš před cechmistry má postaven býti. Item. Který by tovaryš u mistra svého dělati dýleji nechtěl, aby svému mistru napřed tejden prve věděti dal, a ten tejden aby dělal, a potom bude moci vyvstati v témž týmdni; pakli by toho neučinil, takový od cechmistrův bude moci hodně trestán býti. Žádný tovaryš před slavnými hody, jakožto Narození Krista P., Vzkříšení Krista P., Seslání Ducha Sv., od svého mistra pro hodné příčiny z verštatu nejméň tři neděle vyvstati nemá; pakli by který se toho dopustil, a cechmistři naň to shledali, má to mistru ten tovaryš napraviti podle cechmistrův rozkázání; pakli by jich v tom uposlechnouti nechtěl, mají takového neposlušného J. Msti. pánu oznámiti; več jemu to od J. Msti. pána obráceno bude, toho užive. Item. Než také před každým jarmarkem v městečku Chocni žádný tovaryš nemá vyvstati a po jarmarce na tři neděle. Jestliže by který mistr jeden druhému tovaryše z verštatu vyluzoval, a odloudil, má dáti do cechu pokuty jednu libru vosku. Mladý mistr v nově do cechu přijatý nemá do roka než pacholíka chovati a cechmistrům a mistrům, kdyby toho slušná příčina byla, posloužiti. Item. Byl-li by kdo komu řemesla krejčovského co dlužen, má to vznésti na cechmistry, a oni to mají opatřiti a strany

vyrovnati spravedlivě. Item. Žádný z mistrův ani z tovaryšův nemá žádného šatstva buď drahého neb laciného kožešinú novú buď starou nepodšívati žádným obyčejem pod pokutou dvou kop. míš. J. Msti. pánu propadením do komory. —

Artykule tyto Vácsl. Norb. Oktav. Kinský potvrdil krejčím znovu přidav některé „dle času svého obnovené". Výpis ze privileje jeho:

Předně. Kdo by se mezi nimi za mistra v městys Chocni neb na gruntech mých chtěl osaditi, má víry samospasitelné svaté římské katolické býti . . . *Za druhé.* Tak jak starej spůsob jest, když cechmistři od spolu všech cechovních budou zvoleni a uznáni, *městští mistři* staršího a *vesničtí* mladšího, tomu ten nikoli nemá odpírati . . *Za třetí.* Učedlníci dvě léta učiti z platu se mají, co mistr spravedlivého své mzdy uzná; pakli by který bez platu se učiti chtěl, ten musí tři léta se učiti a do pokladnice jeden každý učedlník i za obeslání cechu mimo libru vosku peněz ihned složí dva zl. rýnské, a co spůsob mladšímu a písaři, to více, a to, když učení vystojí, zase jak vosk tak peníze stejně jako před učením povinen bude, kdo dá učit. *Každý*, než se na učení dá, z mýho neb od mého officíra dovolení to býti musí. — *Čtvrtý artikul.* Mistrovští vlastní synové nebudou povinni ani vosku ani peněz do matky pokladnice dáti jak při učení, vyučení i za mistra připovídání, toliko, co tak jeden každý mistr a otec z své dobré vůle a vlídnosti spolu cechovním jakou *dobrou vůli* učiní, to při tom buď, jen když to za svého živobytí spravějí a připovědí jak jedno, druhý i třetí, byť dítě to ještě na kolíbce bylo; přijdouc potom v léta, má z lásky za mistra přijat býti. *Devátý.* Strany vesnických mistrův ti, kteří *na suché dni* a jináče *kvartalníci* se jmenují, z kterýchžto učedlníka žádný učiti nemá, toliko svého syna, ač jim to k žádné ujmě býti nemůže, a tak jako jiní spolu cechovní lidé poctiví jsou, totiž pro spůsob starej chci tomu, aby se v městys k mistrům do učení, kdo by se chtěl učit, jsa propuštěn, dávali, však nepříliš tak mnoho aby se jich propouštělo, by potom jeden učedlník na druhého se nepřijímal. Item. Dílo již od jiného stříhané druhej aby nepřijímal, a každoročně do matky pokladnice při plným cechu jeden každý po 12 kr. skládati má. *Jedenácté.* Když P. B. časnou smrtí povolati ráčí v tomto svazku buď mistra, manželku neb dítě, tu jeden každý na funus aby se najíti dal, a který by tu povinnost bez hodné příčiny zanedbal, pokuty 1 libru vosku má dáti. A t. d.

Kloboučníci zdejší patřívali do cechu Kosteleckého n. O.[1])

Dříve i *cech nožiřský* ve městečku byl. Pověsť zdejší praví, že patřilo k němu daleké okolí; možná, ale i v Mýtě kvetl tehda

[1]) Pam. arch. VII. 185.

cech nožířský, vážnosti a pověsti nikoli malé.[1]) Privilej Choceňského cechu nožířského (z l. 1525) jest (orig. v arch. m.):

Vojtěch z Pernštejna a na Pardubicích, pán a pravý držitel městečka Chocně, vyznávám tímto listem přede všemi lidmi nynějšími i budoucími, že majíc prohlédání na poddané své a obmejšleje, kudy by nejlépe pode mnú seděti a živnosti své slušně provozovati mohli, zvláštní jsouc náchylnosti k poddaným mým, k těm, kteříž obchod svůj řemeslnej nebo jinej pilností spravedlivou obmejšlejí, porozuměl jsem slušnému z jednostejné vůle porovnání, kteréž na mne jest vzneseno od opatrných mých *nožířův Choceňských* s žádostí prosebnou, abych jim z moci a svobody mé jakožto pán jich toho listem mým pro budoucí paměť a zachování potvrdil, i protož já . . . listem tímto svoluji a utvrzuji . . ., *dopouštuji jim a ustanovuji cech řemesla téhož nožířského*, aby oni na každý rok z sebe vyvolili dva cechmistry, lidi k tomu v řemesle i v zachování hodné, kteřížto *cechmistři mají každý rok při obnovování úřadu konšelského* Choceňského potvrzováni býti, a těch poslušni mají býti v zřízeních svých listem tímto jim ustanovených, kteřížto je v tom říditi mají a spravovati napřed ke cti a chvále všemohoucího Boha, a potom ku poctivosti cechu a řemesla jich a ku poddanosti mé a budoucích držitelův, pánův Choceňských. A *tyto řády* mezi sebou mají a povinni jsou držeti a zachovati. *Item.* Kdož by koli se z nožířův chtěl mezi nimi vosaditi, aby řemeslo vokázal na schválení cechmistrské i mistrské dostatečně. A toto za *vokázání řemesla* téhož podle jich uznání býti má: dvě *přinože* řeznické, deset přinož končitých, deset prsatých, deset *šavliček*, pět *klukovcův*, deset *řezákův* končitých, deset *krumpáčův*, deset *netelíkův*, deset *kožišnických*, to všecko má zkovati, zprajtovati, zbrusiti, obložiti, vyspěti, nožnice zdělati a na místo připraviti, a když toho dokáže, přijat býti má do cechu a *při* tom *přijetí má dáti do cechu 15* gr. českých a libru vosku, a řemesla má užívati s jedním tovaryšem až do roka, a po tom roce též aby užíval řemesla jako jiný mistr. *Item.* Také aby mezi nimi dílo ohledováno bylo od cechmistrův v každých čtyřech nedělích, a u kohož by našli, že by dílo nebylo hodné, to aby mu pobráno bylo a mistr aby trestán byl pokutou touto: 5 grošův českých aby dal do cechu. *Item.* Kdož by chtěl z *tovaryšův za mistra šlejfířského* i *lavířník* přijat býti do cechu, též aby cechmistrův a mistrův v tom hledal, vedle pořádku cechovního aby dal půl osma gr. česk. a libru vosku. *Item.* Žádný mistr aby nechoval dvou podmistří ani dvou šlejfířův, a ani aby jeden druhému čeledi nevykupoval z verštatu; kdožby pak koli tento artikul již psaný přestoupil, aby dal do cechu deset grošův českých. *Item.* Kterýby mistr měl dva učedlníky, ten aby nic víc než dva tovaryše choval *u lavice*, a když by to přestoupil, aby dal deset gr. č. do cechu. *Item. Když by který*

[1]) Šemb. Vys. Mýto str. 20.

mistr zachvácen byl smrtí, manželka jeho též aby řemesla užívala, dokudž by se nevdala. *Item.* Syn nožířův když by se osadil, ten přijat aby byl bez okazování řemesla, jediné aby 15 gr. česk. položil do cechu a libru vosku. *Item.* Tito *taxvarci* kováni mají býti u výhni od tovaryšův: sto velkých a 50 a prajtovati sto *za taxvark*, a od toho mistr aby mu platil po 5 gr. českých na týden, a ten tovaryš šikovati se má k mistru. *Item. Šlejfíř* má padesáte za *taxvark* zbrusiti a též se má šikovati k mistru, od toho 5 grošův č. se jemu má dáti. *Item. Lavičník* má za *taxvark* dvadceti všelijakých, od toho se mu dáti má šešt gr. č. a též se šikovati má k mistru. A při tom každý tovaryš, kterýžbykoli svévolně zahálel, ten *taxvarky* klásti má, a na kování kterýž by se tovaryš učiti chtěl, půl druhého léta aby se učil, a do roka aby jemu placeno bylo na týden po 2 groších českých, třetího půl léta má jemu placeno býti po 5 gr. českých na týden. *Item.* Učedlník kterýžby se *u lavice* chtěl učiti méně tří let, aby ho žádný nepřijímal, a před cechmistry aby smlouván byl, a ty tři léta když se vyučí, aby dvě libře vosku do cechu položil. — Protož já svrchu psaný . . .

Dán a psán léta 1525 v neděli na den sv. Jiří.

Nástroje řemeslnické dle starého inventáře a. m.

Bednář 1609: píly velký 2, nebozízů 6, pořízů 13, cerklíky 2, sekáče aneb pikmesry 3, sekery bednářské 2, malé 2, skoble, natahač bednářský 1, klíšťky železné k dobývání hřebíků 2, pilky 2.

Kolář 1600: nebozezy 3 velké, 5 malých, pořízy 4, sekery 3 s širokou, motyčka 1, klín 1, palice 1, dláto 1, struh 1 jak šindely dělají.

Kovář 1597: prejtovačky 2, kladiva prejtovací 3, šuršlák (= nejsp. něm. Durchschlag) 1, plocky 2, kleště malé i velké 5, nákovadlina 1, měch 1.

Koželuh 1600: krájecí nože 3, fallmesry 3.

Nožíř 1624: nákovadlina o jednom hrbu; prejtovačka vejhní ve dvou hrbích, měch menší, kleště 2. sušlák (= Durchschlag?), plocek, kleště špicovací 2, napouštěcí klíšťky 1, cepy mosazné 2, náseč 1; (suknička, ve které chodíval do šlejferny).

Provaznice 1591: kolovraty 2 provaznické, železná kolečka 2, klik železných 18, jehel dřevěných k tenetům dělání 6.

Švec 1585: fallmesr ševcovský 1, deštěk k botům nalíčených páry 2, kopytnice 1, na které kopyta bývají, 1 tůna, v té jsou kopyt

Tkadlec 1585: stavy 3, truhlík 1, snovadlo 1, špurlaty 2, rejkanů brd na ubrusy 13, brd na ručníky 11, brd na plátno 8, b— na chrboly 3, cejnek železný 1.

Truhlář 1605: provaz tesařský velký s kladkami a skřipci, 2 sekery široké a 2 oštěpačky, sekera kolářská 1, sekera široká 1 a druhá menší, náseč 1, motyčka křivá kolářská k vytesávání loukotí aneb koryta, nebozezy velké kolářské 2, šnejdary 2, nebozízy velké 3 a menších 12, píla velká ruční 1 a menší 3, venhák tesařský, dlát 17, pikmesr 1 bednářský, pořízy 2, uhelnice železná 1, klamr tesařský 1, pilníků a rašplí 6, klíčky malé prubující 2, hoblíků a prutovníků 7, natahač bednářský.

Kupecký krám. L. *1600* krámské věci pozůstalé za ceny odhadní: šafránu rokošatu za 13 kop míš.; šafránu aryanu ½ libry za 5 kop míš.; více k tomu 5 lotů po 18 g. m.; květu za 2 kopy míš.; pepře 2 libry za 2 kopy míš.; více pepře 4 loty za 8 g. m.; hřebíčku 3 čtvrtě; zázvoru 3 libry; za stoklásku za libru 4 g. m.; za prušvorec za libru 8 g. m.; hedvábí benátského 1 libra za 8 kop míš.; hedvábí floryansk. 2 libry a 10 lotů — 1 libra za 4 kopy míš.; za 2 lokty aksamitu 4 kopy míš.; muchýr kozinové barvy — našla se celá štučka; muchýru brunátného štučka; barchanu malovaného 12 loket, loket za 7 gr. m.; kmentu 2 lokty; plátna malovaného štučka; 4 knihy papíru po 3 g. m.; cvečky; haklíky; ocele 10 liber po 3 gr. m.; olova 18 liber po 2 gr. m.; křída; svíce; a t. d.

Přílohy.

Psaní půhonní vysoce urozené panně panně *Anně slečně Zejdlicové z Šenfeldu*, panně nám dobré, příznivé a laskavé, Její Milosti.

Službu svou vzkazujeme Vaší Msti vysoce urozená panno, panno slečno, panno nám v dobré přízni laskavá, zdraví i jiného všeho dobrého od P. B. V. Vaší Msti vinšujíce přejeme věrně rádi. Při tom jakého spisu žádostivého Severin Hruška, Lukáš Šafek, Václav Březina, Václav Charamza starší obecní na místě vší obce městečka Chocně nad Orlicí ku právu našemu podali a čeho při nás šetrně vyhledávají, z něho jsme vyrozuměli, kterýž také Vaší Msti pro lepší vyrozumění při tomto půhonném psaní příležitě odsýláme. I nemohouce slušné an i spravedlivé žádosti jejich oslyšeti tak činíme a tímto psaním půhonním, abyste se na rathaus zdejší dá P. B. tento pondělí nejprve příští to jest 13. septembris v 15 hodin celého orloje k přeslyšení žádosti jich postaviti ráčila, Vaší Msti věděti dáváme. Tím jsme tedy Vaší Msti nepominuli časně zpraviti. S tím milost boží s námi býti rač.

Datum v městečku Chocni nad Vorlicí v sobotu po památce narození bl. panny Marie léta 1627.

J. Msti Páně rychtář, purkm. a rada m. Ch. n. V.

Odpověď.

Slovutné poctivosti p. rychtáři J. M. p. p. Mušingera, p. purkmistru a radě města Chocně, p. přátelům mně milým k dodání.

Dobrý den Vám od P. B. p. rychtáři J. Msti pána i pane purkmistře i vší radě města Chocně nad Vorlicí vinšuji a žádám. Že pak dne sobotního mně psaní od Vás bylo odesláno a v něm ňáký spis od starších obecních na mě podaný, kterýžto spis jmenuje se půhon, nevím, hleděli-li jste do něho dobře, nebo tomu ten nerozumí, kdo ho psal anebo hloupý tak jest; půhon se dává dvě neděle před postavením aneb odpovědi dání, potom zase ve 2 nedělích důhon, a tu jedenkaždý na něj odpověď dáti aneb na místě svém koho chce zmocniti; tak jsem já to vidívala při prvních městech Pražských i v Hradci, a tuto v sobotu hodinu před večerem jest daný, a pondělí, abych se postavila, jaksi se to nic netrefuje. Když má býti podle práva, ať jest pořádně, ne tak den aneb půl druhého dne před tím půhon se dávati, tak že se mnou budete dobře spokojeni, než ne tak spěšně a kvapně, když se dá půhon, aby měl postaviti druhý den, než jak náleží, tak ať se to koná; nebo jsem slejchala: spěšný dílo nebejvá dobrý; čiň co čiň prohlédni k konci; kdo cizýho žádá, při tom i svý ztratívá. Protož nic stálého v tomto světě není, divně se v něm lidi mění, protož jednomu každému, nežli co před sebe vezme, jest na rozmýšlení. Já sice, ač právu nerozumím, ale s boží pomoci musím se (s) rozumějšími nežli sama raditi, nebo to mám od Vás sobě poslany a po znamenaných osobách mně odesláno, co by to bylo, kterýž byl předně Vácsl. Klouzka, druhý Jiřík Anděl, třetí Jan Chejnovský. S tím Vás P. B. poroučím, P. B. buď s námi.

Datum na zámku Chocni v pondělí etc.

Anna Zejdlicka z Šenfeldu.

Panně slečně důhonní psaní odesláno.

Služby své povolné vzkazujeme Vaší Msti. vysoce urozená p. p. slečno, panno nám vždycky laskavá, zdraví a při něm jiné všeckno dobré od P. B. Vaší Msti. vinšujice přejeme rádi věrně. Jaká jest nám odpověd, jíž jest datum v pondělí po památce narození bl. panny Marie léta nyní přítomného od V. M. dána, z ní jsme vyrozuměli a pánům starším obecním to za odpověď od V. M. (že) proti jejich spisů dáno jest v známost uvésti nepominuli. Na kteréžto odpovědi nevidí se jim přestati, a co zase proti tomu říkati chtějí, to na popisu před nás předložili a za důhonné psaní k Vaší Msti šetrně žádali, kterýchžto jejich spis též při tomto důhonním psaní pro lepší vyrozumění V. M. příležitě odsýláme, i poněvadž slušné a s právem se srovnávající věci žádají, tak činíme a Vaší Msti. k přeslyšení oustní žaloby od pánův starších obecních v pondělí nejprv

příští to jest v pondělí po sv. Lidmile na rathause Choceňském v 14 hodin celého orloje pokládáme; tu což od nich bude promlouváno, račíte Sobě slyšeti a na jejich žalobu povinni dle práva odpovídati. S tím P. B. s námi býti rač.

Datum v městečku Chocni nad Vorlicí v pátek po sv. Lidmile t. j. 17. septembris 1627.

J. M. P. r., p. a r. m. Ch. n. V.

Odpověď.

Moudří a opatrní páni, pane rychtáři J. Msti. Páně a pane purkmistře, rado vší obce, dobrý den Vám od P. B. vinšuji a žádám.

Kdež pak opět Jste mi psaní odeslali, abych se na rathaus postavila, i ještě jsem se jak živa na žádný rathaus nestavěla, tak se nemíním postaviti. Já smejšlím, že mne tak nějak již za lehkou pokládáte, ale ať se Vám to tak nezdá, jako bych chlapkyně Vaše byla, a toho nehodna, abyste Vy buď páni aneb obec ke mně přišla a mně tu věc oznámila, čeho ode mne žádají, aneb jaké promluvení chtějí činiti. Tak-liž sobě vážíte Své prvnější dědičné vrchnosti dcery aneb sestry, že snad jste neníčko (v) ňákým štěstí? Ale nevíte, jak Vám to taky dlouho státi bude; Bůh shovívá, ale přispěje, když nejplatněji bude, a protož všelijaká věc jest v tom světě nestálá, zdá se někdy činiti lecco, ale abyste někdy pak toho nepykali, co mi činíte. Dosti mnoho od Vás snáším a majíce nad tím velikou lítost, co Vy mně činíte, ješto jsem Vám jak živa nic zlýho neučinila, žádnému v té celé obci, nežli vždycky všecko dobrý: a Vy za má dobrodiní mně se tak obměňujete! Buď Bohu politováno! Jakkolivěk se proti mně tak pyšně stavíte, Bůh se protiví pyšným. Já že jsem ta slečna, že jsem neráda (ve) zlé vůli a různicích, nýbrž dobrým srozumění a pokojení nemilujíce sváru a závisti jako Vy, ale (v) dobrým sousedství, prosím Vás, že ke mně do domu přijdete, a tu věc s dobrým rozmyslem promlouvati budete, tak aby na obě strany dobře bylo; nebo může ten čas přijíti, že Vám mohu tak někdy co dobrého učiniti.

Datum 20. septembris 1627.

Anna Zejdlička z Šenfeldu.

Psaní od pana Vylíma z Malejova.

Slovutným pánům J. M. P. rychtáři, purkmistru a radě městečka Chocně nad Vorlicí, pp. přátelům mým milým.

Pozdravení přátelské vzkazuji, slovutní páni, přátelé moji milí; zdraví i jiného všeho dobrého od P. B. žádaje přeji Vám rád věrně. Porozuměl jsem, že k žádosti starších obecních i na místě vší obce

městečka Chocně učinili jste pomnění J. M. panně Anně šlechtičně Zejdličce z Šenfeldu, aby se v pondělí nejprve příští před Vás na rathause postavila k přeslyšení nějaké stížnosti jich v příčině nevypravení nějakých povinností z domu toho, který tu v městečku má. I poněvadž ta věc jinším způsobem spravena býti může, přátelsky vás žádám, že povážíce sobě jak vzáctných J. M. pánův předkův jejích, jenž Vaše vrchnost laskavá byli, i také jiných J. M. pánův a přátel jako i osoby panny šlechtičny skrze některé osoby z prostředku Vašeho tu věc při panně šlechtičně zpravíte a panny šlechtičny lépe, než naměřeno jest, ušetříte. Kdyby pak tím způsobem ta věc nebyla spravena, o čemž nesmejšlím, chci sám to při panně slečně (co by v té věci slušného bylo) napraviti. Tož té naděje k Vám jsem, že tak k žádosti mé učinite, což i pro Vás chvalitebněji bude.

Datum z Dobříkova v sobotu po památce povýšení sv. kříže léta 1627.

Váš volný přítel

Vylím z Malejova.

Útraty s Dorotou Marhovou a Pavlem Vichem, jižto dne 23. listopadu 1753 mečem byli trestáni.

	zl. r.	kr.	den.
Oběma za 119 dní, co byli v žaláři, dokud ortel nepřišel po 8 kr.	15	52	—
Po přečtení ortele ohlásili se o milosť, i vydáno jim za 182 dní po 8 kr.	24	16	—
Posledně dne 22. XI. dáno	—	25	—
Za světlo do šatlavy za celý ten čas	1	15	—
Když je dle rozkazu knížecího vezli do Mýta útraty .	—	48	—
Když poslali pro syndika Litomyšlského vozkovi . .	—	48	—
Poslu krajskému, jenž psaní přinesl	—	28	—
Témuž od jiného psaní	—	42	—
Dvěma poslům Litomyšlským	—	14	—
Poslu, jenž do Prahy examina nesl	1	24	—
Syndikovi Litomyšlskému od examenu a psaní . . .	15	48	—
Útraty se udělalo za ten čas	15	24	—
Městskému rychtáři od přijetí a zase propuštění ze žaláře po 1 R. 12 kr.	2	24	—
Témuž od vyvedení ze žaláře a dovedení jich na popravní místo po 1 R. 20 kr.	2	40	—
Poslu právnímu od přijetí a propuštění těch delinkventů	2	24	—
Témuž od vyvolání ortele třikráte po 36 kr. . . .	1	48	—
Item. Jemu od zvonění	—	36	—

	zl. r.	kr.	den.
Mistru ostrého meče z Landškrouna od každé osoby po 6 R.	12	—	—
Za vyživenou jeho s pacholky po tři dny	3	36	—
Item. Jemu za tři dny na koně	3	36	—
Jeho dvěma pacholkům od střežení těch delinkventů za tři dny	2	24	—
Za plátno pro Dorotu	—	41	—
„ „ „ Pavla	—	35	—
Od přivežení syndika Litomyšlského po dvakráte . .	1	48	—
Za 8 šitů slámy pro ty delinkventy	—	15	—
Za 2 růžence a 2 krucifixy	—	7	3
Poslu z Litomyšle	—	12	—
Čtyřem mužům, jižto šli do Litomyšle pro mistra popravního, i zase jej doprovodili	2	—	—
Za 9 loket kalounu	—	18	—
Za dva páry střevíců	2	20	—
Krejčímu od ušití šatů	—	30	—
Za světlo do šatlavy poslední den	—	33	—
Od dělání šranku a vyhazování dolů pro koly . . .	1	—	—
Ode dvou hrobů	1	10	—
Za provazy	—	18	—
Koláři za kůl a palici	1	—	—
Kováři od ukování téhož kovu a za novou motyku a lopatu	1	38	—
Poslu krajskému od přinesení ortele	—	24	—
Poslu od nesení examinu na krajský úřad	—	24	—
Poslu z kanceláře do Chrudimi vyslanému	—	12	—
Za příležitosť t. j. od kočáru a páru koní k popravnímu místu	-	36	—
Dohromady . . .	124	53	3
Od toho jejich býti mající mzdy . . .	5	31	3
I zaplatilo se . . .	119	22	—

Actum v Chocni dne 23. listopadu 1753.

Purkmistr a rada.

Památky.

Choceň jest kvetoucí české město kraje Chrudimského, hejtmanství Vysokomýtského. Roku 1881 mělo 3712 přítomných obyvatelův. Úhledné domy a domky rozloženy jsou přívětivě po malebné kotlině Tiché Orlice: řeka ta odděluje předměstí Choceněk od vlastního města.



Znak Choceňský.
Dle staré pečeti.

Znakem Chocně podle dvou stříbrných pečetí, chovaných na radnici — barvu vypisuje dle „Světozora" z r. 1873, str. 562. — jest obraz *sv. Václava* brněním a širokým sobolím pláštěm, napřed spjatým, vzadu až na paty splývajícím oděného. Hlavu maje krytu korunou knížecí světec drží v levici o zem podepřený prapor s orlicí černou v poli bílém, rukou pak pravou vykrojovaný štít o témže znaku. Po obou jeho stranách na zad dva andělé se vznášejí v poli červeném.

Jak Čeněk R. Vidimský ve spise svém: „*Städtewappen des Österr. Kaiserstaates*" v I. díle (ve Vídni 1864) vyobrazuje znak ten a popisuje jej na str. 26. toho dílu, nesrovnává se ve všem s našimi pečeťmi.

Kdy Choceň obdržela znak tento, také dosud nevíme. V archivu českého musea jsou uschovány dva nebo tři kšafty našich sousedů, nejstarší z nich pochází z l. 1536 a opatřen jest menší tehdejší pečetí obecní z černého vosku, trochu udrobenou. Ve prostředku jejím jest *kalich s hostií, po stranách kalichu dva svazky bičovacích metel, kolem pak trnová koruna a nápis:* SIGILLVM COMVNITATIS CHOCENSIS. Jak patrno, symbol tento značí Choceň jakožto *obec pod obojí*, ale nelze říci, ze kterého roku pochází. Takovou pečeť spatřujeme též na kšaftu

z r. 1550, zároveň rázu trochu mladšího. Pergamenová listina *z polovice věku XVII.* o řádném zplození Jana Bufflera, uložená tamtéž, má visutou pečeť obce Choceňské vosku žlutého o témže symbolu utraquistickém. I dvě listiny archivu městského, jedna z l. 1633, druhá z l. 1690 pečetěny jsou právě takovou pečetí, a do té doby neznám žádné pečeti Choceňské se znakem sv. Václava.

Obě stříbrné pečeti městské se řetízky, jak jsou dosud zachovány, pocházejí tudíž z XVIII. věku. Že by na nich býval někdy vyryt rok 1545, jak Sommer praví ve své Topografii, není pravda; nenalézáme toho ani stopy. Sommer při tom píše, že Choceň *dle pověsti* obdržela znak svůj sv. Václava obrátivši se na víru katolickou, což bylo by buď za reformace, buď až v polovici století XVII. Škoda, že nezůstalo nám žádné přímé svědectví. Inventář z l. 1715 připomíná ovšem pečetí stříbrných „od starodávna“, ale není jisto, kterých.

Co Vidimský praví na místě citovaném, opisuje ze Sommera. — Paprocký o znaku Choceňském vůbec ani se nezmiňuje.

Farní kostel sv. Františka Serafinského stavěn jest prostým slohem renaissančním, zve však velmi mile do vnitřku svého, kde na hlavním oltáři lze spatřiti obraz pěkný jmenovaného patrona chrámu, malovaný na plátně *Petrem Brandlem,* 2·37 m. vys, 1·43 m. šir.; kromě toho zasluhují povšimnutí po stránce umělecké obrazy sv. Jana Nepomuckého (2·15 m. vys. a 1·38 m. šir.) a sv. Františka Paulanského (2·15 vys. a 1·31 m. šir.), jejichž však malířů neznáme na ten čas. — Nejstarší *zvon* jest největší z l. 1660. — Katolická *fara* má dvě pamětní knihy, starší z l. 1733, novější z l. 1839, ve knihovně dva, zde již na příslušném místě jmenované rukopisy Ungrichtovy a v prvém patře podobizny některých pozdějších farářů zdejších: Jana Felixe Chuchelského z Nestajova, Josefa Dohalského z Dohalic, Václava Haugvice z Biskupic, Martina Ungrichta, Ant. Rákosnika a zvláště pěkný obraz Františka Zemana, malovaný Janem Umlaufem l. 1877. P. Ungrichta maloval C. Entlicher (1788), Rákosnika Josef Novotný z Opočna l. 1839. S těmi zavěšena podobizna Jana Obsta, faráře Újezdského († 1832), malovaná

Karlem Novotným z Opočna l. 1832. Kdo maloval ostatní podobizny nevíme. Nejstarší knihu knihovna farní má z l. 1514,[1]) nejstarší matriku od l. 1674. — *Na radnici* jsou knihy od l. 1525 nebo lépe 1527. — *V zámku* zdobí komnaty mnohé podobizny Kinských, ale bohužel neznáme jejich malířův, až o Rudolfovi knížeti Kinském víme, že malován byl l. 1840 Janem Enderem, a choť jeho taktéž od něho l. 1834. Oba obrazy jsou stejných rozměrů, malovány na plátně a mají po 1·24 m. výšky a 0·91 m. šířky. Josef Neugebauer maloval sem l. 1861 zdařilý obraz tří dítek nynějšího knížete, 1·47 m. vysoký a 1·15 m. široký, a G. Geyer pěknou krajinu od Grundelského jezera (70 + 49 cm.) též na plátně. Veliký stroj, hrající 29 skladeb, zhotovil Tomáš Höss ve Vídni. V dolní síni zámecké u schodů stojí krásná socha Vlasty z bílého mramoru, již vytesal *E. Max* v Římě 1842; bez podstavce má výšky 1·66 m. Nákres zámecké kaple z l. 1849—1850 podán byl architektem Vídeňským Stachem, mramorové vypuklé sousoší oltáře pracováno K. P. Marchesim, l. 1842. Toto zobrazuje Krista v objetí s P. Marií a má rozměr 90 + 94 cm. Krásně malovaná okna kaple pocházejí z dílny Geylingovy ve Vídni. — *Ve hřbitovní kapli* visí pěkný Umlaufův obraz sv. Anny na plátně z l. 1871, vysoký 2·10 m., široký 1·24 m.

O předměstí *Choceňku* výpis panství z l. 1719 poznamenává: Předměstí Choceněk jest vystavěno před 26 lety na panské půdě, kde bývala chmelnice, k čemuž bylo přikoupeno kus místa, co by 3 věrtele vysel, od Vácsl. Hájka, souseda Choceňského. Při každé chalupě zanecháno kousku zahrádky, co by vysel 1½ čtvrce více méně, a rozdělena role po dvou věrtelích a 1 čtvrci od 5 let z lesův panských pustých, která ještě nejsou dobyta. Bydlí zde 24 podruhů, mezi nimi 1 šenkýř.

Blízko „Vranova“ za známým skalním komínem nalezen byl l. 1877 hrnec s penězi většími a menšími z doby Vladislava II. a pozdější. Nedaleko odtud směrem k Chocni místo vyvýšené, kde lípy k Hemžím začínají, slove *poklona*. O *pokloně* té stařec † Mařák vypravoval mi pověsť zázračnou, jak asi před 150 nebo více lety kříž tu „poklonil se“ modlícímu se starci; avšak

---

[1]) Srovn. článek můj o Chocni v časopise Methodu z l. 1881 na str. 65.

dále ležící pole „na křepčích“ zdají se nás pobízeti ku výkladu zcela jinému. Z těchto polí „na křepčích“ některé byly vandrující dříve čili svobodny, jak vysvětluje kniha rolní, uložená na Vys. Mýtě (1736): přecházely pořádkem ročním od souseda na souseda za určitý plat k obci. Takto dálo se i s jinými rolemi obecními „na skalách“, ba i s lukami, zvláště Tasenkami. Tasenky obec l. 1751 rozdělila na 10 dílův a pronajímala je pak sousedům po pořádku za nájemné 30 kr. z každého dílu. Svobodny byly také některé role „ve Všestařích“, kdežto za stara vesnice stávala téhož jména; pamětníci zdejší vypravují, že slýchali ještě od rodičů svých o dvou tam stávajících staveních. L. 1569 čteme o roli *forylce* také jakožto o svobodné. — Cesta k Újezdu prochází rolemi řečenými »*ve Vostelčicích*«. Patrno z názvu, že bývala tu kdysi také ves aneb aspoň dvůr. Mezi nejstaršími sousedy Choceňskými jmenován jest (1525) též *Vosteský* = Vostelský, z Vostelčic? — Paloučkům blátivým při řece říkají „v benátkách“, polím severně od nové tovární řeky, která bývala jenom struhou, „za městem“. Pod kopcem Homolí č. Homolkou bývaly lávky, *u ssutin* dle pověsti chmelnice. Pod Homolí v řece bylo asi před 50 lety takové množství stříbrných grošů Pražských z doby Vladislava II. a pozdější, že prý odnášeli je odtud v putnách; vysypaly se do řeky ze štěrbiny skalní, vodou podemleté. Vedle tu za řekou jsou pole *Říčky*, za věku XVI. částečně byly pastvinami. „Říčky“ slove více českých osad. Blíže nádraží leží pole „na lhotách“, tož „přední lhota“ a „zadní lhota“; na těch možná že také někdy nějaká ves stávala nebo dvůr; kus jejich patříval před l. 1542 ku Choceňské rychtě a na šedesáti jitrech polí těch Choceňští koupili si někdy plat ke svému záduší ze 200 kop grošů českých čili ze 400 kop míšeňských, odkázaných mistrem Janem Choceňským († 1545. O zakoupení tom svědectví v deskách zemských 53 N 9). — Při Choceňku na levo od cesty Mýtské místo slove „na drahách“, dále pak ku návrší Chlumu „na obecnici“. Blíže mlýna nyní p. Houdkova v Pelinách, někteří vypravují, že most stával veliký v údolí „*Peliškův most*“ na cestě, jež vedla prý tudy od Vrchoviny k Litomyšli; ve sousedním tu lese že zlodějové číhali a zabíjeli, odkud les dostal jména *Loupovec*, jejž nyní prý špatně

nazývají Loutovcem. Tomuto výkladu jména Loutovec každý ovšem věřiti nebude. Nedaleko odtud pole jmenují se „na přisekách". *Nadýmačky* rybníčky u nás zvány byly, jež sbíraly v sebe na jaře vodu, na podzim pak skýtaly trávu; bývaly mezi poli, lukami a v lesích; farní inventáře a knihy radničné připomínají jich několik. Louky Koberka, Husičkovská, rybník Netušil a j. podobné pojmenovány po sousedech, jimž patřily.

O tvrzišti *Vranovském* vypravují mnoho pověstí. Jsou prý tam skryty poklady a kolem objevují se prý skalní duchové v rozličných podobách: Vranovské telátko sem tam samo chodící a se pasoucí, bezhlavý člověk, jenž hlavu svoji nose pod paží nabízel 2 grešle, aby jej kdo potlapal, vůl s rohama jako polskýma a očima jako talíře, dva zajíci řetízkem svázaní. Důležitější pověsť zachována o *Zitkově*, kdež do nedávna ještě rádi hledávali o pašijích poklady. Poklady ty střeží prý zde *Huráně*, jakýsi zakletý král a sem tam „vídávali je hořeti". Bývali prý tam loupežníci a měli své pacholky, a ti chodili na loupež. Když některý hospodář jel na pole a měl pěkné volky, odvedli je do hradu, tam je zabili a snědli. Potom prý na ně přišlo. Jeden král ten na takové loupežníky vystoupil, dal je schytati a popraviti. A tu tenhle pán, co byl tady na Zitkově, všechno jmění sebral a se svými pacholky na jednom místě zakopal. A když všecko bylo uschováno, zavolal k sobě jednoho pacholka po druhém a každého se ptal: „Kdybychom dnes nebo zítra se sem vrátili, jestli bys to místo našel?" A když mu řekl, že našel, tak on mu hned hlavu uťal. Ale ten poslední mu řekl: „Kdo ví, zdali se sem kdy vrátíme," — že by toho nepoznal. Ten tedy dostal pardon. A potom oba utekli ze země. Když přišli poslové od krále, aby loupežníky chytili, byli ti tam a také nenašli poslové pražádného jmění v hradu. Hledali, hledali, ale kde pak! Tu vypravil král za těmi loupežníky posly na všecky strany, protože by se přece rád byl dověděl, kam to jmění uschovali. A tak pacholka, co mu pán dal pardon, našli v Uhrách. Ale když ho vezli domů, tu jim na cestě zemřel a jen to řekl, že jmění jest zakopáno „u boučků". (Dle vypravování jen s malými opravami.)

Zitkov, Vranov a Hlaváčov bývaly prý spojeny vzájemně dráty, po nichž pánové posýlali si pivo na zavdanou.

POZNÁMKY

O VESNICÍCH BÝVALÉHO PANSTVÍ CHOCEŇSKÉHO.

emže. Ve vsi Hemžích býval od starodávna *dvůr* na místě nynějšího statku páně Chamazova číslo 3., a do nedávna byly pod statkem tím dva kuchyňské rybníčky, jejichž stopy spatřujeme dosud. V nízkém valu na zahradě nyní páně Kašparově vykopány letos tři bronzové srpy a jeden železný hrot, kteréž věci uloženy v museu Chrudimského gymnasia. Vypravuje se, že ke dvoru řečenému patřívala čtyři stavení jakožto dědiny najímané na plat: číslo 2., 4., 16. a 17. Zde na dvoře sídleli pánové, kterým ves Hemže někdy patřívala. Z těch známe jakožto podací pány na Hemžích: roku 1309 Peška z Hemži, panoše páně Vítkova ze Švabenic; [1]) r. 1356 panoše Lva z Hemží; r. 1379 Ješka čili Jana staršího z Lichtenburka a r. 1391 24. dne dubna Vácslava z Hemží. Později téhož léta 1391 22. dne prosince Hemže patřily Potovi, pánu na Častolovicích jakožto podacímu. Počátkem věku 16. dvůr poplužní Hemžský s dědinami, lukami, lesy, potoky, rybníčky patřil Janu Okrouhlickému z Kněnic, kterýž prodal jej l. 1522 Mikuláši Sudličkovi z Borovnice za 102 $^1/_2$ kopy grošů českých. [2]) Statek ten náležel pak ke Lhotě Sudličkově ještě l. 1543, ba ještě koncem věku XVI. [3]) Na začátku XVII. věku náležel již k Chocni. Výpis panství z l. 1719 praví pak: V té vsi Hemžích *býval* dvůr panský. Jeden selský dvůr na Hemžích náležel l. 1542 sirotkům † Mikše Hemžského, z jichž rukou dostal se tehda prodejem za 375 grošů míšeňských panu Janu Nechanskému. Tento zemřel l. 1547 nebo 1548. [4]) Manželka

[1]) Emlerova Reg. 952. — Panošství byl nejnižší stupeň staročeské šlechty.
[2]) Desky zemské 4 E 26.
[3]) Sedláček: Hrady. II., 145.
[4]) Choceňská kniha trhová číslo 2.

jeho paní Sára Nechanská (Kouřimská) z Ledské doplácela sumu kupní po smrti mužově do l. 1556 sama. Dcera Jana Nechanského Salomena vzala si za manžela uroz. pána Petra Vojislavského z Libodčic, jejž také nad dvorem Hemžským i jiným jměním svým počátkem roku 1593 zmocnila.[1]) Avšak Petr Vojislavský, buď jsa nějaký těkavý pán, anebo jinak pohnut, sebral za několik neděl po tom jejím prohlášení čtyry klisny, vůz a jiné věci, žádnému nic nepověděl a ujel pryč. I nedověděli se o něm ani do Velikonoc. Tehda již Hemže patřily ku panství Choceňskému, panu Hertvíku Zejdlicovi z Šenfeldu, jemuž i dvůr Hemžský stal se tudy poplatným čili kmetcím. Týž pan Zejdlic dal proto statek Petrem Vojislavským opuštěný sousedy ze svého panství odhadnouti a nařídil, aby stará paní Sára z Ledské opět sama zatím tu hospodařila „jakožto žena stará, kteráž mnoho let v tom dvořc pracovala a hospodyní byla". Dvůr byl odhadnut za 600 kop grošů míšeňských; zůstalo tam ještě něco obilí, 2 klisny, 4 krávy, 2 telata, 1 prase, vůz, dva pluhy a dvoje brány. Dědinek od toho dvora lidem za plat najatých necháno bylo jim jako dříve.[2]) Hemže patří nyní kollaturou ku Chocni; avšak prvotně mívaly vlastní faru. Bohužel není vědomo, na kterém místě stávala. Zprávy staré zachovaly nám jména některých bývalých farářů zdejších. Tak stal se tu l. 1354 farářem kněz Jan; později byl zde kněz Matouš, který vzdal se tu fary l. 1356, a na jeho místo přišel z Brandýsa kněz Jakub. Po smrti Jakubově († 1379) stal se na Hemžich farářem kněz Matouš, do té doby farář v Lukavici. Ale Matouš zaměnil po 12 letech faru Hemžskou s Bedřichem, oltářníkem v Rychnově nad Kněžnou. Kněz Bedřich pobyl na Hemžích nedlouho, neboť zemřel ještě toho léta; na místo jeho přišel sem v prosinci téhož roku kněz Petr z panství Jana z Rovenska.[3])

Kostel Hemžský byl do l. 1683 toliko dřevěný a posvěcen Zvěstování Panny Marie. Potom byl znova vystavěn jak nyní jest, neboť stal se známým místem poutnickým, a jest od doby

---

[1]) Choc. kn. trh. č. 3., str. 1. a 2.
[2]) Tamže.
[3]) Dle lask. výpisků p. prof. Sedláčka ze knih konfirmačních a knihy konfirmační Tinglova vydání I. 24, V. 71, 106, Emlerova III. a IV. 110.

té zasvěcen Nanebevzetí P. M. Na hlavním oltáři stojí socha P. Marie, držící na rukou Ježíška, kterouž sochu někdy hrabě Kurc, pán na Chocni, byl přivezl z Uher.[1]) Hrabě Jan Bedřich ze Trautmannsdorfu založil zde též stálou velkou fundaci. Znak jeho a třetí manželky jeho Eleonory Kláry ze Šternberka lze viděti na průčeli chrámovém. Sedmero kaplí mezi stromořadím při cestě z Chocně založeno bylo ze příspěvků dobrodinců l. 1718, nynější pak podobu mají z l. 1854, kdežto znova byly vystavěny nákladem kněžny Vilemíny Kinské. Zdařilé obrazy jejich, výjevy to ze života P. Marie, maloval na plechu Josef Schmidt.

Postolov, Plchovice, Újezd, Horka a jiné osady blízké patřívaly s Borohrádkem za první polovice věku XIV. (1342) pánům z Potštýna.[2]) Od panství Potštýnského Arnošt, falckrabí rýnské, některé oddělil; prodaltě léta 1559 *Heřmanu Lukavskému z Lukavce a na Zámrsku* za 1244 kop gr. českých: ves celou *Cičovou* i s řekou od meze řeky pana Okrouhlického od Plchovic až do mezi řeky páně Ličkových; ves celou *Čermnou Malou*, ves celou *Plchůvky*, ves *Újezd*, což tu měl i s podacím kostelním, hájenstvím Újezdským a rybníky: bořeckým, Tomachovcem, Choceňským a v Pecné i s potokem, jenž tekl na ty rybníky.[3]) Co však řečený Arnošt měl *ve vsi Plchovicích*, totiž jednoho člověka, pak lesy a hájenství *Plchovské:* toho nechal při Potštýně prodávaje léta předešlého 1558 panství to rytíři *Václavu staršímu Hrzanovi z Harasova a na Jenštejně.*[4]) Zatím ještě l. 1397 *v týchže Plchovicích* sirotci po † Janu Pyknovi z Lichtenburka měli nějaký plat a *Jan,* syn Filipa *ze Slepotic*, dva lány lesa (1411).[5]) Ves *Postolov a nějaká část Újezda* patřívaly bratřím Václavovi a Bohuši Okrouhlickým z Kněnic, kteří prodali je r. 1519 se Lhotkou (Sudličkovou) Mikuláši Sudličkovi z Borovnice za 750 kop.[6]) *Matěj Sudlička z Borovnice a na Lhotce* (Sudličkově), nástupce Mikulášův, prodal zase oboje zboží Postolovské i Újezdské l. 1564

[1]) Farní inventář.
[2]) Pam. arch. IX., 595., l. c. z Chytil. Cod. dipl. VI., 383.
[3]) Dsky zemské 53 J 26.
[4]) Dsky z. 53 H 21, 22.
[5]) Sedláček: Hrady I., 56, l. c.
[6]) Dsky zemské 4 E 26.

kromě mlýna při Postolově a luk patřících tu ke dvoru jeho Lhoteckému za 252 kop $23^{1}/_{2}$ gr. českých panu *Petru Odkolkovi z Újezdce*; však to se znamenitě vymínilo: jestližeby kdy zboží ono panu Petru Odkolkovi bylo na odbytu, měl býti povinen panu Matějovi a dědicům jeho o tom oznámiti a v té sumě, kterouž by jemu jiní za ně dávali, přede všemi jinými odbyti; pakli by pan Matěj aneb dědicové jeho toho tak nechtěli ujíti, že bude míti pan Petr vůli prodávati své, komuž se jemu dobře bude libiti. [1])

Petr Odkolek, vystavěv si při dvoře Postolovském *dům čili tvrz* zemřel po málo letech. Manželkou měl Hedviku (Sudličkovou) z Borovnice, zanechal pak tré synů: Jana, Jiřika a Mikuláše. Poručníkem těch byl bratr jeho *Vilém Odkolek z Újezdce a na Hořenich Malobratřicich*, jenž na místě sirotkův prodal l. 1573 *Postolov*, dům v nově vystavený, při témž domu dvůr poplužní s poplužím, s dědinami, lukami, vrbinami, porostlinami, zahradami při témž dvoře, mlýn se dvěma koly moučnými a slupy, a z druhé strany vody k témuž mlýnu louku ležící, ze kteréhož mlýna platilo se ročně 5 grošů českých k záduší Újezdskému, — *a ves Újezd*, což tam měli s krčmou za 1364 kop gr. č. panu *Adamu Odkolkovi* bratru svému; [2]) k tomu něco stržilo se i za svršky. S penězi na hotově jmění sirotků léta 1586 činilo 2564 kop 4 gr. č., nepočítaje ovšem jistoty na 500 kop gr. č., svědčící na pana Jana ze Žerotína, ježto dána byla paní Hedvice ve věně jejím, ani obilí zůstalého po prodaji, ani prstenův a dvou řetězů zlatých. [3]) Zboží Adamem koupené přešlo brzo na souseda jeho *Jiřika Lukavského z Lukavice*, manžela Mandaleny z Rokyc. Pan Jiřík zanechal dvé synů: Heřmana a Davida let nemajících. Dědictví těch poručník jejich pan Václav Lukavský z Lukavice na Domoradicích, bratr otcův, prodal na žádosť paní Mandaleny za půl sedmnácta tisíce kop miš. panu *Hertvíku Zejdlicovi z Šenfeldu na Chocni* léta 1589: *tvrz Postolov* s dvorem poplužním a krčmou tu v Postolově, se mlýnem, ovčínem, se svršky a nábytky v registřích k trhu vydaných jmenovanými i s tenaty

---

[1]) Dsky zemské 57 F 5.
[2]) Dsky z. 62 Q 21.
[3]) Ibidem 67 P 16.

zvířecími; *ves celou Újezd* s podacím kostelním a krčmou svobodnou; ves *Plchůvky*, ves *Čičovou* celou, v ní dvůr poplužní, kterýž právě pan Jan Hilebrant Liček v půlšestém stu kopách míš. zástavou měl, s krčmou v též vsi svobodnou i ves řečenou *Nová Ves* vše s dědinami, lukami, háji, řekou pod Postolovem až do gruntů Plchovských běžící, a pod těmi grunty opět dolů až ke gruntům Boruhradským a až nad stav, kterýž slove „hradovský". Ze sumy kupní mělo býti zaplaceno panu Ličkovi, pak dluh také někdy p. Jiříkův panu Janovi staršímu Lukavskému totiž 300 kop míš.[1]) Avšak pan Hertvik Zejdlic všeho nenechal u Chocně, nýbrž po roce ještě (1590) prodal rytíři panu *Heřmanovi z Bubna na Horním Jeleni* za 4305 kop míš.: *ves celou Čičovou*, v ní dvůr poplužní (kterýž však pan Jan Hilebrant Liček z Ryzmburku zástavou měl v tisíci kopách míš. i se svršky a nábytky), s krčmou v též vsi svobodnou; k tomu ves *Malou Čermnou* též s krčmou svobodnou, a to s dědinami, lukami, porostlinami, s řekou od gruntů Plchovských až nad stav Boruhradský běžící, se vdovami a sirotky mimo toliko dva, jež sobě pan Vácslav Lukavský při smlouvě trhové vyminil, zejména Vácslava, syna neb. Bartoně z Čičovy, a Annu, dceru neb. Janka z Malé Čermné. Všecky ty grunty nyní znovu od gruntů pana Hertvíka Zejdlice byly omezeny: počínaje od kopu proti rybníčku „Habaku", právě strženému, pod hrází téhož rybníčka až ke druhému kopu při druhém konci hráze udělanému, a odtud po meznicích kříži znamenaných až pod hráz rybníka „Korunky", potom pod hrází téhož rybníka mimo poltrubí a sádka, jak to též omezováno bylo, až po grunty Plchovské. Zůstavil sobě však pan Hertvík pod rybníky svými řečenými Habakem a Korunkou poltrubí při lovu podplésti vždycky volně a strouhy na sádky dle potřeby i až k řece grunty Čičovskými nebo Čermenskými moci vymetati a vykliditi dávati.[2])

Již při dějinách Choceňských bylo připomenuto, že v Újezdě u Chocně fara bývala již před válkou třicetiletou. Za věku XIV. farnosť ta patřívala do dekanátu Vys.-Mýtského a byla s ním přidána l. 1349 biskupství Litomyšlskému, které bylo

[1]) Dsky zemské 166 K 7.
[2]) Dsky zemské 170 H 21.

založeno toho roku. (Jireček, Vys. Mýto, str. 23.) R. 1604 byl zde farář pod obojí kněz Jan Švambera Bakovský, do l. 1602 rektor čili správce školy v České Třebové, již tu ženatý a syna mající; od r. 1602—1604 byl kaplanem v Chocni, l. 1607 již farářem ve Vorlici. (Dle knihy soudní arch. měst.) Ve vsi samé dosud zachovala se pověsť, kde někdejší fara stávala; nyní prý tam jest č. 26. Z fary že vedla krytá chodba do kostela. — Za Újezdem směrem k Zámrsku říkají „u návesního dubu". Do r. 1848 byl tu totiž starodávný návesní dub, již všecek zpukřelý, pročež jej skáceli. Kolem dubu toho stávala prý dříve osada Újezdská, až když jedenkráte celá vyhořela, obydlí postavena na nynějším místě. Nová fara Újezdská zřízena byla l. 1787 z peněz náboženského fondu. (Více viz ve Krškově „Chocni" na str. 143.—146.)

Sruby. *Lhotka na Srubě* prohlášena byla l. 1454 ve Vys. Mýtě jakožto odúmrť po knězi Petrovi a Petru Kropáči *ze Srubů*, i dána králem s jinými vesnicemi Petru Kdulinci z Ostromiře a Vilémovi ze Dřela. [1]) Některá *část Srubů* s rybníky, lesy a pustinami patřila skorem v polovici věku XVI. Vilémovi, Jindřichu a Janovi, *bratřím* vlastním *Dobřikovským z Malejova* mimo jiné ještě statky. Vilém oddělil se l. 1549 od ostatních, i obdržel jakožto dědictví své po otci v ceně 1550 kop míš., učiniv smlouvu s bratřími: ves *Sruby*, což tu měli ke příslušenství Dobřikovskému v 500 kopách míš.; 300 kop míš. na hotově, na $7^1/_2$ sta pak kop míš. list hlavní s rukojměmi na tři léta. K tomu kaprů 5 džberů, štik „vesměs jak se vytáhly" 30; klisnu a vola jednoho Vilém sám si vybral, druhou klisnu a vola pan Jindřich dle úmluvy mu dal; item hřebce dva, jednoho tříletého a jednoho dvouletého; valáška ryzého 1, krávy dojné 3, ovce, žita od mlynáře *Malejovského* 20 korců; hrachu 5 korců, zbroj knechtskou trojí, dříví dobré k stavení a 3 kopy pařezů. Také Vilém měl si vyupomínati dluh jakýsi u pana *Líčka*, bratří však sami sobě dluh 50 kop míš. na panu *Hrochovi z Mezilesic*. Svědkové smlouvy: Vácslav Sokol z Leskovce a na Křivanech i Mikuláš Absolon z Ledské a na Úřinovicích. [2])

---

[1]) Krška: Choceň 18 l. c., Sedl. Hrady I., 232.
[2]) Dsky zemské 48 D 22, 23.

Dřívější kostel Srubský, jejž před několika lety zbořili, popsán jest v Krškově Chocni na str. 141. Býval pak za starodávna *farním*. Jan Kostka z Postupic, pán na Litomyšli, prodávaje l. 1506 panství Brandýsské panu Vilémovi z Pernštýna, prodal jemu zároveň dvory kmetcí, které měl na *Srubích* **s podacím kostelním** *v Srubích* a k němu *popluží* kněžské a louky, luka kněžská u Lhoty mezi lukami panskými, palouči v lesích kněžské, *sad* kněžský a kus lesa, a v tom lese byl rybníček kněžský [1]) — všecko, co podnes jest zde majetkem zádušním. Inventář farní ze předešlého věku píše: Při kapli *Srubské* neb záduší tak se od starodávna jmenujíc jest vystavěna *fara*, při níž zahrada... (V archivu fary Choc.) Mimo tento kostel stávala odtud východně na místě „kostelnisku", jak vypravují, kaplička, kterou prý kdysi bohatý Jangelecký mlynář z Vysokého Mýta vystavěl, poněvadž meze jeho polnosti dosahovaly prý až sem. Býval na kapličce této dle pověsti kohout. Sluší připomenouti, že na kostelnisku kopáním zbytky staviva objevují se dosůd.

Archaeologicky památny jsou na Srubech zvony.

Nejstarší jest zvonek v kostelní vížce z l. 1404 s latinským nápisem:

Anno · domyny · myleſimo · kvadragenſezimo · kvart.

Pak jest nejmenší zvon na zvonici z l. 1461 o nápise taktéž latinském a bez ozdob:

):(anno)|(domini):(m)|(CCC)|(LXI) (pano) (bohu):(y wsyem
)|(swatym)|(petr)(z Myta)( )( )(

Druhý dle velikosti zvon na zvonici pochází z l. 1543; do něho zalit malý čtverhranný kovový obraz Krista na kříži, pod nímž klečí p. Maria a sv. Jan; mimo to peníz starý s vyobr. sv. Václava. Nápis:

× letha † bozeho † tisiczeho pietisteho XXXX°III° tento zwon gest udielan ke czti a k chwale panu bohu a swatemu waczlawu do srubu

---

[1]) Desky zemské 6 B 7.

Největší zvon Srubský byl ulit l. 1585. Nápis má:

TAK BVH MILOWAL SWIET ZIE SYNA SWEHO GEDNO-ROZENEHO DAL NA SWIET ABY KAZDY KDOZ WIERZY W NIEHO NEZAHY-NVL ALE MIEL ZIWOT WYECZNY · SLYT GEST TENTO ZWON KE CTI A K CHWALE BOZI · od · M. ELYASSE W HRADCI NAD LABEM. Leta Panie MDLXXXV

Starobylá křtitelna, zachovaná zde tuším ještě z času, kdy kostel býval farním, jest z pískovce jednoduše vytesána, má podobu kalicha a značné rozměry.

Slatina patřila ve druhé čtvrti věku XV. Slaškům ze Slatiny, kteří zdejší kostelní podací jakož i dvůr Plotiště měli na polovici s Janem, řečeným Špínou z Jenišovic, majitelem dvoru Šňakova u Vys. Mýta. Jan Špína prodal svůj díl podační r. 1463. Po 24 letech nacházíme Vaňka ze Zámrsku pánem na Slatině.[1])

Běstovice. V Běstovicích dosud pamatují pověsť, že bývala kdysi *fara* na návrší blízko kostela. Rolím těm, kde prý stávala, říkají „na sedlisku". Někteří vypravují, že klášter jeptišek tam stál, a z něho že vedla dřevěná chodba až na protější hrad Hlaváčov.

Dlužno zmíniti se také o zvonech zdejších. Nejstarší Běstovský zvon byl zhotoven l. 1481; jest bez ozdob a má nápis:

✠ anno domini M°CCCCIXXXI✠ panu bohu ke cti a k chwale y matce bozei y wssem swatim ✠

Na druhém zvonu z l. 1548 zalit týž čtverhranný obrázek Krista na kříži pnějícího, pod nímž klečí p. Maria a sv. Jan, jako na zvonu Srubském z l. 1543 a na zvonu Skořeňském z léta 1539. Na něm čteme:

leta † panie † tisicueho † pietisteho † stericateho † wosmeho † tento zwon udielan † mistra matige † do bistovic ke cti a chwale † pan bohu † a wssem swategm †

[1]) Sedláčkovy Hrady I, 226, 232.

Podobnosť nápisů zvonu Srubského z r. 1543, Běstovského z r. 1548 a Skořeňského s letopočtem 39 a stejná vyobrazení na všech těchto třech zvonech dokazují, že všecky byly lity nejspíše jedním mistrem (Matějem), a že při zvonu Skořeňském rozuměti jest letopočtu 39 = 1539.

Třetí Běstovský zvon jest ozdoben nápisem:

SLIT GSEM NA WRATSLAVI OD IANA ZEIDI KE CTY A CHWALE NEGSWETEGSSY TROGICE ZA CZASV WP FARARZE P JANA CHVCHELSKYHO Z NESTAGOVA. 1744.

V kostele stojí jednoduchá křtitelna pískovcová, podoby kalicha, pořízená l. 1592 nákladem Jana Hubky a Matěje syna jeho, na ten čas rychtáře.

Skořenice, jak bylo řečeno na začátku této knížečky, měly ve XIV. století vlastní faru. Na tom místě, kde stavení nynější nové fary jsou rozložena, byl do nedávna ještě starý a velmi sešlý špýchar a obydlí, jemuž říkali *fara*. Oboje bylo z dubového dříví vystavěno. Někteří dávní farářové Skořeňští jsou též zaznamenáni.

Prvý, o němž víme, jmenoval se *Macek*, jenž roku 1376 zaměnil faru ve Skořenicích s Vojislavem, farářem Potštýnským.[1]) Vojislav zůstal ve Skořenicích za 30 celých let, po čemž se vzdal fary. Pak přišel sem kněz Kříž z Hořovic, ale již po roce i on se poděkoval z fary. Nástupcem Křížovým byl roku 1407 kněz Jan z Opatovska tehdy dioecese Litomyšlské. Avšak kněz Jan zaměnil po roce faru s Vítem, farářem v Nasavrkách, též dioecese Litomyšlské.[2])

Podacími čili patrony Skořeňského kostela a tudy pány Skořenic byli:

l. 1376 *Mladota ze Skořenic* a *Koldic z Kozího,* rytíři (cliens);

(l. 1398 jmenován jest Čeněk ze Skořenic ve knihách erekčních [XII 195.], jenž měl trubku ve svém znaku [Sedl., Hrady II., 32.]);

[1]) Libri confirm. I., pars 2., ed. Emler, pag. 57.
[2]) Libri confirm., VI., ed. Emler, pag. 193., 197., 219., 239., 240.

l. 1406 Zikmund z Lichtenburka jinak z Chocné a slovutný Jaroslav z Koldína;

l. 1407 Zikmund z Lichtenburka, jinak z Chocně a rytíř Tomáš z Horek;

l. 1408 Zikmund z Lichtenburka, sídlící v Chocni.



Bývalý kostel Skořeňský.
Dle starého obrazu na faře Choceňské.

Bývalý kostel Skořeňský okazuje nám obrázek tuto přiložený na památku. Dle Sommerovy topografie Čech byl vystavěn nově l. 1689, což však znamenati má jen opravu jeho, jak i z podoby patrno.

Při novém kostele zachovány jsou staré zvony. Nejstarší jest z l. 1497 o latinském nápise:

I anno domini milesimo CCCC nonagesimo septimo hec campana conflata est ad gloriam dei omnipoten(t)is maria I pro villa scorenicensi)(

Druhý byl slit, jak já čtu, l. 1539. Mátě nápis:

letha panie ⁝I·l·l⁝IX· tento get † zwon ke czty a k chwale
panu bohu swate pannie marzy ma · gdalenie

Mimo to jest zalit do něho *právě* takový čtverhranný obraz Krista na kříži se klečícími pod ním sv. Janem a pannou Marií, jako spatřujeme na Srubském zvonu z roku 1543 a na zvonu Běstovském z r. 1548. — Pan Fr. Krška mylně domníval se, že v nápise zvonu toho jest čísti letopočet 1459. (Viz jeho „*Choceň*“, str. 136.)

Zvon třetí pochází z l. 1565. Na něm čteme:

tento zwon vdielan gest ke cti a chwale panu bohu 1565
mystr gyrzy z meyta.

Do nedávna měli zde také starobylou křtitelnici z pískovce, téže podoby a skoro týchže rozměrů jako jest Srubská, dosud zachovaná. Byla taktéž beze všech ozdob. Při stavbě nynějšího chrámu přišla však nedopatřením na zmar. Oba náhrobky rodiny pánů z Říčan a na Koldíně z let 1536 a 1572 ze starého kostela jsou zachovány a v novém uvnitř zazděny.

Lhota Zářecká (Zářečí 1582 = za řekou; nad Choceňkem 1542 a j.; Kunšova 1397) patřívala ku panství Choceňskému jenom částečně. V díle tom jmenováni jsou 1542: sirotci † Matěje, jichž statek koupil l. 1544 otčím jejich Viktorin čili Vích; sirotci † Jiříka Držmiška; l. 1582 Jan Koutník má grunt zaplacený. — Druhý díl Lhoty Zářecké prodán byl l. 1546 *Janem Ličkem z Ryzmburku a na Boruhrádku* panu *Bohuši Kostkovi z Postupic a na Litomyšli:* totiž statek dědičný páně Ličkův s lidmi osedlými i neosedlými i sběhlými, se sirotky krom Dorotu, dceru Martina Komínka, již sobě pan Liček vymínil, s platy, robotami, dědinami, lukami a krčmou. (Desky zemské 46 F 4.) V archivu městském Choceňském zachován jest starý výpis z někdejších městských knih Choceňských, týkající se prodeje dvoru ve Lhotě pod Brandýsem panství Litického, pročež týká se Lhoty Zářecké, porovnáme-li s ní výpisy vesnic patřivších někdy ku dílu Choceňskému dle desk zemských, jakož vylíčeno v dějinách Chocně.

Dvořisko. Jméno „dvořisko" znamená prostoru při dvoře, tuto při zdejším panském dvoře. Na našem Dvořisku byla mimo dvůr prvotně jenom krčma a několik obydlí čili chalup pro ty, kteří ve dvoře a na polích jeho pracovali. Teprve Jan Bedřich z Trautmannsdorfu, pán na Chocni, pomýšlel Dvořisko trochu rozšířiti; i přičinil se, že obec Choceňská postoupila jemu l. 1690 „místo Dvořisko od 1. kamena při Nořínské obci pořadem přímo až k borovici a odtud pod chalupy a krčmu ke 2. borovici nad studánkou; dále příčkou přes Dvořisko až ke studni hrubé, kdežto kříž jest na důbci, a tu mezníky se dokonávají".[1]) R. 1698 Dvořisko, jak již víme, čítalo čtrnácte domků. V popise panství Choceňského z l. 1719 zaznamenáno pak: Dvořisko jest nákladem vrchnostlivým vystavěno před 24 léty a role dobyta z lesů panských. Chalupníků 14.

Nová ves. Výpis panství z l. 1719 praví: *Nová ves* vystavěna vrchnostlivým nákladem před 26 lety, kdež něco rolí ladem ležících ode dvora Postolovského rozděleno, a ostatní vyklučena z lesů pustých panských.

Prochody. Ve výpise panství z l. 1719 čteme: *Prochody* vrchnostlivým nákladem od 23 lét vystavěny a role, která náležela ku Postolovskému dvoru, ladem ležící, a ostatně z lesů panských dobytá rozdělena. Chalupníků 8, podruzi 2.

Němčí ves koupila Markéta ze Schönkirchu, paní na Chocni l. 1680 25. dne dubna od paní Kateřiny Fabriciové za 2500 zl. r. (Sedláček: Hrady, II. 146, l. c.)

Darebnice. O Darebnicích zapsáno jest ve výpise panství z r. 1719, že byly vystavěny nákladem vrchnostlivým před 26 lety; k tomu přikoupena role po 1 strychu výsevku a ostatní dobyta z lesů panských pustých. R. 1719 byly zde 2 chalupníci a 1 podruh.

Sloupnice. Jakož několikráte zmíněno, náleželi ve Sloupnici 4 chalupníci a 1 zahradník k záduší Choceňskému. Proto bylo také rychtáři Sloupnickému přísahati na úřadě obecním v Chocni, že chce poddané záduši Choceňského ve všem dobře řiditi. (Tabella z l. 1713 v archivu farním a Závazky cechmistrům na radnici.)

---

[1]) Listina v archivu městském.

Obyvatelé vesnic panství Choceňského r. 1654.

(Podle seznamu v zemském archivu.)

Obyvatel	Měl role strychů
Kosořín.	
Sedláci (6):	
Matouš Sovek	30
Pavel Švasta	30
Jiří Sovek (Somek)	30
Jan Martin	24
Ondřej Bradatý	21
Ondřej Vitouš	21
Chalupníci (3):	
Jiří Drbal	15
Jan Novotný	15
Mikuláš Švasta	15
Zahradník (1):	
Bartoň Příhoda	—
Nořín.	
Sedláci (5):	
Václav Přimíšek	24
Tomeš Chaloupka	24
Václav Vejr	28
Martin Vejs (Vejr?)	24
Matěj Socha	24
Chalupníci (6):	
Jiří Kolovrátek	12
Vácsl. Mareš	9
Jakub Merkoš	15
Mikoláš Dušek	12
Matěj Kubík	8
Jiří Kubat	12
Zahradník (1):	
Jakub Skřivánek	—
Stavení rozbořené a pusté chalupnické:	
Vokáčovské, J. Šedo	12
Zavřelovské	15
Slatina.	
Sedláci (6):	
Jiří Stratílek	31
Jiří Hudec	31
Jan Matoušů	40
Vácsl. Soch	30
Pavel Čapků	27
Mikuláš Klapálek	24
Chalupníci (5):	
Matěj Nasavrcký	9
Jiří Úváz	9
Matěj Bezdíček	8
Pavel Hudec	8
Matouš Havlík	9
Zahradník (1):	
Jiří Mlejnek	3
Stavení rozbořené a pusté selské:	
Meloutovské	21
Brunclíkovské, je Pavel Hudec	21
zahradnické:	
Muzikovské	—
Sruby.	
Sedláci (9):	
Jakub Vozdíček	40
Mikuláš Kopecký	24
Alžběta Petrova	23
Kateřina Černá	27
Marek Dostál	21
Jakub Synek	24
Martin Čížek	24
Martin Dočkal	21
Václav Bělohlávek	21
Chalupníci (4):	
Matouš Ropek	12
Vácsl. Koutník	15
Jan Havlík	12
Vácsl. Skalický	10
Zahradníci (8):	
Mandal. Martínková	4
Jan Čička	6
Vácsl. Strouhal	6
Jiří Vitů	4
Vácsl. Janů	5
Jan Procházka	3
Ondřej Brunclík	5
Jan Kroupa	3
Stavení rozbořené a pusté chalupnické:	
Litovské	3
Vaškovské	3
Újezd.	
Sedláci (5):	
Matěj Bezdíček	25
Jiří Vašíček	24
Vácsl. Kotlev	24
Vácsl Horáček	24
Mart. Charvát	21
Chalupníci (6):	
Jan Konárek	9
Tomáš Těšínský	10
Matěj Komárek	10
Jan Komžík	9
Jiří Kuba	9
Vácsl. Janek	10
Zahradníci (12):	
Vácsl Jeřábek	6
Vácsl. Kašparů	6
Vácsl. Tomášů	5
Vácsl. Vašíčků	4
Matěj Jeřábek	7
Mikuláš Miláček	6
Vavř. Kolomazník	4
Jan Homolka	6
Jan Ryšavý	4
Jan Břečťan	4
Jiří Jetlemů	—
Jakub Myslivec	—
Plchůvky.	
Sedláci (4):	
Jiří Jelínek	31
Vácsl. Novotný	24
Mikuláš Havlík	24
Vácsl. Fruktus	21

Obyvatel	Měl role strychů
Chalupníci (8):	
Vácsl. Dohnal . .	15
Jan Vojtíšek . . .	15
Tomáš Němec . .	15
Jiří Chaloupka . .	10
Matěj Kašpar . . .	10
Havel Šafář . . .	9
Vácsl. Mimra . . .	11
Jiří Pokorný . . .	10
Zahradník (1):	
Jakub Škapa . . .	5
Nová Ves	
l. 1654 dokonce pustá a role všechny lesem zarostlé.	
Plchovice.	
Sedláci (5):	
Jan Zeman	21
Kateřina Kutínka .	20
Jan Rychtařík . .	21
Jiří Bezdíček . . .	21
Jan Vondra . . .	20
Chalupník (1):	
Vácsl. Novohradský	12
Zahradníci (5):	
Mikoláš Pavlíček .	5
Jan Kolínský . . .	5
Dorota Šafaříkova .	—
Šimon Slavíček . .	—
Matouš Pech . . .	—
Chlomek.	
Sedláci (2):	
Matěj Novotný . .	20
Vácsl. Zeman . .	21
Chalupníci (3):	
Martin Smolík . .	11
Diviš Kulhánek . .	6
Jan Žabko	6
Bošín.	
Sedláci (4):	
Jakub Jošek . . .	31
Pavel Michalců .	26

Obyvatel	Měl role strychů
Mikuláš Víša . . .	26
Jiří Horák	31
Chalupníci (3):	
Tomáš Skalický .	13
Jan Dolan	12
Mikuláš Staňků . .	8
Zahradníci (5):	
Jan Kořínek . . .	3
Jakub Kobelka . .	4
Tomáš Jonáš . . .	4
Jan Ondráček . .	—
Jan Mlynářů . . .	—
Hemže.	
Zahradníci (3):	
Šimon Veverka . .	6
Jiří Kubík	6
Barbora Kačírka .	5
Skořenice.	
Sedláci (13):	
Jiří Rychtáříček . .	24
Matěj Kupec . . .	24
Jan Vašků	33
Jan Prudič	30
Matěj Jonák . . .	24
Jan Čihák	24
Matěj Zeman . . .	25
Jakub Kumpošt . .	26
Jan Víšo	25
Mikuláš Syrový . .	25
Pavel Šeda	24
Pavel Tupec . . .	24
Matěj Jírů	22
Chalupníci (4):	
Mikoláš Hlásků . .	16
Jiří Mlynář	10
Jiří Syrový	9
Vácslav Prudič . .	9
Zahradníci (8):	
Jan Jeřábek . . .	4
Jan Tupec	3
Havel Vaníček . .	3
Vácsl. Vlasaský (?)	—

Obyvatel	Měl role strychů
Martin Láska . . .	—
Jan Údílek	—
Vácsl. Kontrus . .	—
Matěj Pospíšil . .	—
Běstovice.	
Sedláci (11):	
Matěj Hubka . . .	45
Jan Svatoš	41
Jiří Dvorecký . . .	23
Matěj Kořínek . .	28
Havel Duchánek .	30
Mikuláš Sloupenský	30
Jiří Šumpík . . .	28
Jiří Škop	24
Tomáš Ryška . .	24
Vácsl. Hebký . . .	24
Vácsl. Vich . . .	24
Chalupníci (5):	
Jan Kodeš	14
Matěj Klava . . .	15
Matěj Vanus . . .	18
Vavřinec Souček .	15
Matěj Sýkora . . .	10
Zahradníci (5):	
Mikuláš Sloupenský	6
Vácsl. Jiřínec . . .	—
Matouš Ryska . .	—
Mikuláš Šalda . .	—
Jan Sýkora . . .	—
Nasavrky.	
Sedláci (4):	
Vácsl. Vlach . . .	33
Ondřej Hnat . . .	30
Pavel Davidů . . .	21
Vácsl. Kubík . . .	21
Chalupníci (2):	
Zuzana Vlašťovička	16
Jan Máslo	17
Zahradníci (2):	
Vácsl. Vondrů . .	3
Jakub Tkadlec . .	2

Obyvatel	Měl role strychů	Obyvatel	Měl role strychů	Obyvatel	Měl role strychů
Březenice.		Chalupník (1):		Chalupníci (2):	
Sedláci (2):		Matěj Tomáš . . .	16	Jan Roubínek . .	16
Matěj Krčmář . . .	21			Jiří Čipera	12
Jan Trkal	24	**Sloupnice.**		**Rzy.**	
Lhota Zářecká.				(Později spojena se Zámrskem.)	
Sedláci (2):		Sedláci (2):			
Lukáš Držmíšek	30	Šimon Maloch . .	24	Zahradník (1):	
Jan Novák	30	Matěj Černý . . .	30	Jan Homolka . . .	4

Poznamenání. Kdyby zajímalo někoho zvěděti podrobnější zprávy od r. 1654 o obyvatelích Chocně a vesnic panství Choceňského, čímž zabývati se není úkolem spisku mého, mohl by užiti těchto pramenů: 1. Z archivu zemského v Praze fasciklu „Choceň". 2. Knih gruntovních starších i novějších panství Choceňského v listovním úřadě na Vys Mýtě. 3. Matrik fary Choceňské.

Dvory, mlýny a rybníky panské na panství Choceňském r. 1714.

(Dle seznamu v archivu zemském.)

Dvory (5):

1. Dvůr Choceňský se 2 strychy chmelnice a 6 strychy zahrady.
2. Dvůr Běstovský se 5 strychy 3 věrtely zahrady.
3. Dvůr Vrchovský se 4 strychy zahrady.
4. Dvůr Postolovský měl chmelnici za dvorem v nově udělanou $1^1/_4$ věrtele a štěpnici 8 strychů.
5. Dvůr Srubský měl štěpnici 10 strychů.

Mlýny (5):

1. Horní Choceňský na melivo o 4 složeních a 2 stoupách, a se mlýnem na olej.
2. Dolní Choceňský o 4 složeních a 2 stoupách s 1 pilou na prkna a 1 papírnou. Papírna byla o 7 žumpách a každá žumpa měla 4 stoupy.
3. Plchovský mlýn o 3 složeních a 2 stoupách.
4. Postolovský mlýn o 3 složeních a 2 stoupách.
5. Plchůvecká pila, při níž bylo jedno složení mlýna, ale neměla co mlíti a nestála ani za správu.

Rybníky.

1. Násadní neb kaprové (8):

Netušil	na 90 kop,	Vondráček . . .	na 25 kop,
Slatinský . . .	„ 70 „	Velký Plchovský .	„ 60 „
Podkostelní . .	„ 25 „	Bošínský . . .	„ 40 „
Korunka . . .	„ 60 „	Svadba	„ 27 „

2. Pro třecí kapry (potěrní) (3):
Pasečník na 1 kopu 30 kusů,
Běstovský na 30 kusů,
Horní Srubský na 45 kusů.

3. Výtažní rybníky (27):

Rozkysal	15 kop	Tomachov	25 kop
Kosořínský	25 „	Dolní pecní	30 „
Kalník	15 „	Volšinský	30 „
Koberka	15 „	Prostřední Plchovský .	45 „
Kropáč	20 „	Návesní	35 „
Příbytek	25 „	Rychtářovec	20 „
Tvrzník	30 „	Sloupenský v Běstovicích	7 „
Velký Rutník . . .	30 „	Pod cihelnou . . .	15 „
Malý Rutník	30 „	Nad Vrchovinou . .	12 „
Bílá Hráz	20 „	Kocna	25 „
Nohavice	20 „	Horní Junkovec . .	10 „
Dolní Junkovec . .	15 „	Prostřední Junkovec zádušní	15 „
Velký Kunčický . . .	30 „		
Dolní návesní Srupský	15 „		
Sup	15 „		

4. Komorní rybníky na zimu, které mohly by míti násadu, však času letního nenasazovaly se ničím (9):

Skřinek	30 kop	Prostřední Hluboký .	10 kop
Za Hubkovy	25 „	Dolní Hluboký . . .	10 „
Zlatý potok	15 „	Písečný	10 „
Dolní Kunčický . . .	35 „	Nad Chlomkem . . .	8 „
Horní Hluboký . . .	15 „		

V letech 1655—58 statek Choceňský měl 11.342 jiter 959 □° půdy, z čehož platil komorního platu 69 zlatých 37 kr. $3^1/_2$ denárů měsíčně. (Karel Adámek, Chrudimsko, str. 117.)

Povšimnutí hodná jména polí a luk u osad panství Choceňského ze seznamu r. 1719 učiněného.

(Z archivu zemského.)

U Chocně: Na podhradí. Ve Vostelčicích. Na lhotách. Pod Homolí. Za papírnou. Ve Všestařích. V Říčkách. Na křepčích. Na svobodné. Na Vranově. Za městem. Za baštama. Na ohradě. Za baštou. V Pelině. Na rychtě. V Peliních. Pod Chlumem. Na jitrách. Nad oborou. Na Herzánce. V divině. Na divině.

U Kosořina: Na podchlumí. Na jitrách.

U Nořína: Na pustině. V hladomřích.

U Slatiny: Na hladomřích. Na šejvě. Na Limperku.

U Srubů: Na křibě. Na Bezděkově. V nádavcích. U obory. Na tobolce. Na krčejně. Na záduší. Kostelnická luka. Na zádvornici. Na kaplance. V nádavku. Na poustce. Na špitálce. Špitálka.

U Chlomku: Na medlesí. V hrdince. Na hrdině.

U Újezda. Na záduší. Na ohradách. Pode mlejnkem. Pod farou. Pod kněžskou březinou. V prochodech. Na ostrém vrše. V požářích. Pod babou. Na mlejniskách. Na hrdince.

U Plchůvek: Na důle u píly. Na zabednici. Pod bezednicí. Na skřipku. U skřipku. Na mlejniskách. Na hrdince. Malá čtvrtě.

U Plchovic: Na hůrách. Na skřibku. Na hrušticích. Pod hůrama. Za mlýnem. V kroužku. V hrušticích.

U Bošína: U teplic od Vrchovského dvora.

U Skořenic: Na klihových. Nad peklem. Na kněžství. Na křibě. Na klihově. Na žákovství. Luka u teplic od dvora Vrchovského. Na žákovské.

U Běstovic: Na vápenici. U hladomře. U Vostelčic. Na svobodné. Nade vsí nad sedliskou. Na vinných dolích. U teplice. Wald „v Hlavačovy“, welcher der Gemeinde pro equivalenti gegeben worden. Na kněžství. V mlsnicích (několikráte). V mostnicích. Na ohraženicích.

U Březenice: Na Pelině. U Pelina.

U Lhotky Zářecké: Za Pelinem.

Při dvoře Vrchovském. Pole: Nad Všestary. Za starou chmelnicí. Stará chmelnice, co se užívá pastvou. Luka: Na křížovské. Na paniných koutech.

Při dvoře Postolovském. Pole: Za zádušní březinou. Na velkých požářích. Na malých požářích. Luka: Na přerovce. Na pipce. Na rejtharce.



Seznam jmen osobních.

Seznam jmen místních.

Seznam věcný.





DATE DUE